

ЯРОВИЦЯ № 1/2 2024

41/42

науково-методичний та культурно-просвітницький часопис

Заснований у 2013 році
Засновник: Обласний
науково-методичний
центр культури
Витяг з реєстру суб'єктів
у сфері медіа-реєстрів
Національної ради Укра-
їни з питань телебачення
і радіомовлення
Ідентифікатор медіа R30-
01911
Рішення від 31.10.2023 р.
№ 1235

Головний редактор:

Клімчук В.П.

Літературний редактор:

Клімчук В.П.

Більд-редактор:

Юхтовський А.В.

Дизайн та верстка:

Курач О.П.

Відповідальні за випуск:

Клімчук В.П.,

Рожнова Л.В.

Редакція приймає матеріа-
ли, подані в першому при-
мірнику комп'ютерного
набору.

Статті друкуються в автор-
ській редакції.

При передруку посилян-
ня на часопис «Яровиця»
обов'язкове.

Здано до набору 03.04.24

Адреса редакції:

43000, Волинська область,
м. Луцьк, вул. П'ятницька
гірка, 16.

Обласний науково-методич-
ний центр культури,
тел.: (0332)72-35-46
www.nmck-volyn.com.ua

ЗМІСТ

СЛОВО ПОЕТА

Наталія Шамрицька

А завтра в нас була війна..... 3

Додому повертаються Герої..... 3

Віталій Клімчук

Біль..... 3

НАУКОВІ СТАТТІ

Людмила Єфремова

Жанрове розмаїття пісенного фольклору Волині..... 4

Анатолій Трембіцький

«Світле майбутнє» українського народу в пісennих творах українських
лірників і кобзарів..... 10

Олеся Ковальчук

З когорти подвижників Жидичинської «Просвіти»..... 14

ПАМ'ЯТНІ ДАТИ

Олена Мартинович

Дню пам'яті жертв геноциду та 80-й річниці
депортації кримськотатарського народу..... 16

ФОТОМИСТЕЦТВО

Віталій Клімчук

Знайти у звичайному – незвичайне..... 18

Наталія Кармазіна

Фотографія як засіб самовираження митця..... 24

ТЕАТРАЛЬНЕ МИСТЕЦТВО

Віталій Клімчук

Аматорський театр і сучасна драматургія..... 39

Полтавський національний педагогічний університет

Файловий архів студентів.

Новітня українська драматургія: твори В. Шевчука, О. Ірванця,

Л. Подерев'янського, В. Діброви, Неди Нежданої та ін. 40

Олена Цокол (Зленко)

Текстові стратегії української драматургії (на матеріалі антології
актуальної драми «Майдан до і після» 42

РЕПЕРТУАР

Крістіна Багаєва

Нас (не) кинули..... 46

Тася Пугач

Лист до майбутнього чоловіка..... 59

Олена Астасьєва

Словник емоцій воєнного часу..... 65

КАЛЕЙДОСКОП ПОДІЙ

Святоко-обрядове різдвяне дійство «Три празники в гості»..... 71

Обласний етап Всеукраїнського конкурсу

«Об'єднаймося ж, брати мої!»..... 72

Онлайн-семінар «Імплементація Конвенції про охорону НКС»..... 75

Обласний конкурс читців «Мій любий краю»..... 75

Підсумки обласного конкурсу «Калинова сопілка»..... 78

Пам'яті Тараса Шевченка..... 80

ШОКВАРТАЛЬНИК

Часопис зверстано в
Обласному науково-мето-
дичному центрі культури
Волині.

За достовірність інформа-
ції у статтях, точність назв,
прізвищ та цитат, а також
за дотримання авторського
права відповідальність не-
суть автори публікацій.

Підписано до друку
07.05.2024
Формат 60x84 ¹/₈
Ум. друк. арк. 14,16.
Замовлення № 7
Наклад 100.
Папір офсетний.
Гарнітура Times.
Друк офсетний.
Друк ФОП Іванюк В. П.
43021, м. Луцьк,
вул. Винниченка, 65.
Свідоцтво Держкомінформу
України ВЛн № 31
від 04.02.2004 р.

Атестація аматорських колективів Камінь-Каширської територіальної громади.....	81
Театральна майстерня	82
Підсумки обласного конкурсу фортепіанного мистецтва «Золота нотка»	83
Атестація аматорських колективів КЗ «Центр культури «Княгининок» Луцької міської ТГ	84
Клубні заклади як простір для культурно-просвітницької та дозвілєвої діяльності. Підвищення професійної компетентності, нові пріоритети та вимоги	85
Засідання обласної комісії з НКС	85
Обласний дистанційний конкурс солістів-вокалістів серед учнів мистецьких шкіл територіальних громад	86
Обласний конкурс виконавців на духових та ударних інструментах	88
Відбіркового конкурсу XVII Всеукраїнського фестивалю «Червона рута»	90
Атестація зразкової аматорської театральної студії «Паросток» Будинку культури с. Боголюби	92
Обласний конкурс писанки «Великоднє диво».....	93
Обласне мистецьке свято «Мамина колискова»	97
Чотирнадцятий обласний дистанційний фестиваль-конкурс «Ти не згасла, зоре ясна» імені заслуженого артиста України Олександра Самохваленка.....	98
День пам'яті жертв політичних репресій	99
Колківська республіка – предтеча української незалежності	100
Атестація аматорських колективів Павливської ТГ	102

Редакційна колегія

Головей В.Ю., завідувач кафедри культурології ВНУ імені Лесі Україн-
ки, доктор філософських наук, професор;

Зубович В.С., кандидат філологічних наук, член НСЖ України;

Клімчук В.П., письменник, журналіст, член НСЖУ, заступник дирек-
тора Обласного науково-методичного центру культури;

Охманюк В.Ф., декан факультету культури і мистецтв ВНУ імені Лесі
Українки, кандидат мистецтвознавства, професор, заслужений діяч
мистецтв України;

Панасюк С.Л., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри історії та те-
орії мистецтв факультету культури і мистецтв ВНУ імені Лесі Українки;

Панишко Г.Т., доцент кафедри політології та державного управління
ВНУ імені Лесі Українки, кандидат історичних наук;

Рожнова Л.В., директор Обласного науково-методичного центру культури;

Хмілевська І.С., викладач-методист Волинського фахового коледжу
культури і мистецтв імені І. Ф. Стравінського Волинської обласної ради,
заслужений діяч мистецтв України;

Цюриць С.Н., письменник, журналіст, член НСЖУ та НСПУ;

Яцечко-Блаженко Т.В., історик, журналіст, редактор відділу інформа-
ційної політики ВНУ імені Лесі Українки, радник голови Волинської
обласної ради з питань історії.

Наталія ШАМРІЦЬКА

Віталій КЛІМЧУК

А завтра в нас була війна

А завтра в нас була війна...
 Гула, стріляла, клекотіла...
 Дні пролетіли, а вона
 Вбивала душу, їла тіло.
 Здавалося – ось-ось кінець!
 Та, ні ... Здалося... Лиш, здалося...
 Й далі несемо той вінець
 із пасмом сивого волосся.
 Театр для світу – фільм жахів,
 Попкорн в руках і ряд останній...
 Крик, відчай, сльози дітлахів...
 А світ живе у хаті крайній...
 Вкраїна стогне... Навкруги
 Руїни, смерті і... спокуса?..
 Ніяк не щезнуть вороги,
 А світ все жде і крутить вуса...
 Чи судний день? Чи розум спить?
 Світ застрахований від злого?
 Ні! Дайте зараз, бо ще мить –
 І не залишиться нікого!!!

Додому повертаються Герої

Додому повертаються Герої,
 Але сім'я не в радості – в сльозах...
 Вони проиходять в формі і без зброї,
 І душі їхні вже на небесах...
 Життя прожите сторінки закрито
 І вже не пише в книгу нових днів,
 Під образАми свічку засвітило
 Й просить молитви, а не гарних слів...
 А навкруги рідна земля і небо –
 За них герої голови кладуть...
 От, тільки – їх живих родині треба!!!
 Хай мирні дні в наш дім уже прийдуть!!!

Б і л ь

Захворів. Температура
 Дивно, тридцять шість і шість
 І діагноз на мікстурі
 Не дає конкретну вість.
 Захворів. Здорове тіло
 Піддалось недужі злій
 Яким вірусом прошило
 І чому я сам не свій?
 Болить в мене перехожий
 У мене болить сусід,
 День хворіє непогожий
 Залишає брудний слід.
 Вирви від гучних снарядів
 Шрамом в серці на віки,
 Рецидивом підлій зраді
 Незагойні опіки.
 І моєю то сльозою
 Плаче фронтова вдова,
 Не дає мені спокою
 Ця недуга вікова.
 Але лікарю в знемозі
 Не біжу поклони бить
 Я на правильній дорозі,
 Хай болить. Нехай болить...
 Жодні ліки і мікстури
 Не врятують від хвороб,
 Розбивати міцні мури
 Годен тільки власний лоб.
 Не страждаю у тривозі
 Не ховаюсь за слова,
 Роблю все, що тільки в змозі
 І не вірю у дива.
 Через рани і недуги
 Наближаймо світлу мить.
 Темні смуги... світлі смуги...
 Але, поки що, – болить.

Людмила ЄФРЕМОВА,

доктор мистецтвознавства, старший науковий співробітник Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України, провідний науковий співробітник відділу музикознавства та етномузикології, м.Київ

ЖАНРОВЕ РОЗМАЇТТЯ ПІСЕННОГО ФОЛЬКЛОРУ ВОЛИНІ

Волинь (Волинська земля, Велика Волинь) – давня історична область, колиска першої відомої слов'янської державності на територіях України, історико-географічний регіон, розташований

південних приток Прип'яті та верхів'ях західного Бугу в північно-західній частині сучасної України. На півдні Волинь межує з Поділлям, на півночі – з волинським (або західним) Поліссям, республікою Білорусь, на заході – з Польщею. Волинь охоплює сучасні Волинську та Рівненську області, західні райони Житомирської області та північні райони Хмельницької та Тернопільської областей. До Волині також відносять південну частину Берестейської області Білорусі (Берестейщина) та східну частину Люблінського воєводства Польщі (Підляшся).

Назву «Волинь» вперше згадано у літопису 1077 р. Територію давньої Волині заселяли племена волинян, які відокремились з дулібів і походять з «мокрого», «заболоченого» краю. З X ст. Волинь входить до складу Київської Русі. З кінця 1150 рр. утворюється Волинське або Володимирське князівство, а 1199 р. – Галицько-Волинське князівство.

В кінці 13 ст. Волинь відійшла Литві, а внаслідок Люблінської унії 1569 р. – Польщі, було створене Волинське воєводство. 1703р. спалахнуло повстання проти поляків, яке було придушене. Селяни з Волині переселялись на схід. Під час переділу Польщі у 1793 р. частина Волині відійшла до Росії. Було створено Волинське намісництво, а згодом, 1797 р. – Волинська губернія, що складалася з 12 повітів: Володимир-Волинський, Дубенський, Житомирський, Заславський, Ковельський, Кременецький, Луцький, Новоград-Волинський, Овруцький, Острозький, Ровенський та Старокостянтинівський. Під час першої світової війни Волинь

була ареною активних воєнних дій і зазнала значних втрат серед населення. 1920 р. Волинь відійшла до Польщі із відновленням Волинського воєводства з центром у Луцьку. У 1939 р. західна Волинь

була приєднана до України. Було створено Волинську та Рівненську області. 1941 р. Волинь була окупована німцями, розпочала свою діяльність повстанська армія УПА.

Бурхлива політична історія волинського краю знайшла свій відбиток у численних невільницьких, повстанських та тюремних піснях, які й досі охоче виконують народні співаки. В них закарбовано політичні протистояння волинян, долі окремих людей, учасників повстанського руху проти різних поневолювачів.

Волинь стала осередком формування та розвитку визначної регіональної культурної традиції, зокрема й народного співу. Історія збирання пісенного фольклору на Волині та волинському Поліссі нараховує понад півтора століття. Історія записування пісенного фольклору на Волині та Західному Поліссі свідчить як про надзвичайно багаті народнопісенні скарби краю, так і про активну збирацьку, наукову та едиційно-видавничу діяльність фольклористів. Волинсько-поліський регіон виявився одним з найбагатших та найбільш досліджених в Україні.

Фольклористами були також обстежені волинські етнічні землі, що знаходяться поза адміністративно-територіальними межами України. Частину записів вміщено у фольклорних регіональних збірках, частину на CD-дисках, зокрема й на серійному диску проекту «Берви. Українська традиційна музика. Етнічні землі». Серед записів, вміщених на диск, фольклорні матеріали з Берестейщини (територія Білорусі) та Підляшся (територія Польщі). Наукове осмислення фольклору Холмщини та Підляш-

ся здійснив Р. Кирчів у статті «До вивчення фольклору Холмщини та Підляшшя». Різними фольклористами опубліковано кілька дисків зі звукозаписами талановитих самобутніх виконавців с. Старі Коні Зарічненського р-ну на Рівненщині, які містять перлини архаїчного поліського співу та чудової поліської вимови. Реліктові мелодії та тексти мають обрядові пісні весняного календарного циклу у виконанні гурту с. Старі Коні, як от «Ой ти, зима наша біла» з вибагливою ритмікою наспіву, кварто-квінтовою гетерофонією протяжного гуртового співу, «Весна красна» з рідкісною секундовою гетерофонією голосів. Винятково складний унісон спостерігаємо у виконанні ігрової веснянки «Володар», який можливо реалізувати тільки у зіспіваному колективі, десятиліттями виконуючому традиційний пісенний репертуар.

Найархаїчнішими з весняного обрядового циклу пісень у с. Старі Коні є, мабуть, кустові пісні, співані відповідно до обряду водіння Куста: «Ой убрали Куста» та «Ой садіться, молодичкі». Продовжується у селі також стародавня традиція гуртового одноголосного виконання жнивних пісень та гетерофонного весільних.

Не випадково на Волині основну увагу науковців та збирачів привертала реліктові жанри обрядової пісенності: веснянки, кустові, тріщкі, купальсько-петрівчані (серію цих творів записав в 1986-1988 рр. О. П. Андрощук) та особливо жнивні пісні. Водночас у сучасному побутуванні збереглося чимало давніх та пізнішого часу походження балад, необрядової пісенної лірики, соціально-побутова пісні, романси та сучасні новотвори. На подальше поглиблене вивчення заслуговують як особливості говірково-діалектної системи пісенних текстів, так і глибоке узагальнююче дослідження мелодики волинсько-поліської народно-пісенної культури. Неоціненним матеріалом для цього й послужать оглянуті публікації та архівні джерела, а також нові здобутки експедиційної практики. Так у травні 2017 р. було здійснено експедиційний виїзд до сіл Волині науковим співробітником Л. О. Єфремовою та провідним фольклористом ІМФЕ О. М. Яринчиною. Під час кількох сеансів записів у населених пунктах Рожище Рожищенського району, Домашів Ківерцівського району Волинської області та Нова Мощаниця Здолбунівського району вдалося записати майже дві з половиною сотні народних пісень від фольклорних

ансамблів та поодиноких виконавців. Варто відмітити надзвичайну гостинність та доброзичливість волинян, багатство та самобутність фольклорного репертуару виконавців.

Як і скрізь, на Волині побутують твори дитячого фольклору. У частотному каталозі українського пісенного фольклору автором цих рядків виокремлено давні загальнопоширені, східні та західні колискові пісні. На Волині побутують колісанки всіх трьох груп. За відомими публікаціями, давні приколискові співи зафіксовано на території Волинської обл. (північно-східні та південно-західні райони). За пісенними сюжетами, відповідно до частотного каталогу, східні колісанки на Волині переважають над західними. Натомість за мелодикою майже всі вони належать до західної традиції приколискового співу. Як і в інших регіонах, колискові пісні Волині мають переважно строфічну будову. Водночас наспіви їх варіантів досить різноманітні й відрізняються від повторення простої заколискуючої інтонації, як у східних колісанках, тенденцією до вільного речитативу. Складна мелодика з наскрізним інтонаційним розвитком, імпровізаційність притаманна більшості колискових пісень Волині. Складається враження, що існує місцева традиція інтонування колискових пісень, до якої додаються напливові розповсюджені тексти, адже сюжетний діапазон колісанок Волині, порівняно з іншими регіонами, досить обмежений. Водночас сучасні записи іноді близькі за мелодією до ліричної розспіваної пісні. Крім того, тут можна зустріти не тільки одиночний спів, а й виконання колискової пісні дуєтом. Для більшості колісанок характерний зачин «Люлі, люлі». Основний регістр виконання середньо-низький, меццо-сопрано. У краї зафіксовані також дитячі забавлянки з простенькими мелодіями, але також із власним волинським колоритом, дитячі заклички до дощика та сонечка, дитячі коляки та щедрівки, виконувані то речитативом то у вигляді розспіваної ліричної пісні. Серед народних свят, які й досі активно побутують на території України, найбільш яскравими, театралізованими, мистецько забарвленими можна вважати свякування Різдва та Нового року.

Зимовий цикл календарно-обрядових пісень Волині, включає світські та євангельські колядки й щедрівки, колодійні та масляні співи. У доступних нам виданнях цей цикл повніше

представлений записами з Рівненщини, порівняно з Волинською областю. Ознакою щедрівок певною мірою можна вважати приспів «Щедрий вечір». В основі щедрівкового складочислення переважно лежить чотирискладовик або шестискладовик, як у розповсюдженій на Волині щедрівці «Васильова мати». Колядки, зафіксовані на Волині, як і скрізь, мають в основі наспіву колядкову ритмічну структуру 4+1, деякі з них мають розгорнутий приспів типу «Грай коню... Грай, паниченку, на кониченьку, грай, коню!», «То віно... Гей, то віно, вірная моя ягода «або «Гей, по зору». Світські колядки можуть також мати християнський приспів «Радуйся...». Колядково-щедрівкові новотворивідрізняються густим багатоголоссям та широкою розспіваною мелодією.

Християнські різдвяні співи належать до усно-письмової традиції. Їхні тексти рясніють елементами старослов'янської мови, а мелодії, близькі до кантів та псалм. На Волині їх розспівують чуттєво у густій багатоголосній фактурі. Серед розповсюджених творів цього жанру пісня «Там високо в синім небі». Центральною постаттю у християнських колядках, крім Ісуса Христа, є також Божа Мати.

Веснянки – давні слов'янські календарно-обрядові пісні, пов'язані з початком весняної пори року та весняних польових робіт. На Волині зафіксовано побутування закличних, ігрових, танкових та ліричних весняних пісень, переважно на теми кохання. Якщо на східному Поліссі більше розповсюджена заклична веснянка «Ой весна, весна, весняночка, де твоя дочка паняночка», то на Волині та волинському Поліссі – «Ой весна, весна, що ти нам принесла». Як для більшості давніх поліських пісень, для цих веснянок характерні сильно подовжені звуки в кінці строф. Виконання деяких ігрових веснянок на мелодію закличних свідчить про існування в поліській традиції співу історично сформованого модусу фольклорного мислення середовища, який домінує над функціональною приналежністю пісні. На волинській території, ігрові веснянки близькі за манерою виконання та мелосом до подільської співочої традиції. Танково-хороводні веснянки, не типові в цілому для поліської зони, більше притаманні для Поділля. З них на Волині найбільш розповсюджені хороводні пісні «Кривий танець», «Ой не рости, кропе». Варіанти танково-хороводних веснянок краю ма-

ють гуртову унісонну фактуру співу зі спорадичним гетерофонним розщепленням голосів. В основі ритмічної організації мелодій лежить розмірений рух колективної ходи.

Ліричні веснянки на теми кохання (іноді родинні) на Волині вражають розмаїттям текстів та мелодій, зокрема й загальновідома «А вже весна», та тільки одна з них «Ой ізранку «з території сучасної Білорусі (Берестейщини) має в кінці строф обрядовий заключний невизначений вигук «У! «(«І!»). Пісня «Там на широкому озері «про сокола і галочку з Підляшшя традиційно називається рогулька. «Пташина «тематика в цілому характерна для веснянок Волині, як така, що безпосередньо пов'язана з весною. Досить рідкісним жанром на Волині виступають жартівливі веснянки. Натомість тут й досі побутують рідкісні зразки весняного обрядового циклу пісень, такі, як юр'ївські («Ой летів ворон»), виконувані на свято Юрія, та волочобна «Тече річка «з Підляшшя. Останні в цілому більше характерні для білоруської обрядової традиції та українсько-білоруського пограниччя.

Справжньою окрасою поліського весняного співу є кустові пісні, які супроводжують обряд водіння Куста (прибраної в кущ дівчини) по селу. Вони представлені у збірці В. П. Ковальчука «Ой дай Боже, за рік Куста діждати». Наспиви кустових співів прадавньо-архаїчні, речитативно-імпрровізаційного складу, гуртові унісонні з гетерофонним розщепленням голосів.

За визначенням О. А. Скоропади, «словом купала називали присвяток (невелике свято) Івана Купального, що припадає на 7 липня. Друге значення слова «купала»: це найчастіше ялинка (або сосонка) на метр заввишки або й інше деревце чи гілляка з центральним стовбурцем і кількома бічними гіллячками, що їх прикрашали живими квітками, низками ягід і цукерків. Під захід сонця виносили таку купалу (дівчата) на перехрестя доріг чи багатолюдне місце і тут поважно, урочисто співали купальські пісні».

Цикл літніх обрядових пісень Волині (маємо на увазі сукупність території Волині та волинського Полісся) зафіксовано дещо повніше, ніж весняний. Тут зафіксовано зразки рідкісних релігійних жанрів, до яких належать трійцькі та русальні пісні. Порівняно із середнім та східним Поліссям, у районах південної Волині активно побутують купальсько-веснянкові пісні.

Серед розповсюджених «Ой селом, селом» (три парубка та три дівчини), з дещо відмінним від подільських варіантів наспівом, «Жовтрая куриця» (квочка та курчата) та «Положу я кладку». Варіанти розповсюджені у регіоні купальської пісні «Наше Купало» різняться між собою в залежності від терену побутування. Центральною подією сільськогосподарського календарного року, як і скрізь, а особливо на Волині, є жнива, під час яких тут виконують різноманітні жнивні пісні, переважно зі складною орнаментованою архаїчною мелодикою. Волинські жнивні пісні відрізняються значною розмаїтістю типових наспівів, пов'язаних з тим чи іншим різновидом складочислення у словесних текстах. Вони є окрасою волинського циклу літніх календарних пісень. Найпоширенішою серед жнивних пісень Волинської області є «Котився віночок по полю «(жито з поля проситься в стодолу). У Рівненській та Волинській областях зафіксовано також чимало варіантів діалогічної пісні «Ой на гору, женчики, на гору» («Ой до кінця, женчики, до кінця»), у якій пані або господар закликають женців жати до кінця, але вони вже надто втомились.

Таким чином, волинський літній цикл обрядових пісень є цікавим явищем, як з боку виконавства, так і з боку стильових характеристик мелодій та розмаїття пісенних текстів. Він, як один з найдавніших в українській традиційній пісенності, найбільшою мірою є скарбницею народної пам'яті.

На Волині, як і скрізь, весільні пісні здавна супроводжували перебіг традиційного весілля. Низку весільних обрядів від сватання до переви супроводжує значна кількість весільних пісень, які коментують весільні обряди та утворюють цілий пісенний цикл.

Розпочинаються волинське весілля із сватання та заручин, на якому виконують пісні переважно сумної емоційної сфери. Після цього відбувається приготування до весілля: мати або брат йдуть по барвінок, щоб плести молодій вінок. При цьому співають пісень позитивної емоційної сфери. Дівчата плетуть вінки, співаючи обрядові пісні та весільні вівати. Одночасно з луку або лісу везуть калину, деревину, щоб прикрасити весільне дерево – гульочку. Тим часом молода з друзками повертається з села після запросин на весілля, співаючи пісень з наспівами волинської традиції, навіть скрізь розповсюджену пісню «На добрий день

тому», яку тут виконують із власним наспівом, відмінним від загальнопоширеного. У деяких локальних традиціях на весілля запрошують коровайниці, як у с. Нова Мощаниця Здолбунівського р-ну Рівненської області.

Одне з центральних місць у волинському весіллі займає обряд випікання короваю. З піснями йдуть запрошувати коровайниць, при цьому на Волині часто запрошує не мати, як у східних традиціях, а батько.

Співом детально описують процес виготовлення короваю та шишок. Виготовлений коровай прикрашають квітами. В молодій дружині збираються на дівич-вечір, під час якого молоді садовили на посад та виконували пісні переважно «сумної» емоційної сфери. Мати вбирає дочку до шлюбу. Повертаючись від шлюбу, весільний почт піснями сповіщає батьків про повернення молодят.

Під час весільного застілля виконують чимало пісень, переважно жартівливого змісту, так звані весільні передирки, господарі запрошують гостей до святкування. Зрештою молода готується вибиратися із рідного дому, просить благословення у батьків. Звучали весільні вівати.

Баладна творчість Волині поєднує південно-волинську, близьку до подільської, середньо-волинську та поліську традиції народного співу, зокрема найдавніші прояви фольклорної автентичності та новітні нашарування пізнього романсового стилю. За сюжетно-тематичною ознакою балади Волині в цілому близькі до баладного корпусу інших регіонів, але мають і свої особливості, що проявляється в інтенсивності побутування та записування тут різних баладних творів, стильових ознаках виконавства та архітектоніки строфіки пісенних зразків. Деякі баладні твори мають спільні типологічні ознаки, решта – неповторні, індивідуальні. Серед розповсюджених балад краю «Ой солдате, солдатоньку» про сестру-отруйницю, «Чорна хмара наступає» (син виганяє стару матір з хати), «А всі гори зеленіють» (бідна сестра-вдова з дітьми проситься до брата у прийми), «Ой ковалю» (про дітозгубницю), «Світи, місяцю» (про вбивство з ревності молодшої сестри старшою), «Ой там на горі» (про вірну голубку), «Попід гаєм, гаєм» (жінка у розбійниках впізнає убивць свого чоловіка) та ін.

Баладна творчість Волині – одна з найбагатших, своєрідних та різноманітних. У репертуарі

народних виконавців дотепер зберігаються як найдавніші твори цього жанру, так і чимало новотворів. У музичному плані тут є як найдавніші архаїчні мелодії, так і розвинене багатоголосся середньої доби та пізніші розспівано-романсові нашарування. Необрядова пісенна лірика найчисленніша на Волині й представлена у записах багатьох фольклористів. У ній наявні як реліктові залишки старовинного співу, так і пісенні твори середньої та пізньої доби, численні новотвори та запозичення. Сильові характеристики волинського та поліського співу дещо відрізняються одне від одного. Ще більше розмаїття часово-стадіальне. Більшість необрядових ліричних пісень краю має давні історичні коріння, традиційно побутуючи у репертуарі народних співаків краю. Решта – пісні напливові, почуті від виконавців з інших регіонів, запозичені у записах масової інформації, авторські твори.

Необрядова лірика за кількістю записів становить основу народної пісенності Волині. Пісенна лірика краю відрізняється значною розмаїтістю сюжетів, строфічних структур, значно більш строкатих, ніж у баладах. Вона має свої регіональні особливості, які полягають в тому, що тексти відомих загальнопоширених пісенних творів виконуються на місцевий лад. Серед розповсюджених творів цього жанру пісні «Ой журавко, журавко», «Ой ви-йду я на той ганок» («Смутний вечір, смутний ранок»), «Зашуміла ліщинонька», «Ой піду я понад лугом», «Ой за валом, за валом», «Ой у полі криниченька», «Ой на горі чорний ворон кричче», «Ой верба моя», «Плакала Маруся», «А в полі береза», «Ой чия то трава», «Низько сонце сходить», «Ой піду я лугом», «Вилітала галка», «Чорноморець, матінко», «Чогось мені так сумно» та ін. Сюди ж належать варіанти волинської пісні «Червона калина» (козак глузує з дівчини, яка просить одружитися з нею, і сам залишається без пари). Вальсова мелодія з трійковою ритмікою звучить то соло, то у густому триголосному звучанні розважливо і неспішно. Трійковий ритм, але іншого характеру, притаманний і для пісні «Не сіяно, й не горано» (мати причаровує дівчині козака), також розповсюдженій переважно на Волині.

В цілому необрядова лірична пісенність Волині – явище багатогранне та унікальне у багатьох проявах. Це стосується стильової різниці волинських та поліських записів як щодо мови, так і щодо інтонаційного наповнення наспівів.

Одноголосні зразки тяжіють до індивідуалізації мелодики з багатою інтонаційно-ритмічною орнаментикою, рубатними темпами, архаїкою розспівів. Багатоголосні волинські наспиви містять широкі інтонаційні ходи, глибоко ліричну розспівність, терцеві-октавний паралельний рух голосів з прикінцевим октавним кадансуванням. Однією з характерних рис волинського необрядового пісенного стилю полягає у загальній тенденції до синкопованості мелодій. При цьому тут не спостерігаємо строфічних прикінцевих гранично протягнених звуків як в обрядовій пісенності краю. Цікаво також те, що в багатьох піснях варіанти мають різні наспиви (мелодії).

Соціально-побутові пісні складають вагомий розділ волинського пісенного фольклору. Історична доля краю, насичена подіями, політичними протистояннями, запеклою боротьбою проти поневолювачів і катів знайшли відображення у народній пісенності. Різні політичні конфлікти в різні історичні відтинки закарбовувались у народній творчості, а відтак у пам'яті співаків. Роль кобзарів та лірників на сході України тут відігравали співочі гурти та самодіяльні творці, відгукуючись у співах на кожну небуденну подію, створюючи співанки-хроніки, присвячені конкретним подіям та особам, повстанські та невільницькі пісні, спрямовані проти несправедливості та знущань поневолювачів. Ще й досі ці пісні міцно тримаються у пам'яті співаків поряд із традиційним соціально-побутовим фольклором: піснями козацькими, чумацькими, рекрутськими та солдатськими, наймитськими та заробітчанами, історичними.

Із великим почуттям та співчуттям співаки Волині виконують козацькі пісні, які пістетом минулого відповідають сучасним настроям. У козацьких баладах виконавці змальовують загибель козака під час походу або проведення військових дій. Серед розповсюджених козацьких балад краю пісня про те, як вбитий козак посилає коня до матері із звісткою про своє одруження. У варіанті з інципітом «Зажурився соколенько» рясно орнаментована, імпрровізаційного характеру мелодія нагадує кобзарські рецитації. А у баладі «Ви поля, ви, поля» унісон чергується з «порожнім» звучанням квінтами та октавами, створюючи картину спорожнілих полів, посеред яких лежить вбитий козак, біля якого стоїть осиротілий кінь. Гуртовий варіант

пісні «Ой на горі вогонь горить» у сучасному виконанні звучить як реквієм по загиблим.

Значного розповсюдження у волинському регіоні здобули рекрутські та солдатські пісні та балади. Тут вони мають розгалужені тексти та своєрідну мелодику. Серед розповсюджених балад «Ой війна, війна» (поранений солдат просить друга, щоб його добив), «Є в селі одна хатина» (про невпізаного воїна), «Йшли бійці до бою» (батько впізнає вбитого на полі бою сина). В цілому мелодика рекрутських та солдатських пісень краю відповідає змісту цих фольклорних творів. Водночас, навіть похідні маршові пісні часом мають мажоро-мінорні світлотіні смутку, а бадьорий приспів «Ей, люлі, ой да люлі» у неспішній мелодиці мінорного складу звучить як скарга.

Наймитські та заробітчанські пісні на Волині тісно переплетені з протестним рухом проти важкої праці на чужій панській роботі. Це пісні, що належать переважно до чоловічого репертуару, зараз їх майже не співають, але вони є важливими свідками героїчного минулого українського народу на території краю.

В умовах новітньої суспільної формації, урбанізації, розвитку міської культури на Волині, як і скрізь, формувалися та розповсюджувалися нові жанри фольклору: пізня лірика та пізня балада, романси, пісні літературного походження. Культура панських маєтків, міський романс, професійна гомофонно-гармонічна музика, новітня лексика вплинули на формування пізньої лірики та сільського романсу XIX-XX ст. У текстах багатьох з цих пісень посилено психологізм відображення людських стосунків, мелодика охоплює ширший звуковий діапазон, ґрунтується на гомофонно-гармонічних засадах мелосу. У пізніх баладах розповсюджена тематика нещасливого кохання, зради милого, використовується новітня лексика («Ішов відважний гайовий», «Заблищало в руках твоїх залізо», «Піду в аптеку, куплю я яду»). Серед найпоширеніших пізніх балад «Шумить гай зелений» та «Шуміла ліщина». Пізні балади споріднені жорстокому романсу, якому притаманне посилення нездорового психологізму у текстах пісень про «неземне» кохання, «люті», що призводять до смерті (вбивства), долю сироти. Трагічні ситуації виконавці використовують для настанов для сучасної молоді: «Котра дівчина любить не вміє, вона щасливо в світі жие», «мати винна, що рано так волю нам дала».

Пізня лірика на сьогодні – складне та багатогранне явище, яке включає новітні прояви усного популярного співу, відгукується на потреби сьогодення: молодіжні зібрання, туристичні походи, масові заходи, свята, фестивалі, конкурси, відродження козацьких традицій тощо.

Отже, волинський пісенний фольклор – явище складне та багатоманітне, яке вражає жанровою розмаїтістю та багатством співочих стилів.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Єфремова Л. / Людмила Єфремова / Записування пісенного фольклору на Волині та західному Поліссі // Минуле й сучасне Волині й Полісся. Етнографічне музейництво в Україні і на Волині. Наук. зб. Вип. 61. Матеріали П'ятої Волинської науково-етнографічної конференції, 27-28 квітня 2017 року, м. Луцьк. Упоряд. Є. І. Ковальчук, Л. А. Мирошніченко-Гусак. – Луцьк, 2017. – С. 156-160.
2. Єфремова Л. О. Частотний каталог українського пісенного фольклору. В трьох частинах. Ч. 1. Опис. – К. : Наук. думка, 2009. – 720 с.
3. Кирчів Р. До вивчення фольклору Холмщини та Підляшшя / Поліссязнавство: польові записи та наукові студії фольклорно-етнографічних матеріалів. – Рівне, 1998. – С. 41-70.
4. Народні пісні Волині (з колекцій збирачів фольклору) / упоряд. та вступ. статті Л. О. Єфремової ; НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. – Київ : Логос, 2018. – 596 с. : нот.
5. НАФ РФ – Наукові архівні фонди рукописів та фонозаписів ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України.
6. Ой дай, Боже, за рік Куста діждати : Кустові пісні, записані на Рівненському Поліссі / Упоряд. Ковальчук В. П. – Рівне, 1995.
7. Традиційні пісні українців Підляшшя. За матеріалами експедицій 1999–2001 років Лариси Лукашенко та Галини Похилевич.

Анатолій Трембіцький,

кандидат історичних наук, старший науковий співробітник, доцент кафедри права та правоохоронної діяльності Хмельницького інституту Міжрегіональної Академії управління персоналом, м. Хмельницький

«СВІТЛЕ МАЙБУТНЄ» УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ В ПІСЕННИХ ТВОРАХ УКРАЇНСЬКИХ ЛІРНИКІВ І КОБЗАРІВ

Лірни-
цтво і коб-
зарство, – це
невід’ємна
складова й
унікальне
явище укра-
їнської му-
зичної куль-

лося захо-
пити майже
всю сільську
територію
України. У
важких умо-
вах тоталь-
ного пере-
слідування

тури, адже саме лірники і кобзарі здавна були носіями історичної пам’яті українців. Вони займали найвищий щабель в середовищі «незрячої» «просящої братії» і пропонуючи «людям співогру, виконану молитву чи псалм» завжди вважали її «чесним товаром», що має певну вартість. Отже, між співцем і слухачем відбувався елементарний процес обміну і в цього й доброзичливість «у ставленні поспільства до мандрівних артистів». Відомий сучасний кобзар Тарас Компаніченко, зауважує, що в 30-х р. XX ст. у добу «радянського кобзарського мистецтва», «капели [бандуристів] були кобзарськими колгоспами» їх «змушували співати «українські пісні» про Сталіна й Леніна, якесь «гоп-ти-ни», про вареники». Але, на жаль, більшість спогадів про лірників і кобзарів закінчуються словами «у 20-х роках XX ст. був ще живий».

Проте в «умовах колоніального становища України «кобзарство «крім патріотизму», «передусім було способом... заробітку». Лірники і кобзарі «збирали гроші за пісні й думи, які виконували на весіллях, хрестинах, похоронах чи храмових святах. Просто ходили від хати до хати, співаючи різне – від молитов доісторичних пісень». Традиційною формою виявлення мистецтва лірників і кобзарів, «був не сценічний, а безпосередній контакт переважно з простолюдом у місцях його найбільшого скупчення – біля церков, на базарах, вулицях міст», їм вда-

та Голодомору 1932-1933 рр. проблема виживання лірників і кобзарів у витворених більшовицьким режимом умовах сьогодні викликає не лише біль, але й здивування. В часи тотального безробіття 20-х початку 30-х рр. XX ст. здоровій зрячій людині влаштуватися на роботу було досить нелегко, а «незрячому» розраховувати на будь-яку працю було майже неможливо, а отримати мізерну пенсію – ще безнадійніше, адже про «незрячих» співців «гуманні «більшовики не турбувались [1; 15, с.36]. Про це свідчить лист визначного харківського кобзаря Івана Кучугури-Кучеренка до М. Привалова від жовтня 1928 р., у якому він пише, що кобзарі Нетеса, Байдила та Пасюга приїхати на зібрання епічних співців «не зможуть, бо вони дуже бідують, і не живуть, а вже доживають... Що торкається мене, то я теж мало граю, мало роз’їзжаю, здебільшого живу дома».

Українські мандрівні епічні співці в усі часи складали та виконували пісні про своє важке життя, відкликаючись своїми епічними творами на історичні та суспільні події. Зокрема, в 1902 р. І. Кучугура-Кучеренко, разом із Г. Хоткевичем, склав думу про важке життя кобзарів, яка була актуальною і в 30-ті р. XX ст.

Коли в 1932–1933 р. більшовицька влада влаштувала Голодомор, то лірники і кобзарі, не зважаючи на репресії, відгукнулися й на ці

всі події. «Люди про це говорили. Пошепки, із страхом і відчаєм. Народна уява, запліднена багатомістовою образною біблійною символікою, витворювала реальні контури цих містичних злих сил, тим більше, що новітня ідеологія до цього спонукала... вже тоді люди вважали, що прийшов звір, прийшов антихрист і нема рятунку». У цей період московсько-більшовицька імперія розпочала нищення носіїв українського національного духу – лірників і кобзарів, яких вважала шкідливими для свого існування, завдавши їм великого удару Голодомором 1932-1933 рр. У цей час загинули мільйони людей, й серед них «незрячі» епічні співці.

Кобзар Семен Власко розповідав, що в 30-х р. XX ст. більшовицька влада почала гоніння на традиційних епічних мандрівних співців, «добровільно» організовуючи із них своєрідні капели – «колгоспи». Проте, щоб вижити самому і врятувати свої сім'ї, багато із них були змушені покинути епічне співцтво й стати кравцями або ж сукати мотузки.

Однією найвідоміших пісень є кобзарська «Дума про голод», складена відомим українським кобзарем Єгором Мовчаном у страшні роки Голодомору 1932-1933 рр. Влада постійно переслідувала мандрівних епічних співців, так, у Харкові на базарі міліціонери схопили сліпого кобзаря Є. Мовчана та людям вдалося відстояти і не дати посадити його в буцегарню.

Пізніше згадуючи свою кобзарську «Думу про голод» він розповідав, що: «Біда мені була з цією думою. У Харкові на базарі. Як заграв її, то мене якийсь агент ухопив за руку і почав тягти у міліцію. Спасибі, люди відбили – вони засперечалися з агентом, а хтось видер мене з його рук і швидко потяг з базару у город. Потім співав по селах у хатах, там свої, не видадуть. Плакали жінки, слухаючи думу, бо в ній була свята правда». Фольклорист І. Бугаєвич у 1967 р. записав цю думу від кобзаря в Пущі-Водиці. При цьому кобзар згадував: «Співав у селах по хатах, там свої не видадуть. Плакали жінки, слухаючи думу, бо там суцільна правда». Пізніше І. Бугаєвич писав: «Потім лірник виконав співанку про голод, і, як засвідчує записувач, на базарі підійшли до лірника двоє у цивільному і забрали співака.

– Може, нагодують, – співчутливо сказала якась жінка.

– Шльопнуть, – почулося з натовпу».

Дослідник Б.Ткаченко зазначає, що відлов українських лірників і кобзарів розпочався в 1926 р., про що свідчить повідомлення начальника Сумського Окружного відділу ДПУ та «уповноваженого СОХ» про затримання в с. Ворожба (Лебединщина) кобзаря Ляшенко, який співав пісню «Про продподаток»:

Ой люди не дарма весь нарід сумує,
а великий голова ні чорта не чує...

На думку Б. Ткаченка, ця пісня співалася і в пізніші часи, адже вона дуже близька до кобзарської «Думи про голод» Є. Мовчана. Так, у 60-х р. XX ст. дослідник надібав у с. Межиріч старовинну ліру, яка належала мандрівному лірнику, на жаль, людська пам'ять не зберегла його прізвища, який із голоду в 1933 р. під сільською церквою, співаючи пісню, в якій були такі слова: «та великий голова ні чорта не чує». Ще одну кобзарську «Думу про Голодомор» «створив видатний кобзар Леонід Гайдамака (1896-1991, Банд-Брук, США).

Етнограф В.Мисик пише, що нема «такого в житті, чого б не оспівав народ у своїй творчості. Чи добро, чи горе, а знаходить у ній точну і влучну оцінку, жартівливий чи гіркий показ», не обминувши «у своїй творчості й більшовицького лихоліття, організованого ними страшного голоду на родючих українських землях».

Українці завжди ставилися до більшовицької влади «якщо не вороже, то з підозрою, іронічно», адже її «розбійницька сутність підказувала людям, що більшовицький режим до добра не доведе». Носії і вісники народної правди й честі – лірники і кобзарі, завжди були вірними своїй давній традиції й «співали про те, що коїлося з народом, які біди людям допікали». Так, Прокіп Чепіга, будучи на початку 1930-х р. поводителем полтавського кобзаря Івана Реміня, в своїх спогадах писав, що народний «співець знав і складав пісні про голодовку», а також досить дошкульні «частівки-скоробрехи» про тогочасні події та важкі умови життя:

Голод косить Україну,
Голод гірше смерті,
Нема села, нема хати,
Де б люди не мерли.

Соловки ви, Соловки,
Далека дорога:
Вісім літ за колоски,
П'ятірка – за Бога.

Половняники-картопляники,
Лободяники-голодяники,
Голодом наречені,
На сльозах запечені,
Хай би ті, що хліб забрали,
Весь би вік їх споживали!

Журналіст Г. Сім'я розповідав, що невідомий кобзар не просто співав на базарі у Ромнах кобзарську «Думу про голод» Є. Мовчана, частково змінивши слова, а немовби переповідав-подавав своїм слухачам хроніку голодних років:

В тридцять першому году
Вже пізнали ми біду.
В тридцять другому году
Їли люди лободу.
В тридцять третьому году
Помирають на ходу.

Під час Голодомору 1932-1933 рр. голодний люд не перебирав, йому смакувала всяка рослинна страва, адже однією водою ситий не будеш. Влітку на берегах річок збирали «сякий-такий бур'янець і хліба буханець – і вже ситий чоловік», жартуючи при цьому «ласа їда – з часником лобода». Молода лобода й кропива, дикі часник і цибуля (черемша), жолуді, водяні горіхи, коріння рогози та інші рослини.

Від цього ж кобзаря Г. Сім'я записав історичну пісню часів пізньої Козаччини «Я сьогодні щось дуже сумую», остання додана кобзарем строфа, розкриває злочинну сутність московсько-більшовицького тоталітарного режиму:

А тепер все пройшло, все минуло,
Чорна хмара кругом облягла
І на горе синам України
Лиха доля у гості прийшла.
Забирають дітей України,
Засилають в далекий Сибір,
Щоб не чули, як плаче Вкраїна,
І не сміли б вертатись відтіль.

Основними органами влади були різні районні організації: райпартком, райвиконком, райвідділ енкаведе, райземвідділ, які не сприяли покращенню життя людей, а лише здирали з них останнє й доводили людей до крайньої

бідності, до голоду, встановлюючи все нові і нові податки. Представники цих рай організацій часто очолювали різноманітні буферні чи ударні бригади «по викачці хліба» в тих селах, які не виконували встановленого владою плану хлібозаготівель. Таким чином вже до осені 1932 р. майже все зерно й більшість інших продуктів у селян забрала держава, й вони опинилися під загрозою смерті, рятуючись в основному кабачками й буряками, яких ледве вистачило до кінця року.

Я. Мицик пише, що «люди не мали чого їсти і від тих кабаків, а особливо діти, геть позажовкали». Про ці події співається в пісні записаній в с. Гордашівка:

Дядина, дядина, жито жала,
Дядина, дядина ще й овес.
Жито й пшеницю взяли
за границю,
Ячмінь й кукурудзу –
Для Радянського Союзу.
А кабак задається –
На Вкраїні застається.

Досить часто представники влади окрім податків та «добровільно зданого» зерна і продуктів, проводили ще й контрактацію, тобто описували домашніх тварин, яких власник не мав права їх ні продати, ні зарізати без дозволу. Наприкінці 60-х р. XX ст. невідомий «незрячий» лірник (автор сам був свідком цієї події, а слова пісні пізніше записав від своєї матері в 1996 р.) співав на базарі в с. Велика Левада (Поділля) такі «антирадянські куплети»:

Ні корови, ні свині,
Тільки Сталін на стіні
І показує рукою,
Куди йти за мукою...

Голод в Україні викошував поголовно і дітей, і дорослих, нестатки й злидні все більше насадили на селян, та влада не спішила їх рятувати, в більшовиків було одне завдання, як найбільше «знищити українців, розкуркулити заможних, загнати всіх селян у колгоспи». Вся ця україножерна політика московсько-більшовицького режиму – репресії, розстріли, умертвлення людей голодом, нищення пам'яток народної культури й архітектури, малооплатна, вважай рабська, праця на колгоспних полях без просвітлої години підточувала фізичні й духовні сили українського народу, доводила його до

великого збайдужіння. Про всі ці події один з найсвітліших кобзарів ХХ ст. Євген Адамцевич, співав трагічну пісню «Сердешна Україна», яку перейняв у 30-х р. від кобзаря Марченка «схороненого у білих ведмежах»:

Моя сердешна Україна,
Тебе й свої не пізнають,
Ти засохла як билина
І буйні вітри тебе б'ють.
Пропала вся твоя оздоба,
Змарніла вся твою краса
І, мов з великої хороби,
Посіклась русая коса.
І квіти й ті позасихали,
Що мали сонце на устах,
І очі геть позападали,
Погас огонь в ясних очах.
Неначе труп коло могили,
Стоїш ти мовчки над Дніпром,
Тобі немовби все обридло,
Що робиться тепер кругом.
Ти закриваєш свої очі,
Неначе хочеш все забути.
І під густим покривом ночі
В безодні вічній потонуть.

Варто також зазначити, що в колосальному за кількістю творів репертуарі кобзаря Є. Адамцевича була й «Пісня про Голодомор 1933 р.», але, на жаль, її текст поки що віднайти не вдалося. Йому боліло, що «кругом неправда і неволя, й народ замучений мовчить». В період жорстокої розправи радянської влади над епічними співцями під гаслом «про винищення націоналістично-буржуазного елементу», Є. Адамцевичу також довелося зазнати значних переслідувань. Так, у Ромні на базарі кобзар виконував пісню:

Не журися, Манько,
Що ми комуністи, –
Мужики нараблять,
А ми будем їсти...

Міліціонер, почувши цю пісню, взяв кобзаря під руку й повів у міліцію, проте кобзар «йдучи в такому «супроводі», – не витерпів і став наспівувати:

Ой який тепер світ настав,
Що міліціонер поводитарем став...

На щастя, той міліціонер виявився з доброю душею, він лише спровадив кобзаря подальше від базару «на вулицю Щучки та й відпустив, попередивши, що як той повернеться знову на ба-

зар, то потрапить вже «не в такі руки». Кобзар «володів мистецтвом драматичної, трагедійної розповіді, майстерно інтерпретував український гумор, дотримувався суто народних традицій співу та гри на бандурі», на жаль, «записів цього славетного музиканта мало», адже мав «репутацію «неблагонадійного «й кагебісти всі відеоплівки «забирали і засвічували». В 1972 р. Євген Олександрович помер й «нетлінним пам'ятником йому став знаменитий «Запорозький марш», який він зберіг і часто виконував (заборонений в радянські часи – А. Т.), який і досі будить нашу приспану національну гідність та гордість, під звуки якого було проголошено суверенітет України».

В тоталітарному суспільстві переслідувань зазнавали не лише мандрівні епічні співці, але й ті, хто їх слухав. Так, мешканка с. Пятигори (Тетіївський р-н Київської обл.) Надія Кошаровська згадує, що в 30-х роках через її село «часто проходили сліпі кобзарі. Посеред села був такий степочок, а там камінь великий. На цьому камені перехожі кобзарі, за звичаєм, сідали та співали. І от одного разу проходив через наше село старенький кобзар з хлопчиком-поводарем. Ми ж, діти, завжди першими бігли за кобзарями, сідали і слухали, як вони співають. Як завжди, побігли і цього разу. Та раптом моя мама наздогнала нас і злякано закричала: «Діти, стійте! Діти, не йдіть! Не йдіть, бо не можна слухати!». А потім загородила нам дорогу і витягла мене з гурту. Як я потім довідалась, в цей час влада заборонила слухати мандрівних сліпих кобзарів, а самих співців арештовувала».

Затриманого «на гарячому» кобзаря чи лірника, який співав без дозволу, мав незареєстрований репертуар чи інструмент, притягали «до суду, вирок якого фактично ніде не реєструвався, окрім запису в журналі засідання судової трійки». Пізніше, під виглядом скликання з'їзду українських мандрівних епічних співців радянська влада зібрала цих обділених долею «незрячих» співців й розстріляла їх у глинищі-смітнику на околиці Харкова. Кобзар Є.Мовчан, розповідаючи про «Думу про голод» зазначав: «Не можу її співати. Не час. В 1935 р. через неї було знищено в Харкові 225 кобзарів і лірників (у різних дослідженнях ця цифра досить різна – А. Т.). Зразу ж після голоду вони

ходили по селах і співали цю думу. Тоді влада зібрала їх з усіх кінців України у Харків, ніби на «зліт народних співців (переклад – наш)» і за містом всіх розстріляла. Мені вдалося не поїхати. Мій поводар на той час десь запропався, я пішов його шукати, і ловці мене не знайшли». Варто зазначити, що гоніння на українських мандрівних епічних співців не припинялися в усі часи радянської влади, хоча деякі з них шли «служити» режиму й складали пісні на замовлення начальства, вихваляючи владу та її кумирів, можливо саме тому, такі неоднозначні висновки сучасних дослідників і науковців про ці події.

Сучасний український кобзар-лірник Василь Нечепачає, що «нам, українцям, потрібно берегти нашу землю, бо вона дорога для всієї світової спільноти... Уся історія нашого народу в його піснях».

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Вісті Народного комісаріату праці УСРР (Київ). – 1931. – № 2. – 30 січня. – С. 10-14.
2. Державний архів Сумської області, р-7, оп. 2, спр. 42, арк. 133-137.
3. Жулинський М. Василь Барка – культуролог і літописець долі українського народу / М. Жулинський // Народна творчість та етнографія (далі – НТЕ). – 2003. – № 4. – С. 56-66.
4. Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнографії ім. Т. Рильського, ф. 11-3, спр. 241, арк. 12.
5. Кабачій Р. Старцівська Республіка / Р. Кабачій // Тиждень. – 2008. – № 26. – 27 червня-3 липня. – С. 52-55.
6. Кобзарська дума про голод. Записано від Єгора Мовчана // Бугаєвич І. Дожилося Україна / І. Бугаєвич. – К.: Український письменник, 1993. – С. 16-17, 20.
7. Махінчук М. На крилах рідної пісні / М. Махінчук // Урядовий кур'єр. – 2008. – № 116. – 26 червня. – С. 8-9.
8. Мельник О. Хранитель «Запорозького маршу» / О. Мельник // Українська газета. – 2008. – № 1-2. – 17-23 січня. – С. 8.
9. Мисик В. Співав народ про голодовку / В. Мисик // За Українську Україну. – 2007. – № 47. – 3-9 грудня. – С. 6.
10. «Ні корови, ні свині...» «Записано від Тетяни Трембіцької в селі Скіпче Городецького р-ну, 1996 р. Родинний архів А. М. Трембіцького. Оригінал, 1 арк.
11. Польовий Ренат. Кобзарі в моєму житті / Ренат Польовий. – К.: Діокор, 2003. – 104 с.
12. Стратілат А. Про стійкість традицій кобзарства в Україні / А. Стратілат // НТЕ. – 2004. – № 1-2. – С. 79-82.
13. Супруненко В. Ласа їда – з часником лобода / В. Супруненко // Порадниця. – 2008. – № 22. – 29 травня. – С. 14.
14. Трембіцький А. М. Голодомор 1932-1933 рр. в епічних творах «незрячих співців» / А. М. Трембіцький // Голодомор 1932-1933 рр. в Україні: соціально-демографічні та економіко-правові аспекти: Збірник наукових праць. – Хмельницький: ХІ МАУП, 2007. – С. 102-106.
15. Черемський К. Повернення традицій. З історії нищення кобзарства / Кость Черемський. – Харків : Центр Леся Курбаса, 1999. – 288 с.; 124 іл.
16. Черемський К. Шлях звичаю / Кость Черемський. – Харків : Глас, 2002. – 445 с.; 110 іл.

Олеся Ковальчук,

заслужений учитель України, почесний член
Всеукраїнського товариства «Просвіта»

З КОГОРТИ ПОДВИЖНИКІВ ЖИДИЧИНСЬКОЇ «ПРОСВІТИ»

У зв'язку з відзначенням 100-річчя «Просвіти» в Жидичині доречно привернути увагу громадськості до незаслужено забутих, хоч і дуже активних її діячів на зорі становлення. Один із них – то Михайло Федорович Бондарук.

У Державному архіві Волинської області зберігається показовий документ – прохання Ради Жидичинської філії до влади про «дозвіл на влаштування національного свята імені Т. Шевчен-

ка на день 25 березня 1928р. в с. Жидичин». Після переліку концертних номерів зазначено: «Співатиме хор Жидичинської філії під орудою М. Бондарука».

Отже, маємо беззаперечне свідчення, що відомий чи не на всій Луччині просвітянський хор завдячував виконавською майстерністю так само своєму першому диригенту, як згодом і Василю Бабіченку.

Сучасникам, котрих уже немає серед живих, пан Михайло запам'ятався як гідний нащадок авторитетної в селі родини, що відзначалася щирою побожністю, українолюбством та співчутістю. І сьогодні, з огляду на характерні для всього активу «Просвіти» сповідувані нашим героєм життєві орієнтири, варто осмислити його шлях на землі з належним поцінуванням.

А допоможе у тому рідна донька Марія Зінчук (Бондарук), що нині проживає в Луцьку, але немало часу проводить у своєму жидичинському обійсті на вулиці Шевченка.

З її дозволу заглянемо за картату обкладинку записника, густо помереженого рукою власниці. Але спочатку – дещо про саму авторку. Народилася вона у 1939 році в роботящій родині Бондаруків, які належно подбали про добробут, а отже і можливість забезпечити освіту дітям. Їх підростало троє – Анатолій, Олександр і Маруся, що була на правах найменшої загальною улюбленицею сім'ї, надто самого тата. На жаль, йому судилося дочасна смерть. А невдовзі згорьована вдова опинилася разом з двома молодшими дітьми у холодній сибірській чужині. Недремне око НКВС стежило за колишніми просвітянами та їх нащадками і не випадково вирахувало чергову жертву. У 1946 році арештували сина Анатолія, що навчався на фізматі Львівського університету, пришивши йому зв'язок з ОУН, а всю сім'ю надовго розлучили з рідним селом. Як у Сибірі, так і після повернення додому, пані Марія не переставала звиряти своє життя з патріотичним вибором батьків. Напередодні державної Незалежності стала активною учасницею Народного Руху України (НРУ) та віддалася боротьбі за новітню українізацію церковного життя. Словом, у її долі, як і багатьох виходців із просвітянських родин, виразно дав себе знати причинно-наслідковий зв'язок, осмислення якого і спонукало до відповідних записів про пережите. І насамперед – про своїх найдорожчих.

Відтак – цитуємо: «Мої тато і мама походили з багатодітних родин. Свого часу обоє закінчили церковно-приходську школу, були найкращими учнями. Учитель, який квартирував у хаті тата, навчив його нотній грамоті, грі на скрипці та гарно малювати. Тато умів писати картини олійними фарбами на полотні. Багато читав. «Действительную службу «закінчив у

чині унтер-офіцера. Керував солдатським хором у військовій Свято-Георгіївській церкві в Луцьку (тепер Церква Великомученика Юрія Переможця ПЦУ). Після армії їде до Москви, де працює на фанерній фабриці двоюрідного брата Бахова Михайла, опановує професію столяра-«краснодеревщика». Однак після жовтневого перевороту вертає додому».

Як бачимо, у непевний час щирі українську душу таки потягло під захист рідної землі. Як дізнаємося із рукопису далі, бувалий у світах вчорашній військовик одружується із суголосною своїми духовними запитами красунею Яриною Пасічник. Господарюючи з неабияким розмахом, подружжя так само завзято працює на ниві національно-культурного відродження. Попри утиски польської влади щодо задіяних у «Просвіті», обоє – як приклад стійкості для інших. Всупереч застереженням забобонних односельців про «небесну покару «докладають максимум зусиль до українізації богослужіння і організовують зі свідомої голосистої молоді новий церковний хор. Під керівництвом Михайла Бондарука цей окрилений патріотичною ідеєю колектив таки переспівав прихильників старослов'янщини по українськи. Команда дяка – «діда Хльорика» та попа-русотяпа Анжулевича мусила здатися.

Водночас сам диригент умів дуже розважливо стримувати надто гарячих і запам'ятався своїм підопічним послідовною толерантністю та витонченим психологізмом.

Внутрішній аристократизм відповідно давав себе знати і в побуті, у атмосфері сім'ї, у стосунках з родичами: «Тато випишував газети і журнали про рільництво. Мали бібліотеку: Грушевський, Крип'якевич, трилогія Лепкого «Мазепа»...

У домі панувала злагода. Ми, діти, ніколи не чули лайливих слів, сварки. Були навчені цілувати руку батькам і старшим. Часто спілкувалися з молодшим татовим братом Павлом. Він колись закінчив гімназію. Був петлюрівським офіцером, учасник бою під Крутами. За Польщі – війт Рожищенського повіту, сприяв діяльності «Просвіти» і сам брав у ній участь... З приходом советів виїхав разом із владикою Полікарпом Сікорським до Польщі.

Дуже здібною і талановитою була татова сестра Антося. Мала чудовий голос, працювала актрисою в Луцькому театрі. Друга сестра татова

була фельдшеркою-акушеркою. Повернулася в село з далекої Курляндії після смерті чоловіка. Надавала безвідмовно допомогу в Жидичині та навколишніх селах. У «Просвіті» навчала сільських жінок куховарінню, гаптуванню, вишивці».

Про що свідчать ці розлогі цитати, зрозуміло само собою. У духовному становленні діти Бондаруків змалку мали за приклад увагу своєї чисельної рідні до здобуття освіти, сповідування національних традицій, звичаєвого права та вірності землі предків. А ще – до уміння дожити українською народною піснею, яка лунала не тільки при святкових гостинах, а супроводжувала і в будні. Про це – ціла низка особливо світлих згадок. «Скільки пам'ятаю свою маму, вона завжди співала. Знала тисячі народних пісень – обрядових, тужливих-постових, козацьких, стрілецьких, чумацьких, повстанських. Мала абсолютний музичний слух. Понад сорок років проспівала в церковному хорі, а в просвітянському була провідною солісткою. Коли було тяжко на душі, теж співала – то Лесині «Гетьте, думи, ви хмари осінні», то Шевченкові «Думи мої, думи мої»... Слухала опери і симфонії, коли брат купив радіолу. Безпомильно називала авторів – композиторів і виконавців».

Олена Мартинович,
заступник директора ОНМЦК

ДНЮ ПАМ'ЯТІ ЖЕРТВ ГЕНОЦИДУ ТА 80-Й РІЧНИЦІ ДЕПОРТАЦІЇ КРИМСЬКОТАТАРСЬКОГО НАРОДУ

Щорічно 18 травня в Україні відзначають День пам'яті жертв геноциду кримськотатарського народу та День боротьби за права кримськотатарського народу.

У цей день згадують жахливі події 1944 року, коли за вказівкою вождів тоталітарного режиму корінний народ Криму примусово депортували у віддалені регіони, вшановують пам'ять кримських татар, які загинули внаслідок примусової депортації

Подібних зворушливих рядків про красу душі кожного з подружжя, про спільну ієрархію цінностей у записнику немало, і всіх не охопити. Усе ж, насамкінець задля ще повнішого розуміння шляхетної сутності знакового земляка варто звернути увагу на опис його останніх днів на землі.

«Ми з мамою щовечора, стоячи на колінах, щиро просили у Бога здоров'я для тата. Але він з кожним днем танув, як свічка, і, передчуваючи свою смерть, захотів бачити усіх дітей. Коли зібралися, тато вже слабким голосом поблагословив нас, заповідаючи хлопцям шанувати маму, допомагати їй та вивести в люди Марусю (адже ж вона ще така маленька!). Ми стояли біля татового ліжка, сльози застидали нам очі, а він усе говорив і говорив, прохаючи бути добрими, чуйними, порядними, щоб нас шанували люди і щоби ми не осоромили свій рід...».

Завершуючи цим витягом гортання сімейного життєпису, подякуймо авторці за переданий від батька своєрідний урок. Бо хіба настанова нашого знакового земляка власним дітям не є актуальною для всіх нас сьогодні?

та відзначають День боротьби за права кримськотатарського народу, яка отримала нову актуальність після окупації Криму росією.

Депортація кримських татар 18-20 травня 1944 року

– один із прикладів найстрашніших злочинів радянської влади, вчинених під час Другої світової війни.

Планування депортації розпочалося ще до вигнання нацистів із Криму. Так, 22 квітня в

доповідній записці на ім'я Лаврентія Берії кримські татари були звинувачені в масовому дезертирстві з лав Червоної армії. Попри те, що представники кримськотатарського народу воювали в лавах Червоної армії і брали активну участь у партизанському русі.

Кримських татар, що воювали в частинах Червоної армії, після демобілізації також піддали депортації. Звинувачення щодо депортованих народів СРСР були розвінчані самим КДБ СРСР під час перебудови.

10 травня Берія в листі до Сталіна повторив попередній закид, додавши до нього «зрадницькі дії кримських татар проти радянського народу» та «небажаність подальшого проживання кримських татар на прикордонній околиці Радянського Союзу». Також в листі була сформульована пропозиція виселити все кримськотатарське населення до Узбекистану.

11 травня 1944 року було ухвалено цілком таємну постанову Державного комітету оборони № 5859сс «Про кримських татар». У ній висловлювались попередні претензії до кримськотатарського населення – начебто масове зрадництво та масовий колабораціонізм, які стали обґрунтуванням депортації. Насправді жодних доказів «масового дезертирства» кримських татар не існувало, абсолютна більшість колабораціоністів загинула в боях чи була засуджена в індивідуальному порядку.

Депортація кримськотатарського населення розпочалася о 3 годині ранку 18 травня 1944 року і завершилася 20 травня. До операції було залучено 32 тисячі співробітників НКВС.

Депортованим давалося на збори від кількох хвилин до півгодини, дозволялося брати з собою особисті речі, посуд, побутовий інвентар і провізію в розрахунок до 500 кг на родину. Насправді вдавалося зібрати в середньому 20–30

кілограмів речей та продуктів, абсолютна більшість майна залишалася і була конфіскована державою.

Під час головної хвилі депортації виселено близько 200 тисяч кримських татар, для перевезення яких було використано 70 ешелонів. Останній ешелон з депортованими прибув до Узбекистану 8 червня, частина кримських татар в дорозі загинула.

При переїзді загинуло близько 8 тисяч людей, більшість з яких – діти і літні люди. Найпоширеніші причини смерті – спрага і тиф, а за перші три роки після переселення від голоду, виснаження і хвороб померли, за різними оцінками, від 20 до 46% всіх депортованих. Серед померлих за перший рік майже половина – діти до 16 років.

Переважну більшість кримських татар перевезли до так званих спецпоселень – оточених воєнізованою охороною, блокпостами і огорожених колючим дротом територій, які скоріше нагадували трудові табори, а не поселення мирних людей. Приїжджі були дешевою робочою силою і їх використовували для праці в колгоспах, радгоспах і на промислових підприємствах.

4 липня 1944 року, НКВС офіційно поінформував Сталіна про те, що спецоперація «переселення кримських татар» завершена. 14 липня 1944 року до Криму дозволили переселитися 51 тисячі людей, переважно росіян. Їм надали для проживання опустілі оселі кримських татар.

30 червня 1945 року радянська влада скасувала автономію Кримської АРСР і приєднала Крим до Російської РФСР.

У 1948 році Москва визнала кримських татар довічними переселенцями. Тих, хто без дозволу НКВС виходив за межі свого спецпоселення, наприклад, щоб провідати родичів, на-

ражалися на небезпеку 20-річного ув'язнення.

Протягом 1950-х і 1960-х років татари боролися за своє право повернутися на історичну батьківщину, в тому числі за допомогою демонстрацій в узбецьких містах. У 1968 році приводом однієї з таких акцій став день народження Леніна. Влада відповіла силою і розігнала мітинг.

Політичні акції кримських татар привели до ще одного політичного успіху. 5 вересня 1967 року Президія Верховної Ради СРСР видала Указ «Про громадян татарської національності, які проживали в Криму», який скасовував звинувачення в зраді кримських татар, проте проголошував нібито повне укорінення кримських татар в Узбекистані.

Віталій КЛИМЧУК,
письменник, журналіст,
режисер, сценарист

ЗНАЙТИ У ЗВИЧАЙНОМУ – НЕЗВИЧНЕ

Взагалі то цей постулат стосується будь-яких форм творчості а ось щодо фотографії, то тут, як кажуть, у самісіньке яблучко. Минули ті часи, коли впізнаване зображення на світлинці здавалося дивом техніки та науки. Тепер у сучасних знімкувальників фотоапарат завжди при собі у вигляді смартфона, без плівки, довгого процесу її проявлення, закріплення реактивами та друкування в умовах темної лабораторії. Окрім дорогого вартісного процесу виробництва потрібно було ще й неабияке терпіння і впертість аби дійти до фінального результату.

На перший погляд спрощення сучасного фотовиробництва у цифровому форматі аж ніяк не спроможне вихолостити його важливість та цінність. Насамперед перевага в тому,

Поступово кримським татарам вдалося домогтися розширення своїх прав. Проте неформальна, але від цього не менш сувора заборона на їхнє повернення до Криму, діяла аж до 1989 року.

У 2006 році курултай кримськотатарського народу звернувся до Верховної Ради з проханням визнати депортацію геноцидом. У 2015 році Верховна Рада України визнала депортацію кримськотатарського народу у 1944 році геноцидом. 245 депутатів підтримали відповідне рішення. 18 травня встановлено як День пам'яті жертв геноциду кримськотатарського народу. Окремою поправкою засудили сучасні утиски кримських татар.

що запримітивши цікаву картинку ми можемо витягти із кишені універсальний прилад і зафіксувати її в кольорі, ба, навіть на відео. Важливо, що можемо відразу переглянути і спробувати зробити дубль а потім у спеціальній програмі обробити зображення. Однозначно, що прогрес фотографії зрушився із місця з космічною швидкістю. Мабуть саме цей момент і відволікає масових фотографів від вдосконалення майстерності виготовлення художніх світлин.

Хочемо звернути увагу працівників культури і мистецтва, що саме їм впало манною із небес взяти цю справу у власні руки. Йдеться про заклади культури які надають культурні послуги населенню. Різноманітні гуртки аматорського мистецтва є безумовно важливими

для громади проте фотомистецтво та ще й під час воєнного стану, фіксує історію суспільства, відображає історичні етапи розвитку села чи містечка і знаходить художнє втілення реальності в руках справжніх фахівців.

Чи не пора згадати добрі і традиційні фотогуртки якими керували визнані і досвідчені фотографи? Адже навчити студійців азів фотографії, пояснити композиційну побудову кадру, знайти несподіваний ракурс, зрештою вдало підписати світлину і повісити її у фойє (чи іншому людному місці) – хіба це не наша з вами діяльність?

Оприлюднити цікаву виставку світлин своїх вихованців або авторські персональні вистав-

ки – це і є щедрий ужинок діяльності такого фотогуртка. Накопичувати досвід, аналізувати, відбирати вдалі кадри, шукати незвичне у звичайному житті, це, далеко не повний перелік того чим має займатися фотостудія при закладі культури.

Для того аби зрозуміти серйозність цього жанру, заглибитись в історію фотографії та ази дійсно мистецької творчості ми пропонуємо ознайомитись із нижче поданими матеріалами і фотографіями які на перший погляд ніби і традиційні, проте чимось привабливі. Чим саме? Сподіваємось, що вам вдасться це зрозуміти.

СВІТЛИНИ ВІКТОРА ЧУХРАЯ, м. Луцьк

*СВІТЛИНИ БОГДАНА ГОНЧАРУКА,
м. Луцьк*

*СВІТЛИНИ БОРИСА РЕВЕНКА,
м. Луцьк*

Наталія КАРМАЗІНА

ФОТОГРАФІЯ ЯК ЗАСІБ САМОВИРАЖЕННЯ МИТЦЯ

Фотомистецтво як естетичне явище художньої культури

Серед багатьох дивовижних винаходів людства далеко не останнє місце належить фотографії – мистецтву миттєвого зображення будь-якого предмету, людини або ландшафту.

Нині без фотографії неможливо уявити сучасне життя, це мистецтво має доволі сильний вплив на сприйняття та свідомість людини. Фотографія відображає світ таким, яким він був у мить створення знімку. І цей відображений момент залишається назавжди.

Фотомистецтво – це різновид художньої творчості, суттю якого є використання виражальних можливостей фотографії. За допомогою фотографії можна розповісти історію не тільки одної конкретно взятої людини, а й цілої родини, народу, часом, навіть і всього людства.

Термін «фотографія» походить від давньогрецької, що в перекладі означає *phos* «світло» і *grapho* «писати», а в разі разом – «світлопис». Його почали вживати після відкриття способу отримання стійкого зображення на світлочутливому матеріалі за допомогою спеціального пристрою – фотографічної камери. Отже, фотографія – одержання зображення об'єктів зйомки за допомогою фотографічних матеріалів, – однаково належить як до галузі науки, так і техніки та мистецтва. У останньому розрізняють документальне фотомистецтво, художню фотографію та ужиткове фотомистецтво (використовується в плакаті, оформленні книжок, рекламі).

Історія фотографії, що налічує близько 200 років, весь час привертає увагу дослідників і дістає певної наукової і теоретичної розробки та узагальнення.

Фотографія сприймається не так, як живописні роботи. По-перше, зображень, що привертають нашу увагу тепер набагато більше. Сьогодні сфотографовано мабуть все, що бачить людина. Сама всеосяжність фотографічного ока змінює умови перебування у печері, тобто у нашому світі. Навчаючи нас новому візуальному кодексу, фотомистецтво змінює й

розширює наші уявлення про те, на що треба дивитись і що ми повинні бачити. На цих підставах фотографічні зображення є граматикою та етикою зору. Але самим величезним результатом фотографічної діяльності є те, що вона дає нам відчуття того, що в голові, як антологію зображень, можна утримувати весь світ.

* * *

Фотомистецтво як таке, сформувалося в другій половині XIX століття в результаті взаємодії художнього пошуку та прогресу фотографічної науки і техніки. Існуючи вже близько 200 років, в світовій культурі фотографія цінується, перш за все, за своїми документальними якостями та як мистецтво, що вирізняється численними функціями, серед яких найважливішою вважають комунікативну.

Фотографи, які працюють у різних жанрах фотомистецтва, допомагають по-новому побачити звичні предмети й події, знайти незвичайне у звичайному. Найголовніша перевага художньої фотографії – можливість фіксувати реальні події та передавати дійсність безпосередньо такою, якою її побачив митець. Фотограф-художник завжди поєднує у своїй творчості технічні навички й образотворче мистецтво. Бути фотографом художньої фотографії – це перш за все бути тонким психологом, який уміє розкрити й показати сутність того, що відбувається.

Художня фотографія – перший вид мистецтва, що розвинувся на основі науково-технічних досягнень XIX-XX століть. Французький винахідник.

Н. Ньепс у 1826 році отримав фотографічне зображення краєвиду з вікна своєї майстерні. Спосіб отримання такого зображення удосконалили французький художник Л. Дагер та англійський учений Ф. Тальбот. Отже, органічна взаємодія творчого і технологічного є іманентною специфічною особливістю фотомистецтва. Виникнення фотографії історично було підготовлено розвитком живопису, що орієнтувався на дзеркально точне зображен-

ня світу, використовуючи для цього відкриття геометричної оптики (перспектива) та оптичні прилади (камера-обскура).

Передумовою фотомистецтва можна вважати й досвід реалістичної літератури XIX ст., де найвищим критерієм художності виступає вірність життєвій правді.

Виникнувши на грані двох наук: оптики й хімії (для одержання відбитків потрібно було:

а) мати особливу світлочутливу пластинку, здатну сприймати й утримувати на собі зображення;

б) знайти спеціальний прилад, який би чітко проектував зображення об'єкту на цю пластинку) сьогодні фотографія технічно відноситься вже до галузі комп'ютерних технологій з їх особливою специфікою відображення та передачі даних.

Фотографії довелося довго шукати власне місце серед інших видів мистецтва. Первісно фотографи працювали в традиційних для живопису жанрах портрету, міського й сільського пейзажу, натюрморту, жанрової сцени, оголеної натури тощо. Деякі з них навіть робили олівцем ескізи своїх майбутніх творів. Така фотографія називається постановочною, картинною.

Митці, які працювали в жанрі постановочної фотографії, прагнули передати красу навколишнього світу та людини, її почуття, емоції, характер.

Документальна (моментальна, хронікальна, репортажна) фотографія спрямована на прямий контакт із життям. У цьому випадку йдеться не про приховування, а, навпаки, про віддзеркалення всіх подробиць навколишнього середовища.

Поява фотографії здійснила переворот у свідомості художників академічного спрямування, які демонстрували віртуозну точність у відтворенні природи та людини. Однак точність передавання способом Даггера висунула питання про доцільність подальших вдосконалень у реалістичному зображенні малюнку.

Уже в середині XIX ст. в Лондоні, а потім у Парижі та інших європейських містах відбулися перші автономні фотографічні виставки. Поступово фотографія формувала свою систему жанрів.

Епоха «великих» фотопортретистів поклала початок розвитку художньої фотографії. Рання художня фотографія отримала назву «пикторіа-

лізма» (від англ. Pictorial - живописний). Її творчий метод визначало прагнення фотохудожників використовувати техніку як засіб живописної стилізації фотозображення. За зразки бралися спочатку твори класичного, потім імпресіоністичного, а на початку XX ст. і модерністського живопису. Теоретики «пикторіалізма» (Г. П. Робінсон, А. Горслей-Гінтон у Англії, М. Петров у Росії) розглядали фотомистецтво як сферу образної творчості, що займає проміжне місце між живописом і графікою. Розвитку таких уявлень сприяла і тогочасна технологія фотографування («м'якомалююча» оптика, способи друку, фотомонтаж і постановка).

Багато в чому розвиток фотографії визначали суспільні потреби. Виникнення газетної індустрії спрямувало фотографію на шлях репортажності. У той час, коли на основі фотографії з'явилися перші «рухливі картинки» (кіно), сам фотознімок сприймався лише як документальне свідчення, поступаючись у виразності і вишуканості живопису і графіці.

Навколо фотографії та живопису постійно точилися теоретичні суперечки, але не більш, ніж протиставлення двох явищ художнього життя, двох видів мистецтва, які взаємодіють між собою і явно тяжіють один до одного. Фотографія звільнила живопис від утилітарної функції – образотворчої фіксації факту, що ще в епоху Відродження було одним з найважливіших завдань живопису. Можна сказати, що цим фотографія допомогла розвитку живопису, сприяла виявленню його неповторної специфіки.

Але й фотографія багато увібрала в себе з багатовікового досвіду образотворчого мистецтва. Саме бачення світу «в кадрі» – спадщина живопису. Рамка картини це перша розкадровка дійсності в історії культури.

Ракурс і побудова перспективи, вміння глядача «прочитати» фотографію як площинне зображення об'ємного простору – все це та велика культурна спадщина, що дісталася в спадок від живопису. Величезний вплив живопису поставив перед фотографією неоднозначне завдання: з одного боку, якнайбільше відокремитися від живопису і визначити свої межі й можливості, свою специфіку, а, з іншого, – найповніше освоїти образотворчий художній досвід на власній основі.

Якщо специфіку фотографії як виду мис-

тецтва становить документальність, достовірність зображення, можливість увічнити мить, то специфіка художнього образу в фотомистецтві полягає в тому, що це образотворчий образ документального значення. Фотографія, яка правдиво відображає об'єкт зйомки, є тільки натуралістичною, документальною і не дає глядачеві ніяких почуттів, крім інформації.

Для того щоб стати витвором мистецтва фотографія повинна набути образності, а це можливо тільки тоді, коли задум наводить своє втілення в художній формі.

Фотографія, що дає образ, поєднує в собі художню виразність з вірогідністю і в застиглому зображенні втілює суттєвий момент дійсності.

Відмінність фотомистецтва від інших видів образотворчого мистецтва полягає в тому, що живописець або графік, реалізуючи свій задум, наперед визначають тему твору. При тому можна зсунути сюжет у часовому просторі, можна сумістити його з іншим, підпорядковуючи своїй уяві. У фотографії головним є час. Через природу фотографічного процесу не можна зробити світлини з минулого чи майбутнього, йому підкоряється тільки теперішній час. Це – основна властивість і перевага фотографії, що відрізняє її від усіх інших мистецтв.

Час довів, що фотографія – це не безпристрасне дзеркало світу, художник у фотомистецтві здатен висловити своє особисте ставлення до відображення через ракурс зйомки, розподіл світла, світлотіні, передачу своєрідності природи, вміння правильно вибрати момент тощо.

Фотохудожник не менш активний по відношенню до естетичного освоювання об'єкту, ніж художник будь-якого іншого виду мистецтва.

Великою мірою мистецтво фотографії залежить від технічних засобів, що надають нескінченні можливості для вдосконалення та експериментування.

Завдяки ним фотограф може втрутитися у створення зображення, змінити його за своїм задумом, але не кожний, хто володіє цими засобами, може стати художником.

Важливі зміни, що сталися протягом останніх десятиліть XX – початку XXI століття в суспільному інформаційному просторі, сприяли піднесенню фотографії й визнанню її одним із найактуальніших мистецтв сьогодення. Це констатували у своїх працях провідні історики

і теоретики мистецтва різних поколінь (Р. Барт, Е. Гомбріх, Р. Краус, К. Мілле, С. Сонтаг [69]).

В цей період у світовому мистецькому просторі сформувалось нове покоління фотографів, що презентували себе як художники, а світлопис – як високе мистецтво.

Водночас до фотографічного методу звертаються представники й традиційних галузей мистецтва. Поряд із живописом та скульптурою, фотографічні твори видатних митців сучасності увійшли до збірок відомих музеїв світу. Існує багатогранний зв'язок сучасної фотографії з кінематографом, де все частіше зустрічаються відповідності між операторськими прийомами в кіно та жанровими прийомами для репортажу у фотографуванні.

Спостерігаються перетини фотомистецтва з іншими видами художньої творчості. Вагомість і поширеність цього мистецтва підтверджується й тим, що вивчення історії художньої фотографії, як академічної дисципліни, введено в провідних університетах різних країн.

Художня фотографія: етапи розвитку, технологія, жанри

Бажання зберегти красу швидкоплинного життя створило дивовижний вид мистецтва – фотографію. Історія фотографії – це захоплююча історія зародження і впровадження мрії про фіксацію і тривале збереження зображень навколишніх явищ і предметів, один із найбільш яскравих етапів розвитку інформаційних технологій. Тільки поглядаючи у минуле фотографії, можна оцінити той величезний вплив, що вона справила на розвиток сучасної культури, науки і техніки.

Фотографія – це особливий вид мистецтва, відносно молодий, що не має тривалих традицій у творчості. Але сьогодні фотографію по праву можна назвати одним з найбільш динамічно розвинених видів мистецтва, оскільки фотографічна творчість розвивається у різних напрямках.

Фотографія в своєму розвитку пройшла кілька етапів: на початку це був свого роду атракціон, потім технічний засіб передачі інформації (напр., для художників кінця XIX – початку XX ст. фотографія слугувала допоміжним матеріалом для написання живописних робіт). Перехід до комунікативнохудожніх функцій фотомистецтва став можливим у процесі створення нової художньої мови у XX столітті.

Термін «фотографія» з давньогрецької перекладається як *phos* «світло» і *grapho* «писати» – у зведеній редакції «світлопис». Його почали вживати після відкриття способу отримання стійкого зображення на світлочутливому матеріалі за допомогою спеціального пристрою – фотографічної камери. Фотографія зародилась на грані двох наук: оптики й хімії, адже для одержання відбитків потрібно було вирішити два складні завдання. По-перше, необхідно було мати особливу світлочутливу пластинку, здатну сприймати й утримувати на собі зображення. По-друге, потрібно було знайти спеціальний прилад, який би чітко проектував зображення об'єктів, що знімають, на цю пластинку.

Фотомистецтво – перше з так званих «технічних» мистецтв, специфічна особливість яких полягає у органічній взаємодії творчого і технологічного процесів. Виникнення фотографії історично було підготовлено розвитком живопису, що орієнтувався на абсолютно точне зображення видимого світу, використовуючи для досягнення цієї мети відкриття геометричної оптики (перспектива) й оптичні прилади (камера-обскура). «Ідейною» передумовою фотомистецтва можна вважати й досвід реалістичної літератури XIX століття, де вищим критерієм художності вважалося наслідування життєвій правді.

Хімічна передісторія фотографії сягає глибокої давнини. Люди завжди знали, що від сонячних променів темніє людська шкіра, іскряться опали і аметисти, псується смак пива. Оптична історія фотографії налічує приблизно тисячу років. Найпершу камеру-обскуру можна назвати «кімнатою, частина якої освітлена сонцем». Арабський математик і вчений X століття Альгазена з Басри, який писав про основні принципи оптики і вивчав поведінку світла, замітив природний феномен переверненого зображення. Він бачив це перевернуте зображення на білих стінах затемнених кімнат або наметів, поставлених на сонячних берегах Перської затоки: зображення проходило через невеликий круглий отвір в стіні, у відкритому запоні намети або драпірування. Альгазена користувався камерою-обскура для спостережень за затемненнями сонця, оскільки дивитися на сонце неозброєним оком шкодило зору.

Камерою-обскурою користувались й серед-

ньовічні феодали. Вони будували у своїх замках темні кімнати (саме так перекладаються з латині слова «обскура» і «камера»). В стіні такої кімнати залишали отвір на вулицю.

Величина отвору розраховувалась з відстанню до протилежної стіни. За законами оптики все, що відбувалося на вулиці можна було спостерігати на стіні, правда, догори ногами. Незабаром камеру-обскуру зменшили до розмірів ящика і забезпечили збільшувальним склом, яке і стало першим об'єктивом.

Леонардо да Вінчі залишив опис камери-обскури, яка «вимальовувала» простір перед собою. Інженери використовували такі камери для зняття плану місцевості.

Першим, хто довів, що саме світло, а не тепло робить срібну сіль темною, був Іоганн Гейнріх Шульце (1687-1744), фізик, професор Гальського університету в Німеччині. У 1725 році, намагаючись приготувати речовину, що світиться, він випадково змішав крейду з азотною кислотою, в якій містилося трохи розчиненого срібла. Він звернув увагу на те, що коли сонячне світло потрапляло на білу суміш, то вона ставала темною, в той час як колір захищеної від сонячних променів суміші абсолютно не змінювався.

Потім вчений провів декілька експериментів з літерами та фігурами, вирізаними з паперу і накладеними на пляшку з приготованим розчином, – виходили фотографічні відбитки на посрібленій крейді.

Професор Шульце опублікував отримані дані в 1727 році, але у нього не було й думки постаратися зробити знайдені таким чином зображення стійкими. Він колотив розчин у пляшці, і зображення пропадало. Проте, цей експеримент послужив поштовхом для цілої серії спостережень, відкриттів і винаходів у хімії, які менш ніж за століття привели до винаходу фотографії.

Перше закріплене зображення було зроблено в 1822 році французом Жозефом Нісефором Ньепсом, але воно не збереглося до наших днів. Тому першою в історії фотографією вважається знімок «Вид з вікна», отриманий Ньепсом в 1826 році за допомогою камери-обскури на олов'яній пластинці, що була покрита тонким шаром асфальту. Експозиція тривала вісім годин при яскравому сонячному світлі. Пере-

вагою методу Ньєпса було те, що зображення виходило рельєфним (після протравлювання асфальту), і його легко можна було розмножити в будь-якій кількості примірників.

У 1839 році француз Луї-Жак Даггер опублікував свій спосіб отримання зображення на мідній пластині, покритій сріблом. Після тридцятихвилинного експонування Даггер переніс пластину в темну кімнату і деякий час тримав її над парами нагрітої ртуті. У якості закріплювача зображення Даггер використав кухонну сіль. Знімок вийшов досить високої якості – добре пророблені деталі як в світлі, так і в тінях, однак копіювання таких знімків було неможливим. Свій спосіб отримання фотографічного зображення Даггер назвав даггеротіпія.

Практично в той самий час англієць Вільям Генрі Фокс Тальбот винайшов спосіб отримання негативного фотографічного зображення, що назвав калотіпією. Як носій зображення, Тальбот використав папір, просочений хлористим сріблом. Ця технологія поєднувала в собі високу якість і можливість копіювання знімків (позитиви друкувалися на аналогічному папері). Експозиція тривала біля години, на знімку – ґратчасте вікно будинку Тальбота. Відтоді техніка писати (малювати) світлом зайняла своє місце серед інших технік образотворчого мистецтва.

Однак сам винахід фотографії не означав того, що художники одразу сприйняли її на рівних з живописом та графікою. Спершу даггеротипи експонувалися не на мистецьких, а на промислових виставках, що означало суспільне визнання цього явища насамперед як науково-технічної новачки.

Зростання популярності фотографії збіглося у часі з дискусіями в передових країнах Європи щодо перспектив розвитку образотворчих і декоративних мистецтв, зближення між собою митців, ремісників та відповідних навчальних закладів. У великих містах стали відкривати фотографічні товариства, що популяризували новий винахід, а також стимулювали пошуки жанрових різновидів світлописів. Один з найбільших ентузіастів фотографії француз Гюстав ле Ге заявив: «На мою думку, фотографії не варто пробиватися в такі ділянки, як промисловість і торгівля – її місце в мистецтві. Це єдине, відповідне їй місце».

Переважна більшість фотографій, створених у другій половині XIX століття, мали прикладний, або побутовий характер, і тому виконували функцію певних документів. Це були, насамперед, студійні фотопортрети у повний зріст або погруддя, як правило на умовному фоні. Деякі фотознімки за композицією нагадували постановки з картин знатних художників, що виявляло бажання фотографів наблизитися до класичних видів образотворчого мистецтва. У такий спосіб фотографія поступово виділялась в окрему жанрову систему. Найзначущими жанрами у фотографії як мистецтві стали портрет, натюрморт, пейзаж, інтер'єр, оголена натура, побутова сцена та ін.

На рубежі XIX–XX століть у творчій методології фотомистецтва відбуваються істотні зміни, обумовлені, з одного боку, особливостями художнього процесу того часу, а з іншого, – новими досягненнями в області фотографічної науки і техніки. Вже не орієнтуючись на наслідування мальовничим зразкам і принцип стилізації, фотохудожники прагнули широко використовувати виразні можливості моментального фотозображення.

Окремі аспекти фотографії як виду мистецтва виявляються у виборі кольору, художнього стилю, жанру, образотворчої мови, специфічних прийомів обробки фотоматеріалів, особистісного ставлення фотографа до створюваного твору і т.д. Колір – один з найважливіших компонентів сучасного фотомистецтва, який виник у фотографії під впливом бажання наблизити фотозображення до реальних форм предметів. Колір робить фотообраз зовні більш достовірним. Цей фактор спочатку викликав потребу в розмальовці кадрів, а пізніше дав поштовх розвитку кольорової фотографії.

Життєві факти у фотографії майже без додаткової обробки переносяться з сфери дійсності у сферу художню. З розвитком техніки і майстерності фотообраз став передавати активне відношення художника до об'єкту (через ракурс зйомки, розподіл світла і тіней, через передачу своєрідного «фотопленера», тобто повітря і рефлексів, що відбивають предмети, уміння вибрати момент зйомки). Винайдення кольору поставило фотографію на шлях об'ємного, голографічного зображення світу, що розширило її інформативно-образотворчі та художньо-виразні можливості.

Нині існує два провідні напрямки фотографії – документальна і художня. Документальна фотографія спрямована на фіксування об'єктивної реальності, її цінність полягає у фіксаціїплинності життя, буквральності зображення. У кожній сім'ї зараз існує фотолітопис сім'ї, технічні засоби фотографії звели до мінімуму витрати людських зусиль для отримання достовірного зображення: кожен бажаючий може фіксувати обраний ним об'єкт (жанри фоторепортаж, фотопубліцистика).

Художня фотографія – це не об'єктивне відображення дійсності, а лише фіксування сцени, спеціально вибраної чи створеної для фотографування з метою вираження певного задуму. Специфіка художнього образу в фотомистецтві полягає в тому, що це образ документального значення.

Така фотографія поєднує в собі художню виразність з достовірністю і в застиглому зображенні втілює суттєвий момент дійсності. Життєві факти в фотографії майже без додаткової обробки і змін перенесені зі сфери діяльності у сферу художню. Однак фотографія здатна взяти життєвий матеріал і ніби переломити дійсність, примусивши нас по-новому бачити і сприймати її. Саме естетичне ставлення фотографа до того, що він знімає, й визначає кінцевий результат і ефект знімка.

* * *

В історичному розвитку фотографії спостерігається декілька жанрових розгалужень. Провідні позиції у фотомистецтві від початку належали портрету.

В перші десятиліття виникнення фотомистецтва портретна фотографія переважала. Її домінування визначалось як матеріальними умовами, коли відносно дешево можна було отримати портрет як окремої людини, так і усієї родини, а також ще зовсім недосконалим обладнанням та фотоматеріалами, що дозволяли знімати більш якісно тільки нерухомі об'єкти.

Від початку портретний жанр був виключно справою професійних фотографів. На «відкуп» аматорам, які до фотографування портретів не допускались, були віддані пейзажний жанр і зйомка архітектури. У цей період у фотопортреті панівними були жанри й принципи, які перейшли з живопису: моделей знімали у фас, у профіль, у три чверті, на весь зріст, погрудно,

розміщували в центрі кадру, навіть по діагоналі тощо. З розвитком і покращанням фотооптики фотографічні зображення стали конкурувати із живописними портретами. На початку XX століття прагнення до більш якісного й виразного зображення позначалось у тому, що у фотопортретах вже намагалися передати не тільки тональні переходи, а й декоративний ритм ліній, романтичні мотиви тощо. За таких причин фотохудожників особливо вабила приналежність жіночої натури.

На межі XIX – XX століть бажання передати чуттєвість і пластику жіночої постаті відбилося у справжньому «бумі» на жіночі фотопортрети.

Тяжіння до цього проявилось навіть у їх оздобленні, оскільки «деякі жіночі портрети облямовували інкрустованою рамкою, інші поміщали у витончені футляри, а іноді мініатюрні портрети розміщували у медальйонах і каблучках». Щоб підняти комерційний попит, під час фотографування удавалися як до спеціальних поз (спокійно-байдужа, трохи вільна, глибоко замислена та ін.), так і застосовували додаткові «виразні засоби», зокрема ретуш, при обробці знімків. Такий підхід згодом призвів до ремісницького характеру роботи, затвердженню певних «кліше» і штампів та позбавлення фотографії справжньої художності.

Незважаючи на певні негативні моменти, з початку XX століття у розвитку фотографії відбулися значні якісні зміни: в портретній композиції з'явилися тональні акценти, великий план, динаміка. Все це вплинуло на створення класичного фотопортрету, де основним у зображенні була голова моделі. Треба відзначити, що поряд з індивідуальним були поширені також парні й групові портрети. Індивідуальні і парні портрети відрізнялись великою різноманітністю побудови композицій. Серед різновидів фотопортрету, що з'явилися за радянські часи, вирізняється репортажний, зокрема виробничий портрет передовиків чи новаторів виробництва. В другій половині XX століття фотопортретний жанр суттєвих змін не зазнав, хоча у цей період він був значно збагачений різноманітними фотографічними прийомами [57, с. 14].

Водночас з портретом з'являється і пейзажна фотографія. За всієї недосконалості відтво-

рення, тодішня світлина надавала можливості гарно знімати навколишні краєвиди селищ, міст, оточуючої природи. Однак перепону у поширенні пейзажного фотожанру становила недосконалість та незграбність самого апарату, який досягав понад двох метрів у довжину, мав значну вагу, а для зйомки та пересування встановлювався на спеціальні опори, для чого фотографу неодмінно був потрібний помічник.

Не сприяли поширенню фотопейзажу і вади конструкції апарату. Через обмежені можливості об'єктиву, не можна було відтворити одночасно різкість кількох планів, а тому застосовувався тільки дальній. А нечутливість фотоматеріалів до відтворення синього й зеленого кольору на чорно-білому зображенні ставила фотографів перед проблемою виявлення контрасту між зеленню природи та синявою неба. Отже, для отримання якісного зображення вдавалися до різних маніпулювань: комбінованого друку з кількох негативів, ручного втручання, масок.

Специфічною особливістю на початковому етапі розвитку було те, що фотопейзаж мав науково-пізнавальний, а не естетичний характер. Саме в цьому жанрі відбувався пошук просторово-часової організації кадру, розробка технічних прийомів та власних засобів виразності фотографії. В ХХ столітті, поряд з традиційним пейзажем, розроблявся індустріальний, сільськогосподарський, географічний, архітектурний та ін. Так, фотографування історичних споруд і пам'яток почалось вже у 1840-ві роки. Для їх зйомки використовували, звичайно, середній план. Характерне від початку для цього типу знімків прагнення вияву традицій та особливостей культури зберігається й до нашого часу.

Фотографування подій та предметів також починається в ХІХ столітті.

Ці знімки стали свідченням природних катаклізмів і воєн, етапів сталого устрою та реформ у житті суспільства, умов функціонування селищ і міст, будівельних та виробничих об'єктів тощо. Багато спільного ці зображення мають із власне документальною фотографією, призначення якої – фіксація побуту, одягу, звичаїв бідних і багатих, городян і селян, робітників та інтелігенції тощо. Таким чином, відображаючи різні – значні й буденні події життя людей і

держав, фотограф певною мірою ставав неупередженим літописцем історії.

Перші фотороботи на індустріальну тематику датуються кінцем ХІХ століття. Підйом інтересу до цього жанру припадає на міжвоєнний період 1920–1930-х років. У цей час у рекламних, торговельних, згодом і в звичайних журналах з'являються абриса будівельних кампаній, ферм, мостів, доменних печей, хмарочосів та ін. В таких знімках акцент робився в основному на геометричних лініях труб, перекриттів, структурі споруд та на їх контрасті з природним середовищем. Будучи за духом відповідною до ідеї будівництва комуністичного майбутнього, індустріальна фотографія набула значного поширення в радянській пресі.

В кінці 1920-х років відбувається стрімке поширення й рекламної фотографії, що було зумовлено кардинальною зміною стилю життя, в якому відтепер перевага надавалася об'єктивності, а не сентименталізму. Поряд з тим, свою роль у цьому відіграла й популяризація товарів масового виробництва, які виготовлялись машинним способом, як і в інших галузях фотомистецтва, серед «рекламщиків» відбувся розподіл на тих, хто прагнув до власного самовираження, й тих, хто сприймав це як комерційну справу.

Найяскравішого вираження у фоторекламі здобули ідеї модернізму, що вплинуло на її специфічні особливості. Зокрема, рекламна фотографія «відрізняється яскравістю зорових образів сміливістю композицій, лаконізмом, котрий потребує високого рівня фотомайстерності» [57, с. 17].

Для реалізації цих ідей використовувались зйомка з близької відстані, нетрадиційні ракурси, багатократний повтор зображення, кольорові контрасти й ефекти. Затребуваність й вимоги до професії рекламного фотографа згодом виявили необхідність спеціальної освіти.

На межі портрету, постановочної та документальної фотографії опинилася фотографія моди. Одяг від початку привертав увагу фотографів, але в ХІХ столітті фотографія моди не отримала розвитку. Цьому не сприяла та сама недосконалість відтворення знімків перших десятиліть, яка не давала досягти як бажаної якості, так і тиражування в необхідній кількості. Іншим «стримувальним чинником розвитку

цієї фотографії був брак необхідних методів фотомеханічного друку для преси» [57, с. 18]. Тільки з їх розробкою ця галузь фотографування отримала можливість розвою.

Звичайно містом, де цей жанр поширився перш за все, був Париж як «законодавець моди». Стрімкого розвитку фотографія моди отримала в 1920-ті роки. Не остання роль в цьому належала журналу «Мода», де публікувалися такі світлини. Видавця цього журналу Конде Наста прийнято вважати батьком фотографії моди.

Фотографія моди мала на меті створити враження привабливості, популяризувати певні канони смаку (модель, поза, одяг). Головними критеріями фотографів моди були їх власні смаки та уява. Щоб бути в цьому

переконливими, необхідно було мати гарну професійну підготовку. Для сучасників фотограф моди безсумнівно «повинен був знати живопис, володіти інтуїтивним почуттям моди», «знати як жінки бажають виглядати», та «як вони ходять, думають і живуть – або як хочуть жити» [57, с. 18].

Друк знімків моди в журналах вивів фотографію на новий рівень: відтоді почали використовувати більш контрастне освітлення, краще показувати форми і деталі, застосовувати м'якомалювальні об'єктиви, газові (марлеві) тканини, щоб створити більш романтичне зображення, усувати непідхожі елементи, які попадали в кадр та ін. Стилiстично фотографія моди першої половини ХХ століття спиралася на натуралізм та ман'єризм, включаючи в себе елементи документальності, «нового об'єктивізму», сюрреалізму.

Доволі суперечливий шлях розвитку пройшла фотографія оголеної натури. За думкою О. Трачуна, «арт-ню – це авторське самовираження через наповнений філософічністю образ жінки, образ чистий, піднесений» [57, с. 18].

Але якщо протягом другої половини ХІХ та у ХХ століттях моделями для ню були жінки, то у сучасності ними стають і чоловіки. Світлина моделі призначена виявити природну пластику, витонченість ліній людського тіла, гру світла й тіні. В процесі зйомки використовуються різні пози, освітлення, стиль інтер'єру та ін.

Починаючи з 1930-х років, популярним жанром стала фотографія знаменитостей. Це

знімки видатних вчених, письменників, художників, музикантів, політиків, спортсменів, героїв космосу, війни і праці та ін.

Специфіка формування художньо-естетичної культури людини засобами фотомистецтва

На сучасному етапі розвитку українського суспільства особливої гостроти набувають питання формування художньо-естетичної культури особистості, її вміння сприймати, цінувати і примножувати матеріальні та духовні цінності, які за своїм змістом і спрямованістю стверджують ідеї добра і краси. При тому особливого значення й актуальності набуває естетичне виховання сучасної молоді. На думку провідних педагогів (В. Бутенко, С. Гончаренко, І. Зязюн, С. Мельничук, О. Савченко, В. Сухомлинський, О. Сухомлинська та ін.) і психологів (І. Бех, Л. Виготський, Є. Назайкінський, Б. Теплов та ін.) естетичне ставлення, сприйняття і переживання дійсності й мистецтва набувають значення центральних чинників у життєдіяльності людини.

Художньо-естетична культура людини передбачає розвиток почуттів прекрасного, формування вмінь і навичок творити красу в навколишньому середовищі, вміти відрізнити дійсно прекрасне від потворного, жити за законами духовної краси. «Краса, – писав В.О. Сухомлинський, – могутній засіб виховання чутливості душі. Це вершина, з якої ти можеш побачити те, чого без розуміння і почуття прекрасного, без захоплення і натхнення ніколи не побачиш. Краса – це яскраве світло, що осягає світ. При цьому світлі тобі відкривається інтина, правда, добро; осяяний цим світлом, ти стаєш відданим і непримиреним. Краса вчить розпізнавати зло і боротися з ним. Я б назвав красу гімнастикою душі – вона виправляє наш дух, нашу совість, наші почуття і переконання. Краса – це дзеркало, в якому ти бачиш сам себе і завдяки йому так чи інакше ставишся сам до себе».

Вищезазначені чинники постають основою естетичної свідомості, що реалізується як художньо-емоційне освоєння дійсності через естетичні почуття, переживання, оцінки, смаки, ідеали тощо і концентровано виражається в художній творчості та естетичних поглядах. Естетична свідомість формується на основі естетичної практики як упродовж історичного розвитку суспільства, так і життя окремої лю-

дини. Важливими її компонентами є:

- естетичні почуття – особливі почуття насолоди, які відчуває людина, сприймаючи прекрасне в навколишній дійсності й у творах мистецтва;

- естетичний смак – здатність людини правильно оцінювати прекрасне, відокремлювати справді прекрасне від неестетичного;

- естетичний ідеал – уявлення людини про прекрасне, до чого вона прагне, на що рівняється.

Великого значення як для особистісного розвитку, так і для зміцнення ролі естетичних цінностей як носіїв культурних традицій в житті людини має естетичний смак. За загальноприйнятою думкою, естетичний смак – це здатність розуміти й оцінювати особливості предметів і явищ природи та суспільного життя з точки зору їх естетичної і гуманістичної доцільності, що виступає, з одного боку, засобом регулювання естетичної діяльності людини, а з іншого, – засобом пізнання прекрасного. У зв'язку з цим, формування естетичних смаків, що значною мірою визначають рівень духовності особистості, впливають на її світогляд, творчі потенції, сприяють гармонійному розвитку, набуває першочергового значення.

Естетичний смак, поряд із естетичним ідеалом, є відправним пунктом естетичної культури, саме він визначає інтерес до носіїв естетичного, обумовлює активну спрямованість людської індивідуальності і устанавлює її на певний об'єкт споглядання; він є одним із проявів небайдужості людини до свого оточення і до самої себе; він вимагає включення в естетичну ситуацію не тільки досвіду естетичного сприйняття, але і всього обсягу духовного, включаючи менталітет, урахування фізичного і духовного стану.

Естетичний смак є і своєрідним регулятором естетичного ставлення індивіда до дійсності, і критерієм його діяльності щодо естетичного освоєння, і мірилом впливу естетичних цінностей та об'єктів на людину.

Наявність естетичного смаку забезпечує здатність людини до освоєння багатств світової і національної культури, як акумульованого досвіду минулих поколінь, а отже, і її соціалізацію, котра досягається через опанування ціннісних культурних орієнтирів. Формування

естетичних смаків дає людині можливість не тільки освоювати дійсність за законами краси, а й сприяє розвитку творчих здатностей.

Смак – це вміння застосовувати естетичну міру до всього: творів мистецтва і естетичних об'єктів, до зовнішності людини та її одягу, манер і поведінки. В естетичній ситуації і в судженні смаку провідне місце посідає не пізнавально-раціональне, а ціннісне і емоційно-особисте відчуття міри.

Людина з розвинутим відчуттям міри є, водночас, людиною з почуттям смаку.

Оскільки естетичний смак є ціннісно-орієнтаційним проявом, то реакція суб'єкта на об'єкт характеризується поняттям «подобається» - «не подобається», «задоволення» – «незадоволення». Через те, що естетичні цінності включені в свідомість людини, то всі її рівні мають естетичну спрямованість, а процес сприйняття носіїв естетичного набирає відповідного змісту. Здатність охарактеризувати об'єкт як естетичну цінність і є судженням естетичного смаку.

Судження естетичного смаку розглядає об'єкт тільки з боку його естетичної цінності, саме як естетичний об'єкт, не враховуючи при тому інші відносини і характеристики: політичні, наукові, моральні, релігійні, економічні, утилітарні. Так, алмаз може бути об'єктом естетичного смаку і судження і водночас розглядатись як меркантильна вартість. Отже, естетичний смак ґрунтується не стільки на об'єктивних властивостях предметів, скільки на їх суб'єктивному значенні й оцінці. Можна говорити про смак розвинутий і нерозвинутий, зіпсований і поганий, вроджений і навіть про його відсутність. При всьому розмаїтті смаків, вони детерміновані епохою, національною, класовою, професійною належністю, особливостями віку, статі, характеру, темпераменту, виховання, освіти, традицій тощо.

Оскільки мистецтво – єдиний суспільний носій естетичного в його повному обсязі та виразник естетичного досвіду, що втілюється в художніх творах, то саме на його зразках формується і проявляється художній смак.

Для цього характерна «установка на змістовну форму» як носія естетичної цінності, на упорядкування форми предметів, на їх побудову і структуру.

Головне тут не сам зміст як такий, а форма, в яку його втілено, і засоби, через які його від-

творено. Адже зміст проявляється через утилітарні, наукові, політичні, естетичні, релігійні та ін. цінності, а для мистецтва як субстанційні є естетичні.

Художній смак містить у собі специфічні критерії оцінки художніх творів, серед них критерій значимості, майстерності, правдивості, впливовості на людину тощо. У мистецтві естетичний смак і художній смак являють собою єдність як критерії обох його боків — естетичного і художнього, судити про них окремо можна тільки абстрагуючись від одного з них і враховуючи специфіку його першоджерел [48, с. 99-102].

У вихованні художньо-естетичної культури особистості досить велике значення має взаємозв'язок естетичного сприйняття й естетичної творчості.

У естетичному сприйнятті як пізнавальному і емоційному процесі тісно пов'язані поняття, уявлення, судження — взагалі мислення, з одного боку, й переживання, — з іншого. Успіх естетичного виховання залежить від того, наскільки глибоко розкривається перед людиною природа прекрасного. Але вплив на її духовний світ оточуючої природи, творів мистецтва, повсякденних речей залежить не тільки від об'єктивно існуючої краси, а й від характеру діяльності, від того, як ця краса включається у його взаємини з людьми. Естетичні почуття може пробудити тільки та краса, що входить у життя людини, включаючись до її духовного світу.

Мистецтво має унікальні можливості впливу на людину, отже, художньо-естетичне виховання потрібно розглядати не лише як процес набуття художніх знань і вмінь, а, насамперед, як універсальний засіб особистісного розвитку на основі виявлення як індивідуальних здібностей, так і різнобічних естетичних потреб та інтересів.

Узагальнюючи теоретичні здобутки, що віддзеркалюють філософську множинність поглядів щодо функціонування мистецтва в соціумі, можна перерахувати такі основні його функції: естетична, інформативнопізнавальна, світоглядно-виховна, духовно-творча, соціально-орієнтаційна, комунікативна, регулятивна, релаксаційно-терапевтична. Для повнішого впливу мистецтва на людину в педагогічній практиці на відміну від традиційного доміну-

вання в освітньо-виховній системі інформативнопізнавальної функції вбачається за доцільне виділити і посилити духовнотворчу функцію, яка тісно пов'язана з світоглядно-виховною. На думку автора цієї роботи, найдоступнішим за засобами мистецтвом для реалізації цих завдань є фотографія.

Естетичне почуття, що виникає при сприйнятті чи виконанні фотографії, є ознакою формування художньо-естетичного смаку. Розвинутий художній смак — це здатність особистості до адекватного і художнього сприйняття і оцінки естетичних і художніх явищ; індивідуальна властивість особистості, що забезпечує оригінальність сприйняття видів мистецтва і естетичного освоєння дійсності; здатність, яка необхідна для естетичного відображення; інтерес, схильність, емоції; система суб'єктивних симпатій і антипатій; здатність емоційно оцінювати різноманітні естетичні властивості [41].

У загальній системі мистецтв фотомистецтво відносять до групи «візуальних «мистецтв, що базуються на відтворенні конкретних явищ життя у видимому предметному образі. Естетичність як специфічна властивість художньої фотографії реалізується, здатністю формувати художні смаки, здібності і потреби людини; формувати ціннісні орієнтації людини у світі; пробуджувати творче начало особистості, бажання і вміння творити за законами краси. Унікальність фотомистецтва як засобу формування естетичної культури учнівської молоді полягає у тому, що завдяки своїй універсальності, воно розвиває візуальний і сенсорний досвід, поглиблює знання, інтенсифікує емоційно-почуттєву сферу, оперуючи при цьому основними художніми засобами, пов'язаними із зоровим сприйняттям (кольором, формою, світлом, лінією, простором та ін.).

Оскільки фотографування потребує вмінь вирішувати конкретну поставлену образотворчу задачу, знаходити нові способи її розв'язання, то у процесі створення світліни в людини розвиваються розумові дії, вдосконалюються мисленнєві процеси. Оволодіння засобами зображення та прийомами лінійної графіки надає можливість створювати необхідні «психологічні якості» форми, яку проектують,

виражати динаміку, вагу, масу, які асоціативно впливають на зорове сприйняття.

У формуванні естетичної культури вагомим значення набувають знання з основ композиції, яка взаємопов'язує усі види мистецтва і є найзмістовнішим компонентом художньої форми. Через композиційні засоби насамперед розкривається ідея твору, підкреслюється основне і головне, саме композиція вводить глядача у світ переживань і роздумів художника.

Також важливим компонентом у формуванні художнього бачення світлина є освітлення. Само слово «фотографія» в перекладі з грецької означає писати світлом, а отже вміння володіти правильною постановою світла забезпечує той надлишок корисної інформації, який викликає емоції, що зумовлюють естетичну потребу.

Важливим аспектом у формуванні художньо-естетичних смаків засобами фотомистецтва є безпосереднє включення людини в творчу діяльність, що за своєю сутністю є естетичною діяльністю, оскільки в ній закладені широкі естетичні розвивальні можливості, які дозволяють накопичувати позитивний досвід естетичного ставлення до дійсності, проявляти індивідуальну творчість «за законами краси», а також естетично оформляти результати праці.

За характером будь-яка творча діяльність загалом є художньоестетичною, збагачуючи емоційну сферу, формуючи ціннісні орієнтації в галузі мистецтв. Обґрунтовуючи роль художньої фотографії як засобу формування естетичної культури особистості, не можливо оминати процес спілкування з творами мистецтва (як перегляд світлин, так і живописних полотен), що разом із почуттями формують естетичний смак, який є важливим показником художньо-естетичної культури особистості.

Емоційний вплив від оцінювання прекрасного допомагає формувати світогляд, а особистісне переосмислення – запалити вогник до творення, можливо, ще цікавіших витворів мистецтва, літератури, культури.

Продуктивна художньо-творча діяльність людини, її зацікавленість мистецтвом має перспективу перерости в духовну потребу постійного самовдосконалення, самовираження, набуваючи етичного, емоційноестетичного досвіду.

РОЗДІЛ 2

Специфіка втілення авторського «Я» засобами фотомистецтва Особливості становлення суб'єктивного сприйняття фотохудожника засобами фотографії

З моменту виникнення тривалий час фотографія трактувалась лише як технічний засіб фіксації зображень. Підставою для цього було кілька причин.

По-перше, багато в чому таку думку породжувало механічне відтворення об'єкту, який знімали за допомогою фотоапарату. Адже вважалось, що даний спосіб позбавляє фотографа творчої свободи та вираження власного бачення й відношення до того, що фотографується. По-друге, це обумовлювалось характерним для XIX століття поширенням позитивістських ідей щодо неупередженого відображення дійсності. Все вищезазначене надавало підстави стверджувати, що фотографія неспроможна викликати емоційний відгук, сприйматися як мистецтво.

Розуміння того, що фотографія може виконувати не лише утилітарну, а й естетичну функцію, що вона здатна відображати красу оточуючого світу, виражати почуття й бачення фотографа, прийшло тільки в останній третині XIX століття. В цей період у фотографії стверджуються два напрями:

реалістичний і формотворчий. Перший ставив за мету якнайточніше відобразити реальну дійсність, другий надавав перевагу виявленню художнього начала в отриманих зображеннях. Були й конформістські думки, за якими обидва методи не заперечували один одного, оскільки, з одного боку, будь-яке фотографічне зображення є реалістичним, а з іншого, – досягти абсолютної точності в передачі натури в будь-якому зображенні неможливо (З. Кракауер).

Прагнення виявити художні якості фотографії спостерігалось вже з моменту її виникнення. Поціновувачів мистецтва не задовольняло протокольне фіксування об'єктів зйомки, отже, здійснювалися спроби зблизити фотографію та живопис, зробити фотографічний знімок альтернативою живописній картині. Для цього вже у середині XIX століття під час зйомки студійного портрету застосовували техніку згущення тонів заднього плану (створення оре-

олів навколо голови, притемнення неба тощо).

Для відтворення певних ефектів зображення удавалися до комбінованого друку з кількох негативів (введення хмар на небі) чи використання масок під час друку (ілюзія віддзеркалення поверхні води) та ін.

Стало ясно, що для досягнення художнього ефекту, можна і треба змінювати фотозображення, покращуючи їх за допомогою ручних маніпуляцій. І вже фотороботи 1860-х років англійця Г. Робінсона сучасники вважали не просто світлинами, а художніми творами [57, с. 23]. Цей фотохудожник звернувся до тих неприйнятних від початку фотозображень, що «збилися зі шляху», втратили «протокольну дієвість» і користувалися тими самими художніми принципами, що й живопис. У своїх теоретичних працях цей майстер доводив, що можна навчитися композиції і світлотіні, але для отримання справжньої художньої фотографії ще потрібні «поезія, думка, почуття, настрої».

Засобом естетичного вираження у мистецтві фотографування наприкінці XIX - на початку XX століття постав пікторіалізм, що засновувався на ідеї краси та стильових концепціях модерну. Слово пікторіальний походить від латинської « *pictus*» – намальований, а в перекладі з англійської означає «живописний», «зображуваний».

Представники цього напрямку намагались мінімалізувати «протокольну» точність у своїх творах, зменшити механістичний бік зображення на користь художності.

Іншим теоретиком, який розробляв естетичні основи фотомистецтва, був П. Емерсон. Виступаючи за натуралізм як за «більш-менш правильне відображення природи», він категорично заперечував маніпулювання під час обробки і друку фотозображень. Уважаючи протиприродними вимоги щодо повної різкості друку, П. Емерсон пропагував певну міру м'якості негативу завдяки зміні фокусування, стверджуючи, що «головний об'єкт зйомки мусить бути різким, а решта – не таким чітким». На його погляд, «всі зайві для сюжету предмети повинні бути видалені, все, крім чільного предмету, мусить бути старанно пом'якшено, послаблено, ... все має бути спрямоване на виявлення мотиву картини».

У 1890-х роках здобутки й популярність

пикторіалізму надали підстави констатувати, що «фотографія як мистецтво художнього вираження відбулася». Основними напрямками художньої фотографії, які опрацьовували фотомитці в це десятиліття, були алегоричний та жанровий, їх паростки пробивалися вже на початку існування фотографії, й поряд з цим, натуралізм П. Емерсона та імпресіонізм.

Пікторіалісти намагались позбутися всіх ознак механічного походження фотографії та її сприйняття як не естетичного явища. Їх основною метою було показати, що художнє бачення фотографа може превалювати над механічним відтворенням зображення, що виникає завдяки використанню фотоапарату. За їх думкою, пікторіалізм надав змогу перетворити світлини з простого механічного продукту в потужний засіб вираження художніх намірів фотографа, поставити фотоапарат на службу мистецтву. Головним у фотороботах цього напрямку вважались: пластичність, увага до композиції та тональної передачі. Розвитку художньої фотографії в цей час чимало посприяли поява нових гатунків фотопаперу й нових виражів.

Пікторіальна композиція мала два відгалуження – класичний та романтичний. Класичного спрямування дотримувався А. Стігліць, який зробив великий внесок у розвиток пікторіалізму. В своїй творчості митець намагався поєднати пікторіалізм з ідеєю свободи та самодостатності художника. Його фотороботам був притаманний баланс між ліричністю й точністю, прагнення передачі радше почуттів, ніж простої схожості. Для отримання таких зображень дуже важливими були високі технічні характеристики фотоапарату, яким робилась зйомка, та фотоматеріалів, на яких вони друкувалися.

Для А. Стігліця, який наголошував не на змісті картин, а на їх вигляді, фотографія була не засобом зображення предмету, а вираженням почуття і натхнення художника. У своїй практичній діяльності й теоретичних розробках він намагався довести, що фотозображення є не тільки технічним відбитком реального зображуваного, а й художнім засобом для тих, «хто любить мистецтво й шукає інших засобів аніж пензель та олівець, які б дозволили реалізувати їхні ідеї».

А. Стігліць став легендою Америки, маю-

чи 150 нагород за досягнення у розвитку фотомистецтва. Першу з них він отримав у 1887 році від П. Емерсона, а в 1924 році за розвиток пікторіальної фотографії був нагороджений найвищою відзнакою - «Медаллю Прогресу». Протягом своєї діяльності А. Стігліць був редактором трьох фотожурналів (найвагоміший – «Camera Work»), членом авангардних товариств фотохудожників («Лінкід Рінг Бразерхуд»), засновником групи «Photosecission» та «Галереї фоторозкольників» (1905), організатором численних виставок, автором наукових статей з проблем фотомистецтва тощо. В 1910 році в Баффало, на організованій ним виставці пікторіальної фотографії, А. Стігліць представив 500 робіт. Ці фотографії, що відрізнялись ліричністю і вираженням поетичної уяви, поставили тріумфом мистецтва, коли «звичайний об'єкт був трансформований у мальовниче зображення, яке дає естетичне задоволення».

Порівняно із чіткістю зображень і сильними контрастами, притаманними фотороботам пікторіалізму перших десятиліть, його романтичне спрямування характеризувалось пом'якшаністю, розмитістю форм, нечіткістю тонального плану. Отже, при друку таких фотозображень неодмінним було зовнішнє втручання, застосування ручних маніпуляцій. Для творчості цього періоду типовими були акценти не на силі характеру, а на стильності й чарівності, що загалом було пов'язано із поширенням модерну та загальною «модою» на цей стиль. Яскравим зразком цього було, наприклад, відтворення пейзажу, коли об'єктом зйомки фотографієпейзажисти обирали надзвичайної краси краєвиди, що викликали почуття елегійної меланхолії.

У таких зображеннях увагу глядача фотохудожники намагались зосередити на передачі романтичних настроїв, на своїх особистих враженнях і суб'єктивних почуттях. Популярними сюжетами, що й донині не втратили своєї актуальності, стали зображення сходу та заходу сонця, відблиску місячних доріжок на воді, всіляких віддзеркалень, дивних переплетень гілок і рослин, незвичайних за формою храмів чи давніх руїн тощо. Символом краси, витонченості й материнства для пікторіалістів стала жінка. У якості оголеної натури вибирали жінок з ідеальними формами.

Бажаних ефектів пікторіалісти досягали, використовуючи м'ячкомалювальні об'єктиви, контрольовані процеси друку, коли наносились мазки фарби, розмивався малюнок, застосовувались маски. Суттєву роль у збагаченні різних засобів відіграла поява нових способів фотодруку («гуміарабікового», «озотипії», «озоброму», «бромойлю» та ін.)

Радянські противники, вважаючи пікторіалізм «оздоблено декоративним стилем, що суперечить природі фотографії», звинувачували його у камерній обмеженості, «стилізації під імпресіоністичний живопис». Проте історичне значення пікторіальної фотографії полягає в тому, що вона «сприяла розробці питань композиції, освітлення, технології позитивного друку, теорії побудови художнього фотозображення».

Іншим напрямом фотомистецтва, що переслідував художні результати, була пряма фотографія. Її започаткував у 1920-ті роки француз Е. Атже, який вважав, що кожна деталь знімку повинна бути виражена ясно. Одним із способів досягнення цього було визначення результату зображення саме моментом зйомки, після чого його не слід було піддавати штучній обробці.

Об'єкти природи фіксувались у незайманому вигляді, а люди – у повсякденному житті. Для такого фотографування обиралися великоформатні фотоапарати, за допомогою яких відображувалась максимальна кількість деталей у знімку та виключалось його подальше збільшення. Акцент у зображеннях робили на текстурі, геометричних формах і площинах об'єкта.

Відомий прибічник прямої фотографії Е. Уестон вважав, що знімок має бути різким у всіх планах зображуваного простору. У своїх художніх пошуках він прагнув знайти в природі форми, подібні до форм тіла людини й навпаки. Данину точності фотографічного малюнку, фактурі й структурі візуального зображення надавав і знаний фотопейзажист А. Адамс. У вказаний період пряма фотографія стала провідним напрямком фотомистецтва у цілому, відійшовши від живопису. Визнавши реальність прекраснішою ніж краса у пікторіалістів, пряма фотографія з'явилась визначним явищем мистецтва.

Ще одним вагомим напрямом, що значно вплинув на розвиток художньої складової фо-

тографії, було так зване нове бачення. Його поява була пов'язана із переоцінкою сталих норм культури і життя, зламом звичних моральних ідеалів, знецінюванням людської особистості, що гостро постали на початку XX століття й викликали хвилю нових течій у живописі (імпресіонізм, кубізм, символізм, фовізм, експресіонізм та ін.). Ці віяння, звичайно, не могли не торкнутися й фотографії.

На межі XIX – XX століть художні достоїнства фотографії були вже настільки очевидними, що постало питання щодо майбуття живопису. Отже, деякі художники стали шукати поле діяльності, де шляхи цих мистецтв не перетиналися. Зі свого боку, фотографи-новатори, серед яких здебільшого були вихідці з художників, ставили питання: а чи потрібно фотографії змагатися з живописом? Адже закони фотооптики і закони роботи людського ока відмінні, адже об'єктив і око сприймають світ неоднаково, й у фотоапараті зображення формуються інакше.

Все вищезазначене стало підставою для проголошення нових підходів та ідей щодо використання фотографічних засобів створення зображення. Їх було реалізовано в рамках художнього напрямку «нове бачення», що 1920-1930-х роках здійснило справжню революцію у галузі фотомистецтва.

Головними ідеологами цього руху стали американець Ман Рей, москвич О. Родченко та угорець Л. Мохо́лі-Надь.

Ман Рей користувався серед них найбільшим авторитетом. Його гаслом було те, що враження є важливішими за прискіпливий показ продукту фотографії. Він був автором багатьох фоторобіт, що не втратили популярності й до нині («Скрипка Енгра», «Чорне та біле», «Анатомія» та ін.). Митець створив справжній фотолітопис художників сюрреалістів (фотографії С. Далі, Ж. Кокто, Е. Гемінґвея), а його фотопортрети моделей і подруг називали «музами сюрреалізму». В 1961 році на Венеційському бієнале митцю була присуджена золота медаль у галузі фотографії.

Новаторство О. Родченко полягало в тому, що він перетворив фотографію у засіб комунікації. Індивідуальному стилю митця було характерним прагнення подолати стереотипи канонічної зйомки, увага до архітектоніки ка-

дру, тональна насиченість і фактурність зображення. Митець шукав нові форми і засоби, для різних сюжетів застосовував різну форму, агітував за власну мову фотографії. Він першим у Радянському Союзі став друкувати фотомонтажі й закликав випрацювати нову естетику для відтворення фотографією соціальних фактів [57, с. 28]. Вагомість внеску О. Родченка в розвиток сучасної фотографії засвідчує те, що через понад півстоліття після його смерті в 2008 році у Лондоні пройшла персональна виставка його фоторобіт.

Л. Мохо́лі-Надь вважається головним провісником «нового бачення».

Творча особистість митця за універсальністю обдарування, оскільки він працював у галузях живопису, фотографії, кіно, індустриального та графічного дизайну, порівнювалась із постатями ренесансних майстрів.

Сьогодні його називають «віртуальним дизайнером».

Отримавши широкий досвід роботи з матеріалами під час праці в німецькому «Баухаузі», Л. Мохо́лі-Надь був впевнений, що «прийоми фотографії та кіно є незрівнянно більш досконалим і виразним засобом зображення, ніж рутинні прийоми досі відомого зображувального живопису». На його думку, останні досягнення техніки мають сприяти появі й розквіту нових оптично образних форм для розширення меж у передачі навколишнього світу. Один з таких підходів він вбачав у використанні світла, як зображувального чинника, а світлотінь – замість фарб.

Митець намагався знайти та сформулювати власну мову фотографії, яка на його думку, мусила займатися не тільки фіксацією подій і фактів, а й мультиплікацією та накладанням зображень, проникненням/просвічуванням, організованим згущенням сцен, позареальністю, утопією та жартом реальності. Крім того, функціями фотографії він вважав відтворення реклами, у т.ч. плакату, експресивного портрету, ілюстрування книжок. Вона мала бути зображувальним матеріалом для площинних і просторово безпредметних, абстрактно-світлових проєкцій полікіно та ін.

А. Мохо́лі-Надь першим прагнув виразити у фотографії суб'єктивні почуття. На його думку, фотограф повинний був бути експериментато-

ром, й на цих підставах, щоб дістатися необхідної фотографічної виразності, він міг не тільки відбирати, а й створювати, моделювати ситуації, використовувати раніше знайдені чи відкинуті засоби тощо. В першій третині ХХ століття така позиція призвела до руйнації звичних уявлень про фотографію та перегляду підходів щодо застосування її виразних засобів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Алексєєва Г. В., Купавець І. М. З історії української фотографії // Мистецькі пошуки: зб. наук.-метод. пр. Вип. 2 / СумДПУ імені А. С. Макаренка. Суми.: ТОВ «ТД «Папірус», 2012. С. 151-157.

Волков С. М. Система мистецької освіти в культурі України 90-х років ХХ століття: традиції, реформи, перспективи: дис. ... канд. мистецтвознавства. Київ, 2003. 209 с.

Голубченко В. Ю. Сумщина в історії України : навч. посіб. Суми : вид-во «МакДен», 2005. 495 с.

Гуров С. Ю. Зміст та структура художнього смаку/ режим доступу: rchive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pspo/2007_13_1/doc_pdf/Gurov.st.pdf

Духовне оновлення суспільства / В. П. Андрущенко, Є. М. Бабосов, Л. В. Губерський та ін. Київ : Либідь, 1990. 200 с.

Жулінський М. В. Методика опанування образотворчої грамоти у вищій школі засобами фотографії й малюнку // Актуальні питання мистецької освіти та виховання : зб. наук. праць / гол. ред. Ніколаї Г.Ю. Суми : ФОП Цьома С.П., 2016. Вип. 2 (8). С. 255-265.

Кармазіна Н. В. Фотографія як вид мистецтва // Мистецькі пошуки : зб. наук.-метод. праць СумДПУ ім. А.С. Макаренка. Суми : ФОП Цьома С.П., 2020. Вип. 12. С. 249-255.

Кармазіна Н. В. Еволюція мистецького самовираження: крок від фото до відео (на матеріалі досвіду автора) : матеріали студентської наукової онлайн-конференції «Дни науки-2020» (22 жовтня 2020 р., м. Суми). Суми : ФОП Цьома С.П., 2020. С. 80-82.

Корінний М. М., Шевченко В. Ф. Короткий енциклопедичний словник з культури. Київ : Україна, 2003. 384 с.

Кузьмінський А. І., Омеляненко В. Л. Педагогіка: Підручник. 3-тє вид., випр. Київ : Знання-Прес, 2008. 447 с.

Левчук Л. Т., Кучерюк Д. Ю., Панченко В. І. Естетика: Підручник / За заг. ред. Л. Т. Левчук. Київ : Вища школа, 1997. 399 с.

Литвиненко А. В. Розвиток художньо-естетичних смаків молоді засобами художньої фотографії // Мистецькі пошуки: зб. наук.-метод. пр. Вип. 3 / СумДПУ ім. А. С. Макаренка. Суми.: ТОВ «ВПП «Фабрика друку», 2013. С. 117-121.

Мазепа В.И., Несторенко В.Г, Малахов В.А. и др. Эстетическое сознание и художественная культура (проблемы взаимодействия). Київ : Наукова думка, 1983. 280 с.

Манько М. О. Суми та сумчани у документах сучасників. Кн. 1 (1655 - 1919). Суми : ВВП «Мрія-1»ТОВ, 2007. Вид. друге, доп. 441 с.

Масол Л. М., Ничкало С. А., Веселовська Г. І., Онищенко О. І. Художня культура України : Навч. пос.; за заг. ред. Л. М. Масол. Київ : Вища школа, 2006. 239 с.

Національна доктрина розвитку освіти України в ХХІ столітті – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/151.html>

Онищенко О., Довженко О. Міфотворчість і художня спадщина // Етика, естетика і теорія культури. Київ : Вища школа, 1992. Вип. 37. С.85-92.

Пилюк В. Естетичний аспект фотомистецтва // режим доступу. – <http://www.lnu.edu.ua/faculty/jur/vypusk7/n11/tv11-12.pdf>

Семашко А. Н. Социально-эстетические проблемы развития художественных потребностей. Киев-Одесса: Главное изд-во объединения «Вища школа», 1985. 175 с.

Скрипченко О. В., Долинська Л. В., Огороднійчук З. В. та ін. Вікова та педагогічна психологія : Навч. посіб. Київ : Каравела, 2008. 2-ге вид. 400 с.

Сморж Л. О. Естетика : Навч. посібник. Київ : Кондор, 2005. 333 с.

Супрун О. Українське фотомистецтво // «Світло й тінь» : фотомистецький журнал, 1994. № 4. 21 с.

Сухомлинський В. О. Як виховати справжню людину // Вибрані твори: В 5т. Київ : Радянська школа, 1976. Т. 2. 670 с.

Трачун А. И. История украинской фотографии XIX-XXI века. Киев : Балтия-Друк, 2014. 255 с. : ил.

Трачун О. Й. Фотографія в Україні 1839-2010. Харків : «Видавництво САГА», 2010. 216 с., 252 іл.

Трофімов Ю. Л., Алексєєв М. І., Гончарук П. А., Кириленко Т. С. Психологія : Підручник / за ред Ю. Л. Трофімова. Київ : Либідь, 2000. 558 с.

Фотовиставка «Де живе душа твоя». Режим доступу : <http://charitykarma.com.ua/fotovystavka-gde-zhivet-dusha-tvoja>).

Фотокнига «Відчуваємо ваші серця». Режим доступу : <http://charitykarma.com.ua/storage/editor/book.pdf>.

Фільм «Прийміть їх інаковість». Режим доступу : <http://charitykarma.com.ua/video> Про-

свещение, 1983. 512 с.

Яців Р. Художня культура: Навчальний посібник для вчителя ЗНЗ та студентів художніх ВНЗ. Львів: Артклас, 2009. Ч. I. 88 с.

Яців Р. Художня фотографія. Львів: Артклас, 2010. № 1. С. 14-21.

Віталій КЛІМЧУК

АМАТОРСЬКИЙ ТЕАТР І СУЧАСНА ДРАМАТУРГІЯ

На репліку керівників аматорських театрів про те, що нема нічого нового, достойного поваги для постановки є проста і банальна відповідь – а ви шукали нову драматургію? А якщо шукали, то в якій бібліотеці і коли вона (бібліотека) останній раз поповнювалась книгами? Сучасний світ і шукає щось сучасними методами. Якщо записані книги сільської бібліотеки в розділі «Драматургія» запропонують вам безпрограшну українську класику із знайомими для односельчан героями і сюжетами, то в інтернетівській мережі сучасні автори вже чекають на вашу пильну увагу свіжими творами на актуальну тему сьогодення. На сайті <https://ukrdramahub.org.ua/> ви знайдете десятки-сотні цікавих п'єс для прочитання і зацікавлення. І якщо хоч одна із них вас зачепить за живе, то можна братися за постановку. Більше того – ви можете зв'язатися з автором і попросити його щось дописати або ж взяти дозвіл на співавторство. Повірте, жоден автор заради постановки не відмовиться від того, щоб його дітище побачило світ зі сцени а не тільки зі сторінок електронного видання. Та й вашим шанувальникам буде цікавіше спостерігати за розвитком подій не знаючи чим усе завершиться на відміну від загальноновідомих творів дореволюційної української драматургії.

Керівники аматорських театрів мають бути не тільки вправними і мудрими режисерами. Вони повинні проявити власну авторську май-

стерність. Адже при підготовці тематичного заходу у закладі культури всім доводиться виступати в ролі сценариста. Отож беріть за основу пропонований твір, змінійте його під місцевий матеріал, додавайте, хоч не красного, проте власного продукту і беріться за творчу роботу.

Для вибору достойної п'єси для репертуару театру потрібно ознайомитись із багатьма пропонованими творами. Читайте, аналізуйте, вибирайте, сумнівайтесь, радьтеся, обговорюйте, переконуйте... Тільки такими дієсловами можна зохотитись до конкретних дій. І якщо вже твір зажеврівся у вашому серці та розумі і не дає спокою, значить буде невдовзі постановка і прем'єра свіжого і цікавого спектаклю.

Пропонуємо вам ознайомитись із аналітичними статтями про сучасну українську драматургію і кількома п'єсами на тему сьогодення.

НОВІТНЯ УКРАЇНЬСЬКА ДРАМАТУРГІЯ: ТВОРИ В. ШЕВЧУКА, О. ІРВАНЦЯ, Л. ПОДЕРЕВ'ЯНСЬКОГО, В. ДІБРОВИ, НЕДИ НЕЖДАНОЇ ТА ІН.

Сучасна українська драматургія, за визначенням критиків, перебуває у стані пошуку нових тем. Сучасні українські драматурги звертаються до історичного минулого (В. Шевчук «Сад», «Вертеп», О. Пасічник «Гетьман Мазепа», М. Негода «Гетьман»). Людину і світ досліджують у своїх драматичних творах Ярослав Стельмах («Провінціалки», «Так закінчилось літо»), Олександр Ірванець (кн. «П'ять п'єс»: «Прямий ефір», «Брехун з Литовської площі», «Електричка на Велик-день»). Основним художнім засобом стає для О. Ірванця внутрішній монолог героїв або словесні баталії у формі діалогу чи полілогу, коли дія майже відсутня. У сучасній українській драматургії представлені такі традиційні жанри: трагікомедія, трагедія, історична драма, драматична поема, містерія та ін. Сучасні українські драматурги, часто зорієнтовані на європейський театр з його модерними експериментами, при цьому помітно втрачають національну самобутність. Така ситуація є наслідком і мовної проблеми у сучасному українському суспільстві, де відсутній україномовний театральний діалог як частина суспільної розмовної практики.

Чи є в Україні сучасна драматургія? Для мене це питання є абсурдним. В українській літературі сьогодення існують сотні драматургів, п'єси яких заслуговують найвищої оцінки, але, на жаль, залишаються фактично недооціненими. У наш час українська драматургія репрезентується винятково як літературний жанр, майже не маючи нічого спільного з театральними постановками. Сучасний театр робить вибір на користь класичної літератури, не беручи до уваги світових тенденцій розвитку театру та кіно. Але повернімось до історії становлення модерної української драми.

Зі звільненням України від радянського впливу українська драматургія набирає нових обертів. Нова українська драма різножанрова та різноаспектна. На сцені постають авангар-

дові драми, модернові, абсурдні, декаданські та просто реалістичні. Відновлюється, навіть, досить архаїчний жанр – бурсацької драми, відбувається переосмислення сюжетів вертепного театру.

П'єси найвидатніших українських драматургів сучасності Наталі Ворожбит, Сергія Щученка, Неди Неждани, Олега Миколайчука-Низовця, Олександра Ірванця та інших – активно ставляться на сценах сучасного професійного театру.

Політично й соціально нестабільна ситуація початку ХХІ ст. зумовила розвиток жанру антиутопії у сучасній українській драматургії. Найяскравішим представником якої виступає поет, драматург, прозаїк, перекладач Олександр Ірванець.

Драма-антиутопія «Маленька п'єса про зраду однієї актриси» поєднує у собі два типи зображення. Це гротескно-сатирична драма, яка має реально-достовірну форму у поєднанні з ілюзорним. Хронотоп п'єси відображає сучасний або недавно минулий час. Головна героїня – Она (наголос на перший склад). Она – молода дівчина, що прикута до інвалідного візка. П'єса складається з двох дій, в основі яких – монолог головної героїні. Також крім голосу героїні, у п'єсі звучить голос диктора з радіо. Она розповідає про своє минуле: «Так, ну тоді ж усі були і в чортенятах, і в чорній молоді. Та ж нас ніхто й не питав... хочемо ми вступати чи ні!... Єдине задля чого прагнули здобути чорний атестат, – це вступ до університету». Автор проводить паралель між червоним кольором та чорним, підкреслюючи приналежність до радянського минулого. «Всі випускники нашого року де? – на виробництві». Таким чином О. Ірванець зображує перспективи «чорного» диплому. За вікном ми бачимо Чорну площу (аналог Червоної площі), яка з недавнього часу називається сірою, але всі за звичкою називають її Чорною.

Драматург намагається донести, що нічо-

го не змінилося з радянського минулого. Все лише трохи посіріло, але кардинальних змін не відбулося. Автор використовує прийоми алюзії, не називаючи все своїми іменами, лише даючи натяк на хід певних речей. Саме завдяки відчуттям асоціативності читач зможе повністю розкрити сутність даного твору.

Уся п'єса пронизана лицемірством, обманом та зрадою, що співвідносяться із химерними ідеалами суспільства.

Друга п'єса О.Ірванця, що тяжіє до романів-антиутопій це так звана драма-дистопія «Recording». У драмі прогнозується негативне майбутнє, що і визначає драму за жанром негативної утопії, або драми-дистопії. Перекладається назва драми як «Запис», а саме як процес запису. Оповідь відбувається у формі монологу головного героя п'єси. Письменник зображає політичне становище у країні в період виборів тієї чи іншої політичної сили.

Уся драма нагадує один великий виборчий процес. Усе починається, як це не дивно, з вибору виборця. Це робить ВеКа (Всепланетний Комп'ютер), який визначає виборця за кількістю еритроцитів у крові: «... тільки через те, що в моїй крові, у кубічному її міліметрі було саме стільки еритроцитів, а не двома менше чи чотирма більше, – я мусив це зробити». О.Ірванець показує значущість виборця, його унікальність та невід'ємність від виборчого процесу, але на жаль лише під час виборів. Як тільки Старий (головний герой драми) робить свій вибір на користь певної політичної сили, його одразу кидають напризволяще, залишаючи одного у темному підвалі без електрики, води та будь-якої надії на повернення до дому.

Драматургія Олександра Ірванця – це гра з ідеями, суспільними та політичними ідеалами, гра з читачем та глядачем. Грати для нього означає мислити, творити й, урешті, жити. В ігрових художніх прийомах, формах втілюються найцінніші грані таланту О.Ірванця.

Ще один прогресивний сучасний драматург – Неда Неждана. Вона свого героя перевтілює у іншу особистість. Її п'єса „Мільйон парашутиків» вводить у практику теорію гри. Головна героїня – молода дівчина, на долю якої випало прожити один останній день з життя іншої жінки. Саме завдяки акторській грі голо-

вна героїня бореться сама з собою. Цікава мова п'єси. Читачеві представляється два тексти: перший – прототекст (щоденник), однієї єврейської дівчини, яка наступного дня повинна бути знищеною фашистськими окупантами, а другий – власне текст п'єси – переживання та міркування головної героїні твору. Жінка зламає себе, намагаючись грати роль іншої. Згодом ці два тексти переплітаються і героїня починає впізнавати себе у цьому щоденнику, згадувати подібні ситуації та навіть сприймати єврейську дівчину, як співрозмовницю.

На думку драматурга, це зручна нагода поговорити на різноманітні теми з найкращим співрозмовником – із самим собою. Мета такої розмови – знайти відповідь на питання: «Заради чого жити?» У двадцятип'ятирічній єврейської дівчини усе що було – це два друга, яких уже немає поруч, розбита скрипка та загублене кохання. І лише одна мрія надає насаги на життя – це ненароджена дитина, якій так і не вдасться розповісти казку про мільйон парашутиків. Заради цього і залишає дівчина цей щоденник, щоб хтось інший втілював її казку. Щоб хтось інший продовжив гру, бо це єдине, що є у людському житті, що робить кожного щасливим.

Ці три п'єси – це лише крапля у морі української драматургії. Тож відповідаючи на запитання «Чи існує українська драматургія?» Можна з певністю сказати, що «так». Проблема криється не у відсутності текстів п'єс, а у зацікавленні театру в цих текстах, у заниженні мистецької вартості творів українських драматургів, у відсутності можливості їх сценічного втілення. Театр та кіно виконує роль своєрідного дзеркала, що дає повне відображення нашого життя. На жаль, режисери часто обирають духовно знецінені, вульгарні твори, головна ціль яких – епатаж публіки навіть ціною саморуйнування особистості, скерованості на деградацію культурної оболонки суспільства. Отже, спостерігаємо ситуацію, коли у нас гарні драматичні твори, але паскудний театр. І це триватиме доти, доки глядач буде посідати пасивно-нейтральне місце у житті сучасного театрального мистецтва.

Олена Цокол (Зленко),
кандидат філологічних наук

ТЕКСТОВІ СТРАТЕГІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ДРАМАТУРГІЇ (НА МАТЕРІАЛІ АНТОЛОГІЇ АКТУАЛЬНОЇ ДРАМИ «МАЙДАН ДО І ПІСЛЯ»)

Анотація. У статті досліджено актуальні твори сучасної української драматургії останніх років, які увійшли до антології «Майдан до і після» (2016). Збірка є відображенням подій, які розгортаються в Україні вже кілька років поспіль. У результаті дослідження виявлено, що з'явився ряд нових текстових стратегій у написанні п'єс: монодраматична, географічна, історична, релігійна та з локальним місцем дії. У системі характеристик простежуються антагоністи і протагоністи. Окреме місце відведено жанровому експерименту. Простежується тенденція до комбінації кількох текстових стратегій одночасно. У виборі драматургів переважає монодраматична стратегія письма.

Ключові слова: текстові стратегії, сучасна драматургія, конфлікт, моноп'єса, персонаж, жанр.

Дедалі частіше підвищується науковий інтерес до проблем сучасної української драматургії серед літературознавців, які порушують доволі широке поле питань, у тому числі спонукає до міркувань і розвиток текстових стратегій в українській драматургії. Сформувалась потужна система досліджень на тему драматургії останніх десятиліть (О. Бондаревої, Н. Веселовської, Т. Вірченко, М. Гуцол, Л. Залеської-Онишкевич, О. Когут, М. Маковій, Ю. Скибицької, Т. Ташкінової, М. Шаповал). Драма стала ближча і до читача, і до глядача, сукупність подій та процесів (літературні конкурси, фестивалі, читки, електронні бібліотеки, окремі сайти, видання збірок та авторських книг) підвищує цікавість до сучасного театру. Сучасна драматургія надзвичайно різноманітна й багатогранна – і жанрово, і тематично, і стилістично. Дослідники роблять спроби досягнути ідейно-естетичні пошуки українських драматургів у літературному контексті, дати компози-

ційно-структурний аналіз п'єс та простежити їх сценічну історію.

Останнє десятиліття особливо актуальним для дослідження є у зв'язку з соціально-історичними змінами, які відбуваються в нашій країні, оскільки вони стають однією з тем для творчості драматургів. Виходить друком збірка п'єс «Майдан до і після» (2016), яка викликає підвищений інтерес як серед українського читача і глядача, так й іноземного (Франція, Польща). Збірка вийшла завдяки співпраці з видавництвом «Світ знань» та за підтримки Українського конгресового комітету Америки (Чикаго, США). підготував і випустив Національний центр театрального мистецтва імені Леся Курбаса. Упорядниками стали драматурги Надія Мірошніченко та Олег Миколайчук-Низовець.

Мета цієї статті – простежити та окреслити різновиди текстових стратегій у драматичних текстах, які увійшли до антології актуальної драми «Майдан до і після».

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких завдань:

- дослідити проблемно-тематичний аспект обраних п'єс;
- сформувати типи текстових стратегій у драматургічних текстах, які увійшли до антології.

Автор словника театру П. Паві дає визначення поняття «стратегія» як «ставлення і підхід автора, постановника до сюжету, який належить обробити, або до постановки, яку належить здійснити, а в кінцевому результаті – до символічного впливу на глядача». Французький театрознавець виокремив кілька стратегій: автора тексту, постановки та сприйняття. Основна ціль стратегії прочитання полягає в тому, щоб відкоригувати вподобання та симпатії глядачів до певних персонажів чи сфор-

мувати точку зору на рішення ключових проблем, за словами П. Паві, «впіймати глядача в пастку». Отож зосередимо свою увагу на текстовій стратегії, оскільки авторська лишається в задумах митця, як і стратегія постановки, яка формується вже режисером, а стратегія сприйняття – це вже непередбачувана глядацька позиція як показник майстерності режисерського вміння, щодо втілення своєї стратегії.

В антології «Майдан. До і після» виділено три розділи (предтеча, майдан, війна), де прямо чи опосередковано, автори представляють як події під час Революції Гідності та війни, так і соціально-культурні явища, їхній розвиток на тлі зміни історії країни. До антології увійшли такі п'єси: «Нетудидитина» (2012) О. Миколайчук-Низовець, «Деталізація» (2012) Д. Терновий, «Третя молитва» (2010) Я. Верещак, «Ми, майдан» (2015) Н. Симич, «Лабіринт» (2014) О. Вітер, «Maidan inferno, або потойбіч пекла» (2014) Н. Неждана, «Богдан-2014» (2014) О. Скорик, «Вертеп-2015» (2014) Н. Марчук, «Кицька на спогад про темінь» (2014) Н. Неждана. Кожна частина антології починається з цитат відомих особистостей (В. Стус, Е. М. Ремарк, Б. Паскаль, М. Вінграновський, А. Стасюк В. Симоненко К. Патен, Д. Аліг'єрі), які налаштовують читача на ідею наступного розділу.

Монодраматична стратегія розвивається кілька десятиліть у сучасній українській драматургії, зокрема, такі п'єси: «Хованка» Я. Верещак, «Мільйон парашутиків» Н. Неждана, «Дикий мед у рік чорного півня» О. Миколайчук-Низовець, «Синій автомобіль» Я. Стельмах. Для вирішення конфліктів автори часто надають перевагу монологам, а не діям. Моноп'єси – це вистави з єдиним виконавцем, індивідуальний проект як із точки зору актора, так і глядача. Для глибшого аналізу стану, в якому перебувають персонажі, драматурги часто звертаються до монологічного типу мовлення (Катерина Бабкіна, Олег Драч). Публічно здійснюючи акт провокації щодо інших, виконавець провокує самого себе, бо, як і глядач, сам намагається зрозуміти й знайти відповіді на поставлені питання. В антології в кожному з трьох розділів є моноп'єса: «Третя молитва» Я. Верещак, «Кицька на спогад про темінь» Н. Неждани, «Богдан – 2014» О. Скорик. «Третя молитва» Я. Верещака написана

до приходу влади Януковича є актуальною зараз, оскільки в ній проаналізовані питання, які спровокували катастрофу Криму. Режисер Володимир Завальнюк здійснив постановку п'єси в театрі «Перетворення». Монологічний характер творів насправді є не внутрішнім монологом, а рядом зорових картин, написаних словом, які передають враження героїв від оточення, довкілля і разом з тим його внутрішні переживання. Твори подекуди складаються ніби з елементів мозаїки, уривчастих фрагментів, з великою кількістю метафор та епітетів.

П'єса «Кицька на спогад про темінь» Н. Неждани, авторське жанрове визначення як прощальний монолог Донбасу, та драма на одну дію «Нетудидитина» О. Миколайчука-Низовця належать до географічної стратегії для якої місце розвитку подій є важливим фактором у постановці проблеми, розвитку сюжету та вибору типів персонажів «Перший. Братела, ти із Донецька? Другий...а що – не відно!!! Другий. Радну душу сразу відно. А тот, што за нами сразу відно – не із Донецька». У п'єсі «Кицька на спогад про темінь» місце проживання головної героїні використано для посилення контрасту та унікальності її особистості в умовах стилю життя обраного регіону. «Вона. Вчилася в Києві, ходила дивилася через паркан і відчувала – мені треба туди. Я вважалася першою націоналісткою на курсі, хоч і з Донбасу...Українську я вчила за словником». До означеної стратегії належать п'єси, які були створені в попередні десятиліття: «Нелегалка» А. Крима, «Пересаджене серце» В. Фольварочного, «Оливкова олія» А. Вербеця. Для цих творів характерне розбиття п'єси на дії залежно від географії. П'єси, які увійшли до антології розділяють Україну на зони, для текстів створених раніше, які ми віднесли до географічної стратегії, властиво охоплення кількох країн, одна з яких є Україна.

Текстова стратегія з локальним місцем дії з багатьма полілогами представлена п'єсою О. Вітера «Лабіринт», яка вже перекладена польською, сербською та французькою мовами, мала сценічне читання в Парижі. Події твору розгортаються в автозаку, де перебуває п'ять людей різного віку, статі, національності та з дещо відмінними поглядами на ситуацію, але їх об'єднує бажання врятуватися. «АНТО-НОВИЧ. От ти думаєш, я революціонер? Чи

піаніст наш революціонер? А може, Паскаль приїхав до нас революцію робити? Ми нормальні мирні люди, які хочуть жити нормальним життям. Бо є найголовніші права: на життя і свободу. От за це ми і стоїмо на Майдані. А у нас забрали свободу, посадили у цю клітку, а скоро, може, й життя відберуть. І так вийшло, що опинились ми тут разом і майбутнє, схоже, у нас буде спільним». Драматург лишає відкритим фінал, для глядача лунають лише постріли. Такий підбір діючих осіб направлений проілюструвати різноманіття учасників та поглядів щодо історичної події.

Багатьох авторів цікавить історія України, яка набуває нового забарвлення («Опір» В. Босовича, «Полин» О. Лисюка, «Останній зойк матріархату» О. Миколайчука-Низовця, «Біла ворона» Ю. Рибчинського, «Запитай колись у трав» Я. Стельмаха, «В океані безвісті» Л. Хоролець, «Свічення», «Брама смертельної тіні» В. Шевчука). Монопокаяння «Богдан – 2014» О. Скорик представляє комбінацію монодраматичної та історичної стратегії. П'єса була перекладена російською, але заборонена для друку в Росії та Білорусі. Драматург поєднала сучасні події з давньою історією за допомогою введення до тексту історичного персонажа Богдана Хмельницького, який розмірковує про прийняті рішення в часи свого гетьманства та їхні наслідки для країни. «Чи це я тоді так гірко помилився, що навіть і сьогодні, при живому Майдані, продажні судді та інші вельможі, мов торгоші міщанські, торгують усім, що бачать – словом своїм, дітьми беззахисними, землею родною і правдою святою? А хіба не я?».

Не втрачає актуальності й релігійна стратегія (В. Вовк «Іконостас України», В. Герасимчук «Андрей Шептицький», «Розп'яття», О. Гончаров «Сім кроків на Голгофу», Т. Іващенко «Літургія», О. Клименко «Український вертеп») – «Вертеп – 2015» Н. Марчук, п'єса вже мала постановку в Чикаго. І. Франко зазначав, що «український вертеп від найдавніших часів мав світський характер, малював типи та ситуації буденного життя». Драматург використала традиційний релігійний сюжет верхнього поверху вертепу: де путін у ролі царя Ірода, який дізнався від волхвів, що народився цар новий і несе загрозу його владі. Бажаючи позбутися суперника, він кличе сол-

датів і наказує їм вбити всіх віфлеємських дітей до двох років. Воїн виконує наказ, але пастух рятує дитину, тому озлоблений путін-цар почитає війну. За цей злочин смерть забирає царя. На другому поверсі вертепу зображена сучасна Україна, Волинь, де діти колядують й поле бою на сході, де український солдат рятує пораненого сепаратиста. «Солдат. Обов'язок наш владу боронити! Пастух. Навіть тоді як не дає всім жити, Знущається ця влада над людьми? Подумайте ж – чи влада для народу, А чи для себе має існувати?». За допомогою вертепу, українські письменники XIX – XX ст., в найбільш несприятливих для нашої культури умовах, порушували важливі проблеми національної ідентичності, боротьби за збереження мови, літератури, народу, держави.

Документальна драма на 4 картини «Ми, майдан» Н. Симич створена з використанням реальних імен та подій, форма викладу подібна до щоденника. Драматург змонтувала монологи, які доповнюють історичні факти правдою безпосередніх учасників майдану. П'єса написана без фіналу, оскільки криза в державі ще не вирішена. Театральний рух Українська нова драма на чолі якої є Н. Ворожбит також започаткували роботу нового унікального документального проекту «Щоденник Майдану». Акторами є звичайні люди, часто переселенці, які були вимушені залишити свої домівки у зв'язку з неможливістю перебувати в зоні воєнних дій. П'єса «Ми, майдан» несе характер документальності, що дозволяє говорити про постановку в театрі свідків, який користується популярністю за межами України. За умови, що у постановці братиме участь хоча б один реальний учасник описуваних подій. Британський театр «Royal Court» назвав український проект Н. Ворожбит «Майдан: голоси протесту» і з цього моменту ввів до репертуару театру.

До антології не увійшла близька до окресленої теми трагікомедія Н. Симич «Хата, або кінець епохи вишневих садів» (2011), про внутрішні проблеми в країні, які згодом перейдуть у реальне протистояння, заради покращення реальної ситуації в якій опинилися українці.

Якщо говорити про жанри, то одна з найяскравіших рис сучасної драматургії – це жанровий експеримент. Драматурги працювали

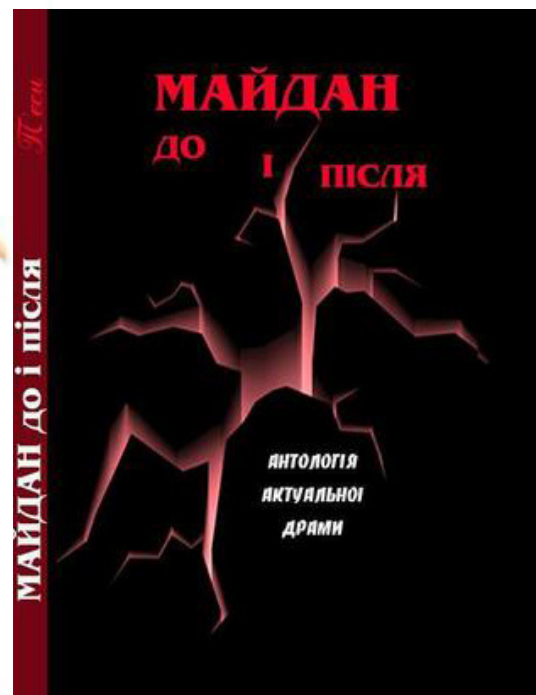
як у класичних жанрах, так і в авторських. Звернемо увагу на вдалі означення авторських жанрів: предметне життя для п'яти акторів «Деталізація» Д. Терновий, вулична містерія «Maidan inferno, або потойбіч пекла» Н. Неждана, монопокаяння «Богдан-2014» К. Скорик, прощальний монолог Донбасу «Кицька на спогад про темінь» Н. Неждана.

У проаналізованому корпусі драматичних текстів було виокремлено основні типи текстових стратегій: з локальним місцем дії (О. Вітер «Лабіринт»), монодраматична («Третя молитва» Я. Верещак, «Кицька на спогад про темінь» Н. Неждани, «Богдан – 2014» О. Скорик), географічна («Нетудидитина» О. Миколайчука-Низовця, «Кицька на спогад про темінь» Н. Неждани), історична («Богдан – 2014» О. Скорик), релігійна («Вертеп – 2015» Н. Марчук). Драматурги створюють актуальні твори, які придатні як для втілення на сцені, так і для художнього прочитання. Також простежується тенденція до

комбінації кількох текстових стратегій в одній п'єсі: монодраматична поєднується з історичною та географічною. У виборі драматургів переважає монодраматична стратегія письма.

Список використаних джерел

1. Бондарева О. Міф і драма в новітньому літературному контексті поновлення структурного зв'язку через жанрове моделювання. Монографія. – К.: Четверта хвиля, 2006. – 512 с.
2. Майдан. До і після. Антологія актуальної драми. Я. Верещак, О. Вітер, Н. Марчук, О. Миколайчук-Низовець, Н. Неждана, Н. Симич, К. Скорик, Д. Терновий. – К.: Світ Знань, 256 с.
3. Пави П. Словарь театра. – М.: Прогресс, 1991.–504 с.
4. Франко І. Я. До історії українського вертепа XVIII в. — «Записки Наукового товариства імені Тараса Шевченка». – Т. 71, 1906. – С. 27.

Крістіна БАГАЄВА

НАС (НЕ) КИНУЛИ

Трагікомедія, 1 акт

тварини, Війна, Війна в Україні

Це історія кота Марса, собаки Брауні, папуги По, рибки Зигмунда та пацюка Стьопа, яких (НЕ) кинули люди на початку війни. За ними (НЕ) повернуться! Про нас (НЕ) забули!

Перегляд дитячою аудиторією молодше 12 років - за розсудом батьків. Ненормативна лексика відсутня.

Дійові особи:

Марс – бірманський кіт. Гордівливий та саркастичний критик; дуже акуратний, полюбляє чистоту та порядок.

Брауні – пес породи курцхаар. Завжди думає вголос; активний оптиміст, не втрачає надію до останнього.

По – жовта папуга-карела. Гучна та емоційна бунтарка; полюбляє співати та танцювати; полохлива.

Зигмунд (також Зіна) – золота рибка. Мовчазливий та спокійний, за всіма спостерігає. (Бажано використовувати хоча б базові жести для глухонімих)

Стьопа – домашній пацюк, який любить свободу та пригоди. За декілька днів до війни зник, а повернувся вже після від'їзду хазяїв.

ДІЯ ПЕРША

На сцені стоять великих розмірів клітка для папуги на підставці (з якої можна зістрибнути) з шторками, кошачий дім (бажано з високою поличкою, куди можна буде залізати), собача устілка, пуста клітка для гризуна, акваріум. Також великі миски з їжею та водою для кота та собаки.

Кіт спокійно сидить на поличці, папуга за шторками у клітці, риба в акваріумі, пацюк відсутній. Брауні у центрі, ближче до краю сцени, дивиться вгору у залу.

Звук як захлопнули двері, прогорнули ключі.

Брауні: Щось мені це не подобається...

Марс: Розслабся, вони напевно знову до бабці

поїхали на вихідні.

Брауні: Занадто багато речей вони з собою взяли...

Марс: То й що? Може Леся захотіла щось комусь там віддати, чи просто

влаштувати модний показ.

Брауні: У селі?

Марс: Авжеж, там завжди вільний подіум та немає конкуренції.

Брауні: В мене все одно якесь почуття... Ганебне.

Марс: То може не треба було зранку їсти свою блюовту?

Брауні: Та до чого тут се?!

Марс: Та так, взагалі ні до

чого...

Брауні: Ти вмієш читати?

Марс: По-людському?

Брауні: Ну да.

Марс: Ну трошечки щось розумію, а що?

Брауні: Подивися ось там (показує у залу) на тій мапі для часу, який сьогодні день?

Марс: На календарі?

Брауні: Так! Ну?

Марс: Ну 23 лютого. Навіщо тобі? Ти влаштувався на роботу?

Брауні: А вихідні завтра чи не завтра?

Марс: Ні, сьогодні середа. Але в нас все життя це вихідний, чого ти хочеш?

Брауні: То куди ж вони могли посеред тижня поїхати? В Павла робота кожен день! І в Юлі теж!

Марс: А мені звідки знати? Може то як його... Відпустка?

Брауні: Вони влітку вже їздили, та й ми самі не залишалися.

Брауні починає ходити по колу, підходить до акваріуму.

Брауні: Зіна, а ти що думаєш?

Зигмунд пожимає плечами.

Марс: Не чіпай його, бо він зараз перетурбується та знов від стресу вистрибне, як ми

його потім запхнемо у воду?

Зигмунд закатує очі та перехрещує руки.

Брауні: Я вам кажу, відчуття в мене погане. А я на цьому знаюся!

Марс: Ніхто й не сумнівався. Смаки в тебе теж... специфічні.

Брауні: Ти знову наді мною знущаєшся?

Марс: Хто? Я? Та коли таке було?

Брауні: Вчора ти ржав з мене.

Марс: Котрий з разів ти маєш на увазі?

Брауні: Ось!

Марс: Так я ж по-доброму! По-сімейному. Ну з ким не буває: злякався пральної машинки.

Брауні: То не машинка... То демон.

Марс: Авжеж.

Брауні різко сідає на підлогу та починає чесати вухо.

Марс: Почалось. Зигмунд, рахуй.

Зигмунд на пальцях рахує приблизно 12 секунд (досить жваво) поки Брауні продовжує чесатися. Брауні зупиняється.

Марс: Рекорд сьогодні, нажаль, не побито.

Брауні: Що? Про що ви? Ви знову наді мною регочете? Ви що, думаєте, я тупий? Я взагалі виграв виставку у 219-му! Усі мені зазрили! В мене були найкрутіші трюки!

Марс: Може 2019-му?

Брауні: Я так і сказав.

Марс: Нема питань. Так, вибачте, що я мушу перервати нашу неможливо цікаву бесіду, але в мене за розкладом сьогодні йога.

Марс стрибає на підлогу, та починає робити різні кошаці пози у суміші з позами з йоги. Повільно, «обережно», Брауні спостерігає за ним та пробує повторити.

Марс: Не намагайся, в тебе кістки дубові.

Брауні (корчиться, намагається вистояти у позі): Це як?

Марс: Ну ти взагалі не гнучкий, ні на розум ні на тіло.

Брауні (встає ображено): Чому ти постійно мене обзиваєш?

Марс: Та то неправда, я просто говорю, як є.

Брауні: Ага, авжеж.

Брауні ображено йде на свою устілку. Через хвилину Марс помічає це, припиняє вправи.

Марс: Тю, ти що, образився?

Брауні: Відчепися.

Марс: Брауні, не вішай носа! Я ж жартую, ну. Чого ти? Повернуться наші люди, нікуди не дінуться.

Брауні відвертається.

Марс: Ну, Брауні? Тю. Хочеш я тобі пісню заспіваю, щоб не киснув?

По: Дooooобрий ранок, Україно! Прррокидайся вже мала! (Пісня Нумер 482 - Добрий ранок Україно)

Марс: Ой, почалося...

По відкриває штори у клітці.

По: Телеканал інтеррр бажає усім доброго ранку! Агов, чого такі тухлі? Барнік, (прицмокує) мій гарний хлопчик, чого ти такий сумний?

Кім тебе знову ображає? Нічого, я зараз як вийду зі своєї камери, я йому бистрррро все поясню за рравноправіє!

Марс: Ой, ти краще б там сиділа за своєю «кулісою» «та не виступала»

По: Я – аррртистка! Ми без сцени жити не можемо! Лише актор на щоглі сцени вмере, підкинувши до неба гррррішну душу!

Марс: Твій театр вже давно погорілий.

По (похмуро): А де мої головні глядачі? Де Леся?

Барні: Кинули вони нас...

По: Як це, кинули?

Барні: Ось так. Забрали речі тай кинули.

Марс: Та він вигадує. Ну куди вони дінуться?

Барні: Да хто їх зна! Але я впевнений, що...

Марс: Що «що»?

Барні: Що нас кинули.

По: Ні, я хочу крізь сльози сміятись,

Серед лиха співати пісні,

Без надії таки сподіватись,

Жити хочу! Геть думи сумні!

Марс: Так, не треба тут нудьгу розганяти. От від кого а від тебе я такого депресняку не чекав. Ось якщо б це Зигмунд почав – тоді ще можна зрозуміти, а ти...

Зигмунд закатує очі.

Марс (до Зигмунда): Ти дивися, а то в тебе й так одного разу наче око не випало, дозакачуєшся.

По: Так! Ррррренджери – зібралися! Чого люди могли нас взагалі кинути? Ми ж кльові та класні!

Марс: Ну що до вас не знаю, але так, мене точно вони б не кинули.

Барні: Нарцис. Яка від тебе користь взагалі то? Я хоча б великий та гучно лаю, щоб точно ніхто сюди не сунувся.

Марс: Я покращую чуттєві вібрації цього дому.

Барні: Чого?

По: Ха! Вібрації! Не сміши. Ще й покращує. Ти тільки своєю шеррррстю забиття пілососу покращуєш.

Барні починає ричати.

Марс: Ну і нащо ти це сказала? В нього ж психологічна травма через цій пілосос.

По: В нього травма через усі електроприлади.

Марс: Це говорить та, кого трохи й феном не здуло.

По: Я була пташенням, теперрр я набрала 10 грам ваги та стою по життю цьому впевнено.

Марс: Ну-ну.

По (після паузи роздумів): То зачекайте, а їжа в нас є?

Марс: В мене насипано.

Барнік: І в мене. Якась велика порція сьогодні правда.

Марс: Ти тільки не переїдай, а то любиш.

Барнік: Ну що я, коли смачно, не буду їсти?

По: І в мене все є. А що з Зигмундом робити, якщо вони не повернуться?

Марс: Розвелись тут панікери, повернуться вони. Це ж люди! Куди вони зі своєї коробочки надовго підуть? Тут в них комп'ютери тим паче, без них точно нікуди.

По: А я щось ноутбуку Лесі не бачу.

Марс: Може вона просто забрала його з собою у школу.

Барні: Ні-ні-ні, Юля їй не дозволяє!

По: Так – «Ніякого ноутбуку! Тобі що, телефону замало? Я знаю, ти почнеш грррррати в ігри на перерві».

Марс: Розслабтєся, боже, а то я наче Рен-ТВ дивлюся з цими всіма конспіраціями. Я знаю, де Павло свою заначку ховає. Якщо вона н місці, а вона на місці, - то точно вони нікуди не втекли.

Марс уходить зі сцени.

По: Не перемикайте, ми повернемося через декілька хвилин! (співає заставку з Голоса Країни) *Голос твоєї краї-ни! (Далі співає «ніч яка місячна»)*

Ніч яка місячна, зоряна, ясна!

Видно, хоч голки збирррай.

Вийди, кохана, працю зморена,

Хоч на хвилиночку в гай.

Повертається розгублений Марс.

Брауні: Ну?

Марс: Немає...

По: Чого немає?

Марс: Заначки немає...

По: Ну то може вони поміняли місце?

Марс: Ні, я усе в домі знаю та усе бачу.

Барні: То може тоді ти знаєш, чому вони зібрали речі та пішли?

Марс: Ну, я щось чув, але...

Барні: Що? Що ти чув?

Марс: Щось про війну. Але я не знаю, що це таке.

Барні: І я не знаю. Може По знає якусь пісню про це?

По: Так... Щось пам'ятаю. Я чула тільки (Океан Ельзи – Не твоя війна)

Гілля калин похилилося

Мама, кому ж ми молилися?

Скільки іще заберрре вона

Твоїх дітей, не твоя війна?

Барні: Тобто це значить... Що їх хтось забрав?! Але ніхто за ними не приходив, я нікого не бачив та не чув!

Марс: Мені здається, що тут скрита якась метафора... Що там далі у тексті було?

По: Сорі, в мене мозок не дуже великий, я тільки пррррспів пам'ятаю.

Марс: Ну і яка від тебе користь? Може тебе з'їсти просто?

Барні: Агов! Я тобі з'їм. Давайте попри все залишатися тваринами!

По: Я ідентифікуюся як птаха!

Барні: І птахами. Зигмунд б'є по акваріуму.

Барні: І рибами. В нас багатошарове... Ну як його... Синонім слова банда, більш культурне! Типу згряя.

Марс: Ком'юніті?

По: А деррррржавною мовою?

Марс: Суспільство?

Барні: Так! Так, суспільство! Навіть товариство.

Марс: Ага, з обмеженою відповідальністю. До речі про обов'язки. А що будемо робити з... ну... (дивиться на Барні)

Барні: Чого?

Марс: З твоїми походами.

Барні: Якими походами?

Марс: Хрестовими. На вулицю, якими ще?

Барні: Блін, а я не знаю... Мені ж і справді треба буде увечері... лотка ж я не маю, як деякі.

Марс: Можеш сходити під себе, як Зигмунд.

Зигмунд жестом посилає Марса.

Барні: Або у твій лоток.

Марс: Не смій!

Барні: Можу у твої долоньки, підставляй! (наближається до кота)

Марс (*убігає до себе*): Гидко! Фу! Фу! Мерзенно! Не чіпай мене, вшивий!

Барні (*сміється*): А хіба то не тебе нещодавно від вошей травили, га?

Марс: Це профілактика!

По: Ну-ну.

Марс: А ти якщо не прикриєш дзьоба, я з тебе точно суп зроблю! Бо якщо нас кинули то корм скоро закінчиться, а я помирати не збираюся, в мене залишилося тільки 3 життя.

По: Оце ти нахаба, подивіться на нього! Всього тррри життя! В мене одне і то, якщо 18 виповниться – пощастить! Хоч спробую пивні дріжджі...

Марс: Кому ти брешеш? Ти вже спробувала один раз, потім як наш шарік сьогодні вранці – вивернулася до самих кісток, ще й в акваріум.

Зигмунд витрушується, пригадуючи цей епізод.

По: Я маю на увазі – легально! Та й мені тоді було всього трри роки, що ти хочеш?

Марс: Ага, а наразі тобі вже цілих чотири, ого-го!

Брауні: Все, припиніть це. Оці всі суперечки ні до чого нас не доведуть.

Марс: Ну то що ти пропонуєш? Сидіти й мовчати?

Брауні: Мовчати краще, ніж сваритися.

Марс: Це тому ти постійно на вулиці лаєш як скажений, коли бачиш Мішу?

Зигмунд дістає мильні пухирі та починає їх пускати.

Брауні: Ми з ним просто обговорюємо новини.

Марс: А він про це знає?

Брауні: Собака собаку завжди зрозуміє.

Марс: Хіба чіхуа-хуа це собака? Як на мене – пацюк переросток.

По: До ррречі про пацюків, Стьопа так і не повернувся?

Марс: Та здох напевно десь у канаві. Зустрів справжнє пацюче життя з законами вулиць – ось і немає Стьопа.

По: То в тебе шрррам просто досі чешеться, ну той, як він тебе за дупу укусив.

Марс: Стули пельку!

Брауні починає до чогось прислухатися.

По: А Стьопа – боєць, він таких яких ти абьюзерів террррпті не буде, ясно?

Марс: Так а навіщо «террррпті»? Ти в мене в шлунку переварися швидко, і терптіти не доведеться.

Брауні: Заткніться!

Усі здивовано завмирають, Зигмунд припиняє пускати пухирі.

Брауні: Тихо! Ви чуєте?

Марс: Як у По-По криша їде? Трохи чую.

Брауні: Та циц! Якийсь дивний звук... Неначе якийсь скрегіт...

Вистрибує Стьопа у масці.

Стьопа: Ага!!

Усі кричать, Зигмунд робить вид, що кричить. Брауні бере своє ліжко (або велику подушку) та вдаряє Стюпу, той падає.

Стьопа: Агов, альо! Ви що, подуріли? (знімає маску) Чого відразу бити?!

Брауні: Тьфу! Ну ти дурний?!

По (*радісно*): Стьопа!

По біжить назустріч Стюпі та обіймає його.

По: Ти живий! Ти живий!

Стьопа: Авжеж живий, мала! Такі як я виживають у будь-яких умовах!

Марс: Ага, точно як таргани.

Стьопа: Ой, Марсику, а ти що, не скучив за мною? Ось я за тобою – дуже! Я навіть не чистив зуби цілий тиждень, щоб тебе поцілувати, як ти любиш! Ну, іди до мене.

Стьопа карикатурно наближається цілувати Марса, той шипить.

Марс: Відчепись! Відчепись від мене, холе-ро! Поки не приймеш 10 ванн після твоїх погулянок – навіть не дихай в мою сторону!

Стьопа: Господи, ну ти тухлий, як ті яйця що я жер на помийці.

Марс (*скукожився*): Фу! Закрий рота! Фу-фу-фу!

По: То Стьопа, рррозкажи, де ти був?

Стьопа: Ооо... Де я тільки не був за цей майже тиждень! Я не помер майже... (рахує на пальцях, показує 4) Сім разів! 10

По: Стьопа! Ну нащо ти так ррризикуюєш! А якщо б ти справді помер?

Ти ж не Марс – один раз помреш, то вже назавжди!

Стьопа: Поша, ну що за життя таке, в кліт-

ці, га? Я в душі пірат!

Мені треба пригод, відчувати повітря, солоний запах моря!

Марс: То ти просто корабельна криса, а не пірат.

Стьопа: Я – пацюк! І я пишаюся цим! Бути пацюком за природою – не гріх! А ось інша справа – пацюки в парламенті...

Брауні: Ой, будь ласка, давайте без політики! Бо потім ви знов почнете дратися з Марсом, а мені вас рознімати.

По: Так, ти краще рррозкажи про свої пригоди! То ти побував на морі?

І як воно?

Марс: Як-як, змерзло. Лютий за вікном.

Стьопа: Почалося все на початку. Леся знов не закрила двері в мою

клітку, і я вирішив, що це знак. Я відчув, що настала моя пора пригод, що це час для великих подій, за які я назавжди залишуся частиною пацючої історії!

По (ентузіазм): Ну, так і що було?

Стьопа сідає на край своєї клітки.

Стьопа: Коли під покровом ночі я вдало покинув наші апартаменти, я вирішив стрибнути на зустріч своїй долі – у каналізацію.

Марс тихо сміється.

Стьопа: Ще від своєї матері, царствіє їй пацюче, живучі в зоомагазині «Дружок «я чув історії про свого славетного 50 разів прадіда, на честь якого мене назвали – Степана Пацюкевіча молодшого, який на своєму часі був вірним другом того самого Максима Залізняка.

Марс: Що? Чого ти вигадуєш? Тебе Стьопою назвали взагалі на честь Степана Гіги, бо баба Марися постійно співає ту пісню, ну як її...

По: Цей сон, цей сон! Мені щоночі сниться!

По та Стьопа: Крізь сон, крізь сон! Вона мені сміється!

Брауні: Марс, не перебивай, воно ж так ніколи не закінчиться. А почнеться концерт. Ну, то що там далі?

Стьопа: Кхм. То так, про що я... Так! Максим Залізник! Славетний отаман та гайдамака! То я вирішив – чим я гірший за свого прадіда та його друзів? Мені треба було визволяти свій народ від кріпацтва, яке упровадив узурпатор Сліпак Четвертий.

По: Який такий Сліпак Четвертий?

Стьопа: Ви що, ніколи не чули про Сліпа-

ка Четвертого? Усі мовчать. Стьопа «виключає світло «та дістає ліхтарик, яким підсвічує своє обличчя, ходить по сцені.

Тривожна музика

Стьопа (нагнітає): Біля тридцяти років тому, після розпаду Союзу Гризунових Соціалістичних Республік, до влади над українськими водостічними трубами прийшов Сліпак Перший. Заручившись підтримкою розбагатівших на крадіжці та рекеті диких хом'яків, він упровадив таємну коаліцію влади між усіма каналізаційними регіонами. Коли його вбили свої ж «товариші», усе до своїх лап притягнув його син – Сліпак Другий, але на справді, він та Сліпак Третій були лише маріонетками у маленьких але смертельно небезпечних кігтях коаліції. Але в ніч на п'ятницю тринадцятого у 2015 році народився Антихрусть – Сліпак Четвертий. Грім та блискавка

Стьопа: Багато історій є про нього... Кажуть, що у дитинстві, під трубами заводу «Азовсталь «його укусив привид Сурка Грозного, і після цього він сказився... Він вбив усіх хом'яків коаліції, та розірвав їх на шматочки своїми гострими зубами родинної помсти, які назавжди запам'ятали смак крові собратів гризунів! По пищить та закриває очі руками.

Стьопа: Тоді він накреслив собі шлях на усе життя – шлях крові, шлях люті! Він розпочав нову еру кріпацтва серед мишиного братства, забувши про кодекс честі, кодекс гризунів усього світу! Він тримає увесь наш до того вільний та сміливий народ у страху, і ніхто до сих пір не зміг впоратися з його ненажерливою хваткою!

По трясеться.

Марс: Так, годі!

Світло вмикається

Стьопа: Ось і я так сказав! Годі цьому вбивці диктувати свої правила! Настав час порвати ці кайдани! Як писав мій 30 разів прадід Тарас Мищенко:

Отаке-то було лихо

По всій Україні!

Гірше пекла... А за віщо,

За що миші гинуть?

Марс: Припини, з папуги зараз усе пір'я по-випадає через твою брехню.

Стьопа: Брехню?

По: Ні-нічого не п-повипадає! Так, мені

страшно, але я тобі вірю, Стьопа!

Стьопа (підходить до По, кладе їх на плече руку) : Точно не страшно?

Якщо що, ти скажи – я щось інше розповім!

По: Стьопа, якщо ти зміг це все перррежити, то я вислухати точно зможу!

Стьопа: Ну добре. Тим паче, найстрашнішу частину ми вже пройшли.

Брауні: То й що ти зробив? Переміг його?

Стьопа: Тю, ти чого, фантазер? Я за тиждень формував новий повстанський рух! УПА – українська пацюкова армія.

По: Ого! І що, пррррям всіх об'єднав?

Стьопа: Багато хто не готовий до змін, багато хто боїться. Але навіть з тими, хто приєднався до ідеології свободи – ми переможемо, ми завжди будемо перемагати, бо ми вільні духом!

По: Стьопа, то ти справжній герой! Навіть крррруче, ніж пірати!

Стьопа: Ну, в душі я все одно завжди пірат. Коли-небудь я й тебе візьму у піратські пригоди, бо що за пірат без папуги? А?

Стьопа підіймає По та кружить її.

Стьопа: Посаджу тебе на плече, і ми попливемо кудись далеко! Шукати острів черепа!

По: Острів Черррепу! І в нас будуть піастри! Піастррри!

Стьопа: Але спочатку – в мене є борг перед народом, який я повинен виконати.

По: Так, так, ти прравий!

Брауні: То що, ти знову від нас втікаєш?

Стьопа: Та я повернуся! Але я вже відчув життя на волі, життя пригод та подвигів, на місці у клітці сидіти вже не вийде. Але я ніколи не забуваю про вас, та про Лесю. До речі, а де всі?

По: Ну... Як тобі сказати...

Брауні: Вони нас кинули.

Стьопа (після паузи починає сміятися): Оце ви мене пранканули! За те, що я вас налякав? Смішно, смішно! Переграли мене. Але все ж таки, де вони?

Усі серйозно мовчать.

Стьопа: Щось мені не подобається, як Зигмунд мовчить... То ви що, не жартуєте? Як це, кинули? Усіх? І квартиру? То що трапилося то?!

Брауні: Ми не знаємо. Кіт говорив, що щось вони говорили про війну, але я, особисто, тако-

го слова ще не чув.

Стьопа дуже збентежений, усіх оглядає.

Стьопа: Ти сказав... Війну?

Марс: То ти щось про неї знаєш?

Стьопа: Скажи, що саме ти чув?

Марс: Це було вночі та пошепки, але щось на кшталт «скоро може бути війна, і що ми будемо робити? Ризикувати? «Та більше нічого я не почув.

Стьопа (після обміркування, трохи переляканий): Давайте почекаємо до завтра. Якщо справді вони не повернуться, то ми... Ми щось вигадаємо.

Я щось вигадаю, добре? В мене справи, то я повернуся завтра, окей?

По: Ти точно поверррнешся?

Стьопа (бере По за руки): Точно. Я обіцяю. Все, ви тут не накручуйте себе, добре? Не накручуйте...

Стьопа уходить.

По: Ну, головне, що він живий!

Марс: Коли вже цей пірат пішов, то давайте поговоримо про важливі речі: як годувати Зигмунда? В мене особисто лапи, я це зробити не зможу.

По: Не прррроблема, в мене є дзьоб, я з нього й насиплю.

Марс: Іу, гидота яка.

По: Це говорить той, хто лиже свої яйця?

Марс: Не заздри, що в тебе їх нема!

По: Захочу – відкладу, поняв?

Марс: Ага, курячі?

По показує язика Марсу та йде до рибки, робить вигляд спиною до глядача, що насипає корм в акваріум.

Брауні (таємно): Марс, пст.

Марс: Що ти хочеш?

Брауні підходить до Марса, говорить тихо.

Брауні: То що ми будемо робити, якщо вони не повернуться?

Марс (оглядає його, зітхає): Не знаю.

Брауні: Нам треба буде якось щось вигадати. Ми ж не можемо тут... Ну... Без їжі залишатися.

Марс: Я розумію тебе, але наразі нічого ми не зробимо.

По: Чого ви там пліткуєте?

Брауні: Нічого!

Марс: Так, все, пора вже йти спати. Не знаю як ви, але я втомився вже за день.

Брауні: Так ти ж нічого не робив.

Марс: А хто вас слухав цілий день? Це теж праця, ще й важка. Давайте, вранці будемо щось думати. Ніччю треба спати. І в день пару разів також. На добраніч, бо мені ще в три години прокидатись та нявкати.

По: А нащо ти це ррробиш взагалі?

Марс: Це котяче, ви не зрозумієте.

Марс лягає до себе.

По: Ладно, я теж піду. Тільки відкррийте мені зрранку штори, бо я так тільки в обід прокинувся!

Брауні: Добре. Доброї усім ночі.

Усі лягають спати. Світло гасне.

Лунають вибухи, далекий звук сирени. Чути собачий лай, крики котів, інші звуки збентежених тварин Світло не яскраве.

Марс (з крику людського на кошачий крик): Що за херняаяяяу?!

Брауні: Вуф! Вуф! Що коїться?!

По: Полундра! Полундррра! Полундра! Нас атакують! По! По! По!

Усі збираються до купи біля Акваріуму, Зигмунд трясеться, усі прижимаються один до одного.

Брауні: Кіт, що це таке?!

Марс: Чого ти мене питаєш?! Я такого ніколи не чув та не бачив!

По: Ц-це... Ц-це... Прибульці! Це точно прррибульці! Як тоді Леся дивилися! Як у тому фільмі!

Марс: Які нахрєн прибульці?! Бахає так що стіни трусить!

Брауні: Так! Так! Треба усім заспокоїтися! Чуєте?! Так?!

Марс: Ти мені разом з цими вибухами зараз слуху позбавиш! Не волай!

По: З-з-здається... Що воно все...

Звірі трохи розслабляються і спостерігають за тим, що відбувається.

Брауні: Може, то нам усім... Здалося?

Марс: Ага! Наснилося!

Чути дуже далекий вибух.

По: В-в-воно вже д-далеко! Чуєте! Уйшло!

Марс (встає): Уйбіжало краще. А ну, давайте я у вікно подивлюся.

Брауні: Ти що?! Краще до вікон не підходь!

Марс: Без паніки, я обережно.

По: Ні! М-м-марсик! Не трреба! А якщо бахне та вікна рррозіб'ються!

Марс зупиняється.

Марс: Так і що ми будемо, на місці сидіти та не знати, що коїться?

По: Ну, Стьопа с-с-сьогодні пррийде, проз-каже, що бачив.

Марс: Ага, у канаві він там багато побачить.

Брауні: Але ж все одно – треба трохи почекати!

Марс: Так... Ой, ну вас!

Марс вагається, але все одно раптом підбігає до краю сцени дивитися у вікно.

Брауні: Ну Марс!

По: То що там?! Що там?! Що-що-що?!

Марс: Не кричи! Я бачу дуже-дуже далеко якийсь дим...

Брауні: Може то від заводу?

Марс: Ні, то не звідти... Більше нічого так не бачу.

Чути далекий вибух.

Зигмунд хлопає в долоні та показує «все, досить, відходь».

Брауні: Може то як його... Ну, будують щось?

Марс: Ага, нову планету?

Брауні: Думаєш? А стару куди?

Марс: Брауні, боже мій, не напружуй свій собачий мозок, і мій теж.

Брауні: Ти знову жартуєш? Навіть у такій ситуації знайде час наді мною знущатися!

Марс: А не треба задавати свої дібільні питання!

Брауні: То я дибіл?!

Марс: А чого ти знов мене запитуєш?! В себе спроби!

Брауні: Та я тобі...

По (дуже гучно): Досить! Чого ви удвох постійно волаєте?! Вам що, прррроблем замало?! А ну сіли та замовкли!

Марс та Брауні обурено сідають та відвертаються один від одного.

По: А ну Марс вибачився швидко!

Марс: Мені нема за...

По: Я тобі зарраз виключю язика, вибачайся!

Марс: Ладно! Добре... Я вибачаюся.

По: «Вибачаюся «це сам себе ти вибачив, а треба пррросити!

Інтелігент.

Марс (важко дається): ...Прошу вибачення.

По: Брауні?

Брауні: Не буду я...

По хапає його за вухо.

Брауні: Ай-ай! Відчепися! Ну добре-добре!

Вибачаю!

По відпускає.

По: Ось і все. А то як люди стали! І від нині у повітрі буде тільки любов та дружба, зрррозуміли?

Марс і Брауні: Ага. Зрозуміли.

Вибух ближче

Брауні: Та що ж це за бісовщина?! Вуф!

По: М-м-мені стррашно!

Брауні: Не страшно! Все в порядку! Вуф! Все під контролем (починає активно «сходити з розуму», дуже швидко говорить, накаляє, встає та ходить по маленькому колу) Все буде нормально! Ясно?! Я не боюся! Вуф! Не боюся!

По (водночас): Брауні, Брауні, заспокойся! Диши!

Брауні: Ясно?! Все нормально! Ми не помremo, не помremo! Вуф! Чуєте?!

(Не знає, куди дітися. Хватається за акваріум) Ну чого ти постійно мовчиш?!!

Зигмунд (дуже гучно кричить): Я РИБА!!

Усі в шоці мовчки поникають і дивляться на Зигмунда.

Стьопа (голос): Хто це там волає, хто боїться, га?!

Вибігає Стьопа.

По: Стьопа! Ти пррийшов! Ти живий!

По біжить обіймати Стьопу.

Стьопа: Що ви тут, перелякалися?

По: Особисто я – ні ррразу!

Стьопа: Авжеж, ти ж як ото це... Гарпія, во.

По: Гарпія? Це оті такі великі, як у тій грі, що Леся грала? Вони ж стррашні! А я хіба страшна...?

Стьопа: Ти найкрасивіша папуга з усіх папужок, яких я бачив!

По (сором'язливо): Та ти бррррешеш!

Стьопа: Чесне пацюче!

Марс: Агов, в мене алергія на рожеві соплі.

Зигмунд плескає у долоні та показує «запи-тайте в нього».

Брауні: Стьопа, то скажи, що коїться то? Ти щось знаєш? Може людей наших бачив?

По: Так-так!

Стьопа усіх оглядає, зітхає.

Стьопа: Нічого гарного... Вона прийшла.

По: В-вона?

Брауні: Ти про... Те слово?

Марс: Війна?

Стьопа (після паузи): Так, це війна.

По: Т-то вона що, настільки в-в-величезна,

що це ми чуємо, як вона топає?

Стьопа: Не зовсім... Війна це не людина, та не тварина. Це... подія.

Брауні: Подія?

Марс: То це свято яке, чи що?

Брауні: А! То вони цей, салют пускали! Як пам'ятаєте, ну, на новий рік.

Стьопа: Ні, нажаль це не свято. Це погана подія.

По: П-погана? Наскільки погана?

Стьопа: Найпоганіша з усіх.

Брауні: Навіть гірша за... смерть?

Стьопа: Це... Це і є смерть. Постійна смерть.

Марс: Як це «постійна смерть»?

Стьопа: Війною називають, коли люди сваряться та починають вбивати один одного. Багато людей, і дуже багато вбивають.

Брауні: То за що вони сваряться? В них відібрали їжу?

По: Чи може хтось щ-щось вкрррав?

Стьопа: Цього я ще не дослідив. Я планую разом з УПА виходити сьогодні вночі у розвідку.

По: Так це ж небезпечно! А якщо люди й тебе в-вб'ють?!

Стьопа: Ми будемо обережні. Наче ніндзя. Як-то кажуть: без жодного писку. Тим паче, хтось ж повинен це зробити!

По: Стьопа, якщо ти загинеш, я-я...

Стьопа (бере По за плечі): Поша, тільки не плач! Нікуди я не дінусь, я ж пацюк – ми живучі!

По: Але не безсмертні...

Стьопа: Так, відставити поганий настрій! Усім треба підтримувати бойовий дух. Так, ви наразі знаходитеся в, так сказати, полоні чотирьох стін, але нехай вони будуть нашою фортецею! Їжа є?

Марс: Поки що є.

Брауні: Але ж наскільки її вистачить?

Марс: Якщо ти не будеш жерти до блювоти, то на два-три тижні точно.

Брауні: Годі мене принижувати!

Стьопа: Так, а ну припинити сварку! На війні треба триматися разом, а не лаятися! Треба розуміти, хто ворог, а хто ні.

Марс: Так а хто ворог, доречи?

Стьопа: Про це я ще не дізнався, тільки здогадуюсь. Все, мені пора бігти, повернуся не знаю коли, але повернуся. Якщо почуєте людей – кричіть, може вони двері відкриють.

Стьопа вибігає.

Марс: Ну ось відкриють вони нам двері, а

далі що? На вулицю жити підемо, шукати щастя? Там холодрига така, що перната відразу й дуба дасть.

По: Не дам я ніякого дуба! Але... Справді, що ми будемо на вулиці ррробити, ще й взимку?

Брауні: Що в вас за думки? За нами обов'язково повернуться! Як наші люди нас можуть кинути надовго, ну?

Марс: Ось це ти швидко – то кинули нас, то не кинули. Мовчки, як вони і зробили.

Брауні: Та ну вони злякалися, це нормально, але ж повернутися вони все одно повинні! Вони не могли нас залишити самих...

Марс: А на що це схоже? Не на те, що нас кинули через цю війну?

Брауні, нас кинули.

Брауні: Нас не кинули!

Зигмунд плескає, показує «а що якщо люди... померли?»

По (*перелякано*): Ні! Ні! Що ти таке кажеш! Пррро це навіть і не думай!

Марс (*задумливо*): Але, що... Що якщо він правий?

Тривожна тиша.

По: Але... Але ми домашні... Ми не зможемо жити на в-в-вулиці!

Брауні: Так, головне – не піддаватися цим сумним думкам!

Марс: Говорить той, хто вчора майже не плакав.

Брауні: Це було вчора, сьогодні – новий день!

Марс: Брауні, ми повинні бути готові до всього.

По: Але... Але я не готова... Я н-не зможу жити на вулиці!

Усі тривожно думають про своє, По дуже нервує, Брауні ходить по колу.

Зигмунд плескає, показує «покричіть, може нас хтось почує, візьме до себе»

Брауні: Так, давайте покричимо. Що нам втрачати?

Марс: Гей! Хто небудь! Гей!

Брауні: Люди! Люди! Ми тут!

По: Допоможіть! Допоможіть!

Зигмунд стукає в акваріум. Так продовжується до пів хвилини, звуки людські змішуються з тваринними «няв, гав, чірік».

По: Не пррацює... Ніхто нас не почує...

Марс: Треба намагатися декілька разів на день, або якщо щось почуємо.

Вибух.

Звірі починають видавати свої звуки, Зигмунд трясеться.

По: Мамо! Мамочко!

Марс: Нам треба сховатися!

Брауні: Але де?!

Марс: Не знаю, може у ванній кімнаті?

Брауні: А Зигмунд?!

Марс: Давайте разом будемо штовхати, акваріум не дуже великий!

Зигмунд переляканий. Тварини підходять до акваріуму.

Далекий вибух.

Марс: На рахунок три! Один, два, три!

Штовхають акваріум до центру сцени, сідають близько один до одного попереду акваріуму.

Світло починає становитися темнішим.

По (*обіймає Брауні*): Мені так страшно! Мені с-с-страшно!

Марс: Не бійся, якщо помremo – то вже буде байдуже.

Гучний вибух.

Марс: Мамо, я не хочу помирати!! Я люблю життя!!

Брауні: Все буде добре, ми... Ми впораємося! Вуф! Треба вірити... сподіватися. Єдине, що не можна відняти в нас силою – це надія.

Надія...

Світло плавно але не повільно гасне.

Виє вітер, десь далеко лунають вибухи Домівка Марса кладеться на землю, на сцені розкидають різні домашні речі, деякі з них побиті – тобто створюється атмосфера пройденого часу та «руйнації». Акваріум повертається на своє місце.

Світло, не дуже яскраве

У центрі сцени в невідповідно великій шапці, якійсь ковдрі (предметах людського одягу та теплих речах) сидять Брауні з Марсом та грають в занадто великі для себе карти (людського розміру). Зигмунд спить, По дивиться кудись «у вікно у втомленому очікуванні», закутана у плед.

Марс: Риба.

Брауні: Я ніколи в цю гру не виграв.

Марс: Ні, ну може колись й пощастить. Часу в нас, як бачиш, безліч.

Брауні: По, чого ти увесь день сидиш там?

По: Я чекаю.

Марс: На кого?

По: На Стьопу.

Марс: Поша, зрозумій, в такі холоди навіть у квартирі важко вижити, а то на вулиці. Це дуже важко прийняти... Але...

По: Ні! Я відчуваю... Я з-знаю, що він живий.

Марс: Тю. Ну, як знаєш.

Брауні: Ну, все ж таки, чудо може трапитися.

Марс: Я вже не вірю ні у що, мій друже. Ні у що.

По: А я вірю! Я... Я вірю, що він прррийде до нас. Апчхі! Він пацюк – а вони живучі.

Дуже гучний вибух.

Зигмунд перелякано прокидається, у процесі діалогу знов засипає.

По: Мамо! Мамочка!

Марс (драматизує): Твою мать, мене контузило! Мене контузило!

Брауні: Марс!

Марс: Що?!

Брауні: Двері!

Марс: Що двері?!

Брауні: Вони відкрилися!

Марс: Що? (дивиться у залу) Двері...

По: Хтось їх н-нам відкрив?

Марс: Сила природи, ага.

По: То пррирода... Кличе нас до себе? Апчхі!

Марс: Не вигадуй! Це вибух був такий сильний, що навіть двері не витримали.

Брауні: То ми...?

Марс: Що «ми»? Ти що, пропонуєш туди? На вулицю?

Брауні: А що ще нам залишається?

Марс: Не знаю... Давай ти підеш, а ми тут поки посидимо. Ти все знаєш на вулиці, ми – ні.

Брауні: Але я ж без поводка ніколи не виходив... Може По краще вилетить, подивиться?

По: Я хворрію, куди мені літати! Я навіть кррила не підніму вгору...

Марс: Годі! Боягузи. Я піду!

По: Ти в-вп-впевнений?

Марс (сумнів): Так! Так? Я готовий. Я сміливий кіт! Я вийду на вулицю! Я вийду і всіх врятую! Я!

Марс іде до краю сцени, різко повертається та йде назад.

Марс: Але не сьогодні. Може завтра.

Брауні: Так! Давайте краще завтра! Може хтось з людей помітить, що в нас двері відкриті, та врятують нас!

Гуркіт побутових приладів з кухні.

Брауні: Усім тихо. Марс, візьми щось для

захисту.

Марс: Що я тобі візьму, м'ячик?

Брауні: Та хоч би м'ячик! Зигмунд, Зигмунд, пст, прокидайся!

Зигмунд прокидається збентежено.

Марс: Ти що, дурний?? Він ж риба! Чим він нам допоможе?

Брауні відмахується. По ховається в клітці, Зигмунд спостерігає, Брауні та Марс «на готові». Виходить Стьопа, усі розслабляються.

Зигмунд дуже ліниво та обурено повертається до сну, відвернувшись обличчям від глядача.

Стьопа: Ви кожного разу мене будете так зустрічати?

Брауні: Так а чого ж ти постійно так лякаєш!

По (Біжить до Стьопи): Урра! Стьопа! Ти прийшов!

Стьопа: Ну а на кого я вас залишу? О, у вас що, двері відкриті? Хтось приходив?!

Брауні: Нажаль ні, вони самі відкрилися.

Стьопа: То ну, хтось може вже виходив?

Брауні: Марс хотів, але...

Стьопа (дивиться на їх обличчя): Я зрозумів. Ну, боятися – в ліс не ходити. Але, як знаєте. Можете й далі чекати «хазяїв».

Марс: Ми домашні, а не дикі, як деякі з нас.

По: Та байдуже на ті двері! Розкажи! Рррозкажи! Що там? Хто там ворог? За що б'ються? Все рррозкажи! Апчхі!

Стьопа: Ти що, захворіла?

По: Та ні, це так, застуда звичайна. Ти краще рррозкажи нам усе, що з тобою було, про що дізнався, ну!

Стьопа: Ну... З чого б так почати...

Макс: Говори все як є.

Стьопа: Б'ються наші з якимись... Як їх там... Срашистами, о.

Брауні: Срашисти? Це хто такі?

По: П-п-прибульці?!

Стьопа: Та краще б прибульці. Ні, вони з сусідньої країни.

Макс: То і чого ми з ними б'ємося?

Стьопа: Бо вони на нас напали.

Брауні: Напали?! За що?!

Стьопа: А тут, чесно, сам й не знаю, – усі різне говорять. Але є у них там місцевий узурпатор, такий собі Сліпак Четвертий. Й зовуть цю істоту... Як його там... А! Путлер! Або Пу-тін, в нього купа нікнеймів, я так зрозумів. Особливо часто наші кричать... Як воно там... Пу-тін ха-мло! Може й не хамло, до речі, але

точно на «Х» починається та на «О» закінчується.

Марс: То й що він за персонаж такий? Що йому від нас треба?

Стьопа: Ну як що – захватити, що ще. А причини, хто там, що, як – це вже неважливо. Ціль завжди в них одна. Я таких як він вже бачив.

Ми разом з УПА одного сліпака вже вбили, й іншого вб'ємо.

По: В-в-вбили? Апчхі!

Стьопа: Нажаль, Поша, з ними по іншому не можна. Якщо б вони розуміли слова – цього всього б і не трапилося.

По: Я ррозумію, але ж...

Стьопа: Поша, це закони природи – або вони нас, або ми їх.

Брауні: То наші люди зараз з їхніми б'ються?

Стьопа: Так, саме так.

Брауні: То треба ж їм допомогти якось!

Марс: Брауні, ну що ми зробимо?

Брауні: Що небудь та зробимо! Скажи йому, Стьопа!

Стьопа (обурено): Нажаль... Тут він правий.

Брауні: Стьопа... Як це так? А де бойовий дух?! Ми не можемо складати лапи!

По: Стьопа... Т-ти щось бачив, так? Щось... Страшне?

Стьопа (дивиться сумними та порожніми очима у залу): Я... Я бачив залізних звірів. Величезних, з довгими носами, яких люди ховають серед домів. І ще я бачив як вилітали металеві птахи, дуже дивної форми, але коли ці птахи падали – усе навколо перетворювалася в руїни. Усе горить, горять домівки, дерева... Навіть небо, небо палає!

І в цих звірів і птах, в них немає очей. Немає. А коли вони, люди, підходять ближче один до одного, вони починають кидати один в одного якісь дивні темно зелені фрукти... І ці фрукти, вони вибухають тисячами шматочків скла. Але найстрашніше... (тихо) Я бачив як посеред дня падають зорі...

По: Падають? Але... це-це ж добре, так? Можна загадувати бажання, я таке ч-ч-чула.

Стьопа: Ні... Ні, Поша, коли ці зорі падають, єдине твоє бажання, це вижити.

Тиша.

Стьопа (приходить до тьми): Але... Не треба сумувати про те, що ми не можемо виправити! Ми... Ми просто звірі. А люди... Вони інші. Куди нам, малим, втрачатися в їхні справи.

По: Але ти сам рррозповідав про свого прапра-прадіда, який допомагав Максиму Залізняку, пам'ятаєш? Вони ж не здалися тоді! Вони допомагали! Може й ми щось зможемо зррробити?

Стьопа: Так, так, ти права, але вам в ці справи втручатися не треба.

Брауні: Чому це?

Стьопа: Тому що для цього треба бути дикими тваринами... А якщо ти відчув смак такого життя – назад вже шляху не буде. Тому в ці справи я вас не запрошую.

Марс: Пф, ну хоча б розкажи про свої плани, геній шпіонажу.

Стьопа: Ми з Українською пацючою армією плануємо відкрити підземну біолабораторію для розробки нового пацючого мутагену, який виведе новий вид над-сильних пацюків та інших гризунів для подальшого втручання в каналізації ворога! Також, при успіху наших експериментів, ми хочемо залучити до кампанії повітряні сили – голубів та комарів. І тоді ми будемо непереможні!

Марс: Це все дуже круто, але як ви це плануєте зробити, мм..?

Стьопа: Ну я тобі що, лабораторна крися? В нас вони для цього є, вони шарють. Ще до нас приєднався один кролик, який до цього рік ховався у вентиляціях лабораторії, де досі тестують на тваринах різні ліки, то він там такого набрався, ууу... Ще трохи кукухой поїхав, але хто б не поїхав – дивитися як твоїх братів катують!

По: Деякі люди такі жоррстокі до нас... Але ж нашим ми повинні допомогти?

Стьопа: Не бійся, мала, все буде добре! Ми впораємося. Перемога буде нашою!

По: Т-ти знов уходиш? Апчхі!

Стьопа: Мені треба бігти. Наступного разу я прийду не з порожніми руками! На кухні побачив, що їжі вже мало стало. І ліків може тобі якихось знайду.

По: Але к-коли ти поверрнешся?

Стьопа: Через пару днів. А ви тут не мерзнить, окей? Я чув, що наступні три дні буде дуже холодно, а опалення вже й так немає, то... Укривайтеся якось.

Стьопа починає виходити.

Брауні: Стьопа!

Стьопа: М?

Брауні: Бережи себе.

Стьопа киває та виходить. Звірі задумливо розходяться, сідають.

Марс: То ми що ж тепер... Виходить, приречені.

Тиша.

По: Чому вони нас кинули?

Брауні: Поша...

По (*дуже сумно*): М-може ми себе погано вели? Може... Апчхі! В-вони образилися на нас за що? Ну чому? Чому, я не ррозумію?

Брауні: Поша, не засмучуй себе поганими думками. Може... Може ти краще нам заспіваєш щось? Ти дуже давно не співала.

По: В мене горрло болить та... Та сил немає. Ані настрою, щоб співати...

Марс: Не про це я мріяв, коли бажав, щоб ти більше не волала вранці.

Не про це... Бррр, холодно як стало! Що там Зіна до речі, спить?

Брауні: Поша, розбуди будь ласка Зигмунда, треба його годувати.

Поша повільно йде до акваріуму, Брауні відводить Марса у бік.

Марс: Що таке?

Брауні: Нам треба щось робити, але я не знаю що. Може буде краще вибратися звідси, до якихось людей прибитись, ну? Може я когось приведу сюди та вони нас усіх заберуть?

Марс: Брауні, друже, ти уяви, що якщо нам їсти нічого, люди то що зараз роблять? А якщо вони вже так озверелі, що й нас захотять з'їсти?

Брауні: Та ну, ми ж... Ми ж навіть... Не смачні!

Марс: Це ти так думаєш, а коли іншого вибору немає... Та й сам подумай: якщо наші люди нас залишили, то хто інший нас візьме? Кому ми потрібні?

Світло ДУЖЕ повільно починає темніти

Брауні понурює голову. У час розмови, По стоїть біля акваріума, але її дії не повинні привертати великої уваги.

По дуже повільно повертається та з відчаєм дивиться на Марса та Барні.

Барні: Що таке, По? Що...

До обох доходить: Зигмунд помер. По дуже повільно відходить до своєї клітки, прихиляється до неї. У цей час Барні та Марс намагаються прийняти те, що сталося.

Свище вітер

Брауні та Марс накривають акваріум чорною тканиною (або ковдрою).

Світло вимикається

Троє сідають поруч під великою ковдрою.

Світло не яскраве

Вітер змінюється на далекі, близькі вибухи

Тварини від вибухів іноді здригаються, По заплющує очі, вона дуже слабка, але ніхто не кричить, тільки Брауні іноді видає тихий звук «вуф».

По: Котра зараз година?

Марс: На годиннику вісім вечора.

По: А скільки вже пройшло днів?

Марс: П'ять.

Тиша.

По: А коли він сказав, що повернеться?

Марс (*напружено*): Він сказав, що не знає.

По: А він сказав, що?

Марс: По! Ти задаєш ці питання по колу! В мене зараз лопне голова!

Ні! Він не сказав, коли повернеться, не сказав, чому він пішов, не сказав, що буде робити! І може взагалі він вже не повернеться, розумієш?

По мовчить, тремтять губи.

Брауні: Ну чого ти кричиш на неї? Вона ж маленька, їй важко.

Марс: Нам усім важко! І мені теж важко слухати, коли запитують одне й те саме мільйон разів.

По (*після паузи*): Вибач...

Марс: Просто не ний, добре?

По: Я... Я н-намагаюся... Але я не можу... Я так втомилася...

Марс: Ти якась... (торкається її лоба) Слухай, ти вся палаєш!

По: Ні, я просто п-перремерзла. Ось і все.

Брауні: А в нас є якісь ліки?

Марс: Ну які? Все давав завжди ветеринар!

Брауні: Дідько, що ж робити тоді...

По: Не н-неррррруйте про мене.

Брауні: А ти сьогодні поїла?

По: Так, поклувала тррошки.

Брауні: Може давай ще поїси? Ти зовсім слабка, По!

По: Т-трреба економити, бо все закінчиться.

Марс: Тоді давайте лягати спати, вже пізно. Чим більше спимо – тим менше хочеться їсти.

По: так, ти прравий, добре...

По намагається піднятися, тяжко встає.

Марс: Куди! Ми спимо всі поруч, зберігати тепло треба!

По: Я... Я хочу п-поспати сама сьогодні. У себе.

Брауні: Поша, не можна

По: Будь ласка. Я х-хочу... Сама. Я укриюся, все буде добре.

Марс та Брауні переглядаються.

Марс: Ти впевнена?

По: Так, не б-бійтеся. Все гарразд, ну, що вже зі мною станеться?

Брауні: Ну добре... Але якщо почнеш замерзати – швидко до нас!

По: Д-домовилися.

По лягає спати у свою клітку, Марс та Брауні залишаються сидіти під ковдрою.

По: На д-добраніч.

Брауні: На добраніч.

Марс та Брауні мовчать та дивляться у залу.

Брауні: Кіт.

Марс: Пес?

Брауні: Я не можу заснути.

Марс: Я теж.

Брауні: Мені вчора снилося, що до нас повернулися люди. Юля, Леся...

Усі. І я стрибав до них, і вони сміялися, і ми всі були такі щасливі...

Тиша.

Брауні: І я подумав: а що, якщо це все сон? Ну, ось це, як ми з тобою сидимо. Що це просто один великий кошмар, і я заплющу сильно очі, і ти зі мною, а коли відкриємо – все буде як раніше, і люди дома, і світло є, і тепло, і Зигмунд... Зигмунд живий... Та я їх плющу, й так сильно плющу, що очі вже болять, але як би сильно не плющив... Я відкриваю – і все як є. Все так і залишається, як би я не намагався прокинутися.

Кіт мовчить, тихо зітхає.

Брауні: Кіт, може... Може ти теж зі мною спробуєш?

Марс: Що? Заплющити очі?

Брауні: Так, прокинутися.

Марс: Взагалі-то... Я б такого раніше не зробив, бо це дурість якась, але, може... Може ти правий? Може це кошмар?

Брауні: Давай, заплющуй.

Марс та Брауні сильно заплющують очі.

Брауні: На «три «відкриємо. Один, два, три! Відкривають очі.

Брауні: Давай ще раз.

Роблять те ж саме.

Брауні: Один, два, три! Чому не працює? Може ми занадто мало стараємося? Давай ще

спробуємо!

Марс: Брауні!

Брауні (*робить сам декілька разів, швидко*): Один, два три! Один, два, три!

Марс: Брауні! Припини, це... Це не сон, Брауні. Не сон.

Двоє мовчки сидять деякий час.

Вибух.

Марс: І знов шоста ранку.

Брауні: Треба змусити По нормально поїсти.

Марс: Я її розбуджу.

Кіт іде до клітки По.

Марс: Ну що ти, жар-птиця, прокидайся, будемо їсти. (По мовчить) По, прокидайся, пора вставати. Ти що, вибухи не чула? (По мовчить) По?

(кіт торкається її) По, прокидайся. По!

Брауні підіймається, дивиться. Кіт робить крок назад, як розуміє, що По вже не дихає. Знову намагається її розбудити:

Марс: По, вставай, прокидайся. Не жартуй так, чуєш? По!

Брауні: Марс? Що таке?

Марс (*відходить від клітки*): Вона... не дихає.

Брауні (*після паузи*): Ні... Ні-ні-ні! Ні!

Підбігає до клітки, трясє По.

Брауні: Поша, прокидайся, маленька! Добрий ранок, Україно! Ну? Давай заспіваємо? Поша! Пошенька... Пошенька...

Брауні сідає біля клітки з По, занурю голову у коліна. Тиша.

Далекі вибухи.

Виходить Стьопа з пакетом з їжею:

Стьопа: А чого мене ніхто не зустрічає бійкою, га? Чого такі понурі, чого сидимо кислі, га? А де?..

Стьопа бачить накритий акваріум, ставить пакет. Підходить до акваріуму, кладе руку. Після дивиться на клітку По, дуже повільно йде до неї.

Марс: Стьопа...

Стьопа торкається По.

Стьопа: Поша... Ти спиш? (мовчання) Пош, ну ти чого? Тобі зле? Я знайшов якісь ліки, може тобі допоможуть. Ну, Поша, вставай... Будемо співати з тобою, ну? (далі тремтячим голосом, з народної пісні «Сонце низенько»)

Вставай, милая, доволно спати,

Як ми гуляли, будем гуляти...

Поша...

Стьопа, у розпачі, схиляється над кліткою.

Брауні намагається увести його в бік.

Брауні: Стьопа...

Стьопа: Коли?

Марс: Сьогодні вночі.

Стьопа (після паузи): Я не прийшов вчора... Я повинен був прийти вчора...

Брауні: Це не твоя провина, Стьопа... Це холодно. Вікна вибило, розумієш.

Стьопа: Якщо б я прийшов вчора, приніс ці ліки, вона б могла ще жити.

Але я не приніс...

Марс: Стьопа, ну ці ліки може й на папуг не працюють, звідки нам знати. Вже не має сенсу себе винити... Це війна.

Стьопа: А вона називала мене «героєм»...

Стьопа мовчки встає. Усі мовчать. Стьопа дістає По з клітки.

Композиція «Сонце низенько» (на гітарі, грає Юрій Паламарчук)

За допомогою хореографії та пластичного руху демонструється, як Стьопа забирає По з собою.

Свище вітер, далекі вибухи Марс та Брауні так і не сходять з місць, в яких зупинилися при Стьопі. Обидва виглядають дуже слабкими.

Марс: Скільки ще ми так протягнемо?

Брауні: Не знаю. Може... Варто піти на вулицю?

Марс: І куди підемо?

Брауні: Не знаю...

Пауза. (бажано) Наступні слова звучать трохи з відлунням.

Марс: Скажи, чого ти попросиш у смерті, коли вона прийде?

Брауні: Що ти маєш на увазі?

Марс: Коли смерть приходить до тварин, вона завжди запитує на останнє бажання. Один раз, коли я помирав, я побажав народитися у багатій родині. А останнього разу – побувати на луні.

Брауні: І як там, на луні?

Марс: Холодно. Холодно і самотньо.

Брауні: Як на землі?

Марс (слабко усміхається): На землі ще гірше. То... Яким буде твоє?

Брауні (довго думає): Я... Я б хотів...

Звуки, як хтось ходить біля дверей (люди)

Брауні: Це люди?

Марс та Брауні збентежені.

Марс: Це... Люди!

Світло починає ставати теплішим, яскравішим, але фокус тільки на Брауні.

Брауні: Кричи! Кричи, кіт! Люди! Люди! Ми тут! Рятуйте! Люди!

Марс (водночас): Агов! Агов! Люди!

Поступово Марс замовкає, він «не присутній», дивиться в точку.

Брауні: Люди! Люди! Зигмунд, Поша, ви чуєте?! Нас не кинули! Люди нас не кинули! Леся! Леся повернулася! Нас не кинули! Не кинули!

Брауні зі щасливою усмішкою опускає руки.

Брауні: Не кинули...

Світло гасне.

Кінець.

Тася ПУГАЧ

ЛИСТ ДО МАЙБУТНЬОГО ЧОЛОВІКА

Любовна історія, Мелодрама, Сюрреалізм, для дорослих, 1 акт

П'єса торкається питань міграції. Зовнішньої та внутрішньої. Авторка у вигляді свого альтер-его веде діалог зі своєю мамою та з чоловіками зі свого минулого, майбутнього та навіть невизначеного часу. Подорож у часі, провалля у просторі - всі ці дивні, на перший погляд, речі покликані започаткувати у чи-

тачеві (або, якщо пощастить, і в глядачеві) звичку фіксувати час тут і зараз, віру у важливість родинних зв'язків та можливість відправити лист майбутньому чоловіку. Навіть якщо його ніколи не було та не буде.

Дійові особи:

Вона - 20 років і 33 роки

Він

Мама - 20 років і 54 роки

Архітектор - будівельник Держпрому
Генріх V - англійський король
Перший директор компанії BMW
Казимир Малевич, український художник-авангардист

Київським мостам. Харківському Держпрому. Донбас-арені. Коханим та недолюбленим.

Дія 1

СЦЕНА 1

Кухня у мами вдома

Вона: Привіт! Давай Знайомитись! Я – Тася. Повне ім'я – Анастасія. У імені Анастасія чимало коротких форм - Ася, Стася, Тася, Настя. Моя мама назвала мене Тасею.

Я, до речі, ніколи не питала її, чому?

Він: Я не знаю, як мене звати, ти ще не вигадала мені ім'я.

Вона: А тебе я вигадала?

Він: Ти вигадала, яким я не маю бути.

Вона: А яким маєш?

Він: Звідки мені знати, я лише плід твоєї уяви.

Вона: От розповім тобі сімейну історію... Не вигадану, на відміну від тебе.

Він: Тільки коротко.

Вона: Історія прадіда моєї бабки.

Він: Ти ще про кам'яну добу згадай.

Вона: Не йорнічай. Так от. З її прадідом як сталося.

Вони в Сибіру жили. Упав він п'яний з возу. Кінь стоїть. Собака почав вити. Прибіг до воріт, де він жив, скиглить. Вийшла дружина діда. Прабаба бабки моєї значить. Повернулися до возу. Сані на місці, коні стоять. А прадіда немає. Так і не знайшли.

Він: Зізнайся, це ти зараз вигадала?

Вона: Може й так, може й ні – але така легенда в сім'ї ходить.

Він: Та що ти одразу всякі хардкорні історії згадуєш. По-нормальному ж можна.

Вона: Угу. Вечеря, серіальчик на Нетфліксі – у кожного свій.

Він: Чо, можна й разом подивитись.

Вона: Потім – секс – і спати, будильник завести на дев'яту. Але це мені. Тобі раніше, ти в офіс ходиш, це я на фрілансі.

Він: А чо як в офіс – то сразу я?!

Вона: Привілей людини, що тебе вигадусь!

Мати: Ой, діда шкода! Бабка кажуть так за-

між і не вийшла потім. Допоможи мені давай, тримай каструлю.

Вона: Мама, а ти тут звідки?

Мама: Ну так ти ж на моїй кухні сидиш! Я, до речі, казала, що твоя хресна стала бабусею?

Вона: Казала... Я її правда, так і не привітала. Вона ж досі в Донецьку живе?

Мама: Ага. Каже, знов стріляють, ночами не спить. І чо вони там сидять вже 5 років?

Вона: Не знаю, самій цікаво, що там робить? Папа чомусь не казав, що стріляють.

Мама: А шо казав?

Вона: Як завжди – питав коли я собі мужика знайду.

Він: О! Ідея! Може я буду на батька схожим?

Вона: Тссс! Ні за що!

Він: Ти шо, не любиш тата?

Вона: Люблю. Здалеку. Папа - мій приклад, як не треба. Подивись і зрозумій, який хлопець тобі точно не потрібний.

Мама: Шо?

Вона: Нічо. Сказала, що нікого не шукаю й не шукала.

Мама: Пошуки мужика – це весело.

Вона: Секс – це весело. Шукати мужика – не надто. Не плутай.

Мама: Невже ти ніколи не хотіла білу сукню вдягнути? Чи червону? Та хоч рожеву?

Вона: Не навиджу рожевий. Білий – люблю.

Мама: А колись було навпаки. Важко відстежити твої вподобання.

Вона: Мам, ну от нащо мені заміж? Назви хоч одну причину?

Мама: В житті треба спробувати все!

Вона: Норм резон. Гадаю, саме так у нас з'явилися ТікТок, Наглядова Рада Українського культурного фонду і петиції на сайті КМДА!

Мама: А шо це?

Вона: Забуваю, шо ти не киянка. Коротше, це як замовити трек у DJ на сільський дискотеці. Тільки процес верифікації трошки довший.

Мама: Аааа. Зрозуміло. Як електронна черга, яку займаєш о 5 ранку у міграційний центр в окупованому Криму.

Вона: Молодець, отже, суть вловила. От я й кажу, нема сенсу мені так з мужиком заморочуватись. Навколо проєкти нероблені, революція в Білорусі та культурна криза.

Мама: Далась тобі та революція! А як чоловік твоєї мрії з'явиться?

Вона: Та я навіть не знаю, який він!

Мама: Так вигадай!

СЦЕНА 2

Він і Вона сидять на даху Держпрома в Харкові.

Він: Тебе не лякає висота, отже і мене теж. Адже я – плід твоєї уяви.

Вона: Ну чого це, ти таки маєш реальні прототиби.

Він: Екзи? Але ж ми говоримо про те, яким я маю бути. Я – твій майбутній чоловік. А раз вони – колишні, то чимось тобі не підійшли.

Вона: Не завжди колишні стали колишніми за моїм бажанням. У всіх них є щось добре.

Він: А чого їм не вистачало? Кожному з них?

Вона: Мабуть, відчувати мене. Хто взагалі може похвастати тим, що помічає іншу людину?

Він: Я. Я ж можу бути ідеальним у твоїй уяві.

Вона: ОООО ні! Ідеал – це нудно! Навіть страшно.

Він: Труси в шафі стопочкой.

Вона: Бррр!

Він: Ну а що головне?

Вона: Головне – це берегти свої нерви! Повз телеантену Держпрому виходять Архітектор та Генріх п'ятий, король Англії. Про щось сперечаються.

Архітектор: Я Вам гарантую, Ваша Величність, лише 2 роки, котлован на 20 тисяч метрів кубічних, бетончиком залили – й готово! Коли виїжджати?

Генріх V: Ніколи мені будувати! У мене війна з Францією.

Архітектор: Це що, сто років нічого зводити не будете?

Вона: Хвилиночку, товариші, а ви хто? І хто вас пустив на дах?

Архітектор: А вас хто пустив? Це моя будівля!

Вона: Я у розіграші призив на фейсбуці пермогла. Ніч у Держпромі.

Генріх V: А що то за пацанчик з тобою?

Вона: О! Ви теж його бачите? Це мій майбутній чоловік! Я його як раз вигадую.

Генріх V: Я, до речі, був непоганим чоловіком.

Архітектор: І звідки такі висновки?

Генріх V: Майбутню дружину як побачив, одразу проникнувся її красою. Нічо, що французенка.

Вона: Ну зара французенки це типу топ-

чик. Хоча не сьогодні. Брешу. Років 50 тому. Але відверто кажучи, Катерина Валуа на малюнку мені взагалі не задалася гарною.

Генріх V: Не забувай, я жив у 15 сторіччі. Тоді в наших краях нормально малювати лише вчилися.

Вона: Окі.

Генріх V: Два роки ми з нею у шлюбі були. Її в Англії навіть саму коронували. Без мене. Так я її поважав. Не хотів їй заважати. Потім мені довелося на фронт повернутись. В гробану Францію. Так я і помер. Life is life!

СЦЕНА 3

Мама (54 роки) і Тася (33 роки) пліткують на кухні.

Він сидить поруч.

Мама: Коли тобі виповнилось 13, ти сіла переді мною і спокійно сказала – подавай на розлучення.

Вона: Чому тоді я плакала, коли мені було 15? Я точно пам'ятаю, плакала, коли шла в ліцей, де вчилася. Плакала потім в туалеті й мої друзі мене заспокоювали. Один з них був закоханий у мене без взаємності. Із іншим я 12 років потому почну зустрічатись, а ще за два роки він загине. Але це зовсім інша історія.

Він: А мені цікаво.

Вона: Я про це вже писала. 2014 рік. Донецьк. Русская весна, ростовські туристи. Він за «ДНР», я – за Україну. Посрались по смс. Я вже у Києві була. Він мене назвав хвойдою, я його – клятим сепаром. І все. Більше не розмовляли.

Він: Ну ясно. А з тим іншим що?

Вона: З тим, що був у мене закоханий безпорадно, ми зараз друзі. Бачимось рідко. Але я завжди знаю – він є. Десь в Ірпені чи на Контрактовій, прихильник прогресу, незадоволений життям.

Він: І чим він незадоволений?

Вона: Його зарплатня прив'язана до курсу долара, а той зараз падає. Гривня міцнішає, чув? Хоча... в глибині душі я, звісно, впевнена, що незадоволений він тим, що так мене й не отримав. А може реально справа в доларі.

Мама: Ми з твоєю хресною тоді в шоці були через цю твою історію, я в лікарню потрапила. Ми з нею, до речі, вже 40 років дружимо.

Вона: Тільки ви колись років 10 не спілкува-

го павука у бабусі в будинку 11 років тому. І коли у лютому 15-го пішла в кіно – фільм був гарний, про Стівена Гокінга, але там був салют гучний в кадрі, і я злякалась.

Мама: Мої батьки боялися відпустити мене до балетного училища в інше місто.

Вона: А я боялась поїхати вчитись до Києва. Чи це була ти? Мені 17, і я вперше сама у Києві. Тримаю подружку за руку. Вона сказала своєму бойфренду, що йому тре скоріш щось вирішувати, бо я приїхала по неї. Мені 27, я на великому європейському фестивалі, цілуюсь з голландцем. Мені 37. Я ще не втомилась жити.

СЦЕНА 6

Мама виходить заміж за тата. Вона тамада на маминому весіллі.

Вона: Нехай спільне життя буде довгим, як Чумацький шлях!

Мама: Доню, звідки ти набралась цієї вульгарності?

Вона: Суто технічно, ти мене ще не народила.

Мама: Може, втечемо з цього весілля, поїдемо до Ялти, тусанемо, або просто бухати підємо?

Вона: Мама, я все ж хотіла б народитись.

Мама: Твій батько сказав, прийду в старому костюмі до РАГСу, якщо не змینیш прізвище. От стою і думаю – а чи не все мені одне, який костюм на ньому зараз?

Вона: Батько подарував мені перший в житті музичний диск. Це була добірка The Beatles 1967-1970. Я поставила диск у плеєр. Заграла перша пісня Lucy in the Sky with Diamonds – і я відлетіла.

СЦЕНА 7

Наші дні.

Оголошення на залізничному вокзалі:

Триває посадка на фірмовий поїзд номер 87

«Київ-Новоолексіївка». Вона поспішає на потяг.

Вона: Сьогодні я їду до мами. Вона зараз далеко від мене.

Він: І не лінь тобі так далеко пхатися?

Вона: Лінь. Ну що поробиш! Думаю, як тижень не палити? Хоча, добре! Може кину.

Він: А мене представиш мамі?

Вона: Ти забув, є одна проблема: тебе крім мене ніхто не бачить.

Сідають до вагону

Вона: Я виходжу з Криму з нашого боку кордону. Мене зустрічають вітряки. Повільні такі, спокійні. А на світанку, коли ти тільки йдеш переходити кордон, вони блимають, наче ті прибульці з «Війни світів».

Він: Одрразу видно, що ти стара. Я б подумав про прибульців з «Месників».

Вона: І справді. Там перед кордоном може бути що завгодно. Глуха траса. Заправка, нічний ларьок (МАФ по-київські). Продавчиня середнього віку. Сумує. І тут ломиться поц. На заправку. Скривавлений.

Він: Та ну!

Вона: Угу. Вона чоловіку пише «Вася капец». А чувак вишневим соком в машині облився.

Не вийде з мене автор горорів.

СЦЕНА 8

Він: Ти знаєш як виникає потяг? От нічого немає. І, раптом – раз, і все, і тобі вже дах зносить.

Вона: Я намагалась це аналізувати. От зараз. Я тебе не знаю. Не знаю, як ти зростав, не знаю, що тебе турбує, не знаю, що тобі болить чи відбивається. Але я знаю, як твоя борода коле мені губи, коли ми цілуємося. І як виглядає твоє обличчя у відблисках на сході сонця. І як ти заковчуєш очі, коли кайфуєш. Цього замало?

Він: Мені стало цікаво. Скажи, а я конкретна людина, чи нас багато?

Вона: Я навіть не знаю, чи конкретна людина - я! А ти таке питаєш! У 2012 році я теж була закохана. Я працювала тоді на донецькому телеку. Знімала репортаж про музичний фестиваль. Йшов саунд-трек. Одна стара радянська рок-група заграла пісню ще більш старої радянської рок-групи. Я вийшла на футбольне поле за кілька мільйонів доларів. Лягла на траву. На мене крізь чашу стадіону дивилося вилиняне донецьке небо.

Це все, що я хочу пам'ятати про моє рідне місто.

Він: Пам'ять, це як переповнена шафа. Ніколи не знаєш, коли з неї вивалиться щось зайве.

Вона: Київ дуже красивий. Він посадив мене у свою машину і повіз кудись за місто. Я ніколи там не була. Ми піднялися на пагорби і зверху на мене падав повний місяць. А попер-

ду було місто. Ти дивишся вперед – і з порожнечі вгору починають бити стовпи світла.

Він: Непогано.

Вона: На зворотному шляху ми заблукали і потрапили до кладовища. У 2020-му. І я згадала як вже потрапляла, закохана, на кладовище у 2013-му. І відчула себе щасливою. Коло замкнулося.

Він: Що насправді важливо? Не забувати вимикати світло і газ, коли виходиш з квартири. Не бути мудаком, навіть якщо дуже хочеться. Не накопичувати борги за комуналку. Мити посуд вчасно.

Вона: Що насправді не потрібно? Називати мудаків хорошими хлопцями курити натщесерце, харчуватися однією лише кавою.

Пити алкоголь раніше 15:00

Викликати Убер в годину-пік

Закохуватися.

СЦЕНА 9

Він і Вона сидять під картиною українського авангардиста, народженого у Києві, Казимира Малевича «Чорний квадрат»

Він: Чорний квадрат? Це так банально.

Вона: Але це бренд! Підвищуємо шанси, що хтось додивиться цю п'єсу до кінця.

Мама: Це я тобі любов до Малевича прищепила!

Вона: Мам, а ти тут яким вітром?

Мама: Це остання сцена, мені охота засвітитися.

Вона: Мама, ми взагалі чекаємо ЙОГО.

З'являється Малевич

Малевич: Я дивлюся, я модним став. Хіпстери весь час мій дух викликають.

Вона: Так, ти зараз в тренді. Але Київський аеропорт все одно назвали не твоїм ім'ям.

Малевич: Без коментарів.

Вона: Ок, якщо вже у нас така розмова, скажи, чому ви посварилися з Шагалом?

Малевич: Шагал був абстрактним мудаком. А я просто хотів створювати тут і зараз.

Вона: Я назвала одну з маминих кішок на честь твоєї дочки – Уна. Мама кликала її Уся. Дивні речі погано приживаються, ти згоден?

Малевич: Візьмемо селянку.

Він: У нас зараз прийнято говорити фермерку.

Малевич: Ок, фермерку. Вона близька до

сонця. Вона живе за розкладом сонця. Сонце визначає наскільки хорошим буде її урожай. А що рухає вашими життями?

Вона: Наскільки вчасно заїде новий транш за грантом? Чи не проспала я зустріч? Як ефективно написати заповіт?

Малевич: Да уж, нудьга, як на мене. Весело жити на максималках. Але швидко задовбуєшся.

Вона: Нудьга - це по суті сталість. Ось я п'ю завжди найдешевший коньяк. Він пахне мигдалем, і на смак як горіхова настоянка. Ну, я так вважаю. Я щоп'ятниці ходжу в бар і щоп'ятниці п'ю найдешевший коньяк.

Малевич: На якийсь момент мені здалося, що Київ – це новий Амстердам. Ну ви ж знаєте, що там моя найбільша колекція. Потім я повернувся сюди. Їсти було нічого. 35 рік. Моя персональна виставка. Потім я помер. Кенотаф на Російській території.

Віна: Ну могло бути ще гірше. Став б Заслужений діячем Мистецтв.

Він: Ходімо до тебе! У мене вже від квадратів в очах рябить.

Вона: Хіба можна кохатись з уявним майбутнім чоловіком? Треба змити на ніч косметику. Це головний заповіт. Ти можеш бути закохана, втомлена, горіти в дедлайнах, бути в жопу п'яна, але завжди змивай на ніч косметику.

Влітку я майже щодня зустрічаю світанки зі свого балкону. Він виходить на промзону, річний порт та Дніпро у Києві. Але я так і не можу зафіксувати точку, коли все починається.

Літо 2020 – літо 2021

Олена АСТАСЬЄВА

СЛОВНИК ЕМОЦІЙ ВОЄННОГО ЧАСУ

Документальна драма, для дорослих, 2 акти
Війна в Україні

П'єса складається з коротких епізодів з життя авторки під час війни, кожен з яких має назву якоїсь емоції: «кохання», «паніка», «розачорювання», тощо. Ці епізоди перемежуються витримками з листування героїні з українськими та російськими друзями.

П'єса має дві частини: «Війна «і «Евакуація». Перша частина була написана в Херсоні під час окупації, друга – за кордоном, після вимушеного виїзду авторки з країни.

Переклади: англійська, французька, румунська, німецька, словацька, китайська, угорська.

Постановки:

Близько 70 читок і постановок в країнах світу (США, Канада, Гонконг і країни Європи) в рамках Worldwide Ukrainian Play Readings.

Публікації:

2022 рік - публікація в збірці «A DICTIONARY OF EMOTIONS IN A TIME OF WAR 20 SHORT WORKS BY UKRAINIAN PLAYWRIGHTS» в перекладі на англійську мову. Видавництво Laertes, США

Частина 1. Війна

Паніка

Забігаю до квартири і кричу:

- Матвій! Мерщій біжи в магазин, треба купити продуктів!

- Тітонько, та у нас повно продуктів. Я картоплі купив, вистачить аж на два дні.

- Ти що, не розумієш, почалася війна! А якщо магазини будуть зачинені тиждень? А якщо місяць? Він не може собі такого уявити. За 21 рік його життя ніколи такого не було, щоб не можна було вийти будь-коли в магазин і придбати що завгодно.

Жах

Нас бомблять. Я чую вибухи за вікном. Гуглю, що робити. «Сховайтесь у квартирі між двома глухими стінами. У цих стінах не повинно бути дверей та вікон».

Я метушусь по квартирі. В мене немає глухих стін! Навіть у ванній та туалеті є вікна. У коридор виходять троє дверей, в одній з них

скло. Що за дурне планування. Може, краще бігти до підвалу? Знову гуглю. «У жодному разі не ховайтеся у підвалі, якщо там немає джерела води, системи кондиціонування та туалету». Цього всього у нашому підвалі немає. Я лягаю на диван. Все одно нічого не допоможе.

Голод

Треба вистояти три години у черзі, щоб щось купити. Але що? Купити м'ясо та заморозити? Але якщо снаряд переб'є електромережі, не буде електрики, м'ясо зіпсується. Макарони та крупи? Але якщо відключать газ, то як їх тоді їсти? Потрібно щось, що не треба готувати. Печиво? Але його давно розібрали, на полицях нічого немає. Можна насушити сухарів, але хліба також немає. Я розгублено дивлюсь на порожні полиці. Мені треба щось придбати. Щось, що можна їсти, сидячи у підвалі, доки на мій будинок летять бомби.

Прибирання

Мене дратує пил, треба було б пропилососити. Але раптом квартиру розбомблять? Навіщо докладати зусиль? А може нас евакуюють і доведеться терміново їхати? Даремно тільки підлогу митиму. Чи потрібно прибирати квартиру під час війни? Хтось знає, які щодо цього правила?

Зрада

Я спочатку не зрозуміла, що відбувається. Чому мої інтелігентні друзі з Росії мямлять абстрактне «я проти війни» замість того, щоб сказати «мій уряд чинить злочин, у країні маркобісся, я в розпачі, але не знаю, що робити».

Так написали мені лише троє людей. Напевно, це ще багато з огляду на те, що кожен четвертий житель Росії, виявляється, не те що не проти, а навіть радіє війні з Україною. Я спілкувалася з жителями РФ як із живими людьми, а вони виявилися зомбі. Найприкріше, що мали рацію ті мої знайомі, які після 2014 року припинили спілкуватися з росіянами. Я хотіла бути толерантною, вважала, що люди не винні, це все Путін. Я ж не дивилася російське телебачення, не знала, що там відбувається.

Листування з російською подругою

Анна. Лена, как ты?

Елена: Жива. Город оккупирован, выехать невозможно.

Анна. Ты просила написать, кто из русских тебя поддерживает. Я не понимаю, как можно НЕ поддержать.

Елена. Я верю, что не все в РФ зазомбированы.

Анна. У меня есть несколько друзей на Украине, кто-то стал общаться агрессивно, а кто-то вообще перестал общаться. Моя подруга в Киеве увидела из окна где-то там ракету и вылила мне в личку такой поток негатива и агрессии лично в мой адрес как будто лично я виновата во всем.

Елена. Я ее понимаю. Когда твой дом бомбят, чувствуешь ненависть.

Анна. Я бы тоже хотела понять.

Елена. Очень много жертв. Харьков разрушен. Киев бомбят постоянно. Куча моих друзей уже беженцы.

Анна. Я даже не могла себе представить, что в 21 веке возможно такое.

Елена. Мне страшно выйти из дома. Очереди за хлебом по 2 часа.

Анна. Смешат санкции для нашей страны. Половина России глухие провинции. Так и представляю каких-нибудь бабулек в курятниках. Чего-чего там не работает? Apple pay? Пойду кур покормлю.

Елена. Я словно попала в фильм про войну и это кошмар. Ложишься спать, боишься, что ночью дом разбомбят. Негде купить еды и лекарств. И когда пишешь это все, а друзья из РФ отвечают, что это фейк. Как ты думаешь, что я чувствую?

Анна. Ситуация осложняется тем, что уже две недели коронавирус, я постоянно на разных таблетках, обдолбанная и от этого тоже кажется, что все сон и сейчас я проснусь, не может же сниться мне такая лютая дичь.

Елена. Как бы мне хотелось тоже проснуться.

Анна. У нас тоже наступает блокада. Информационная пока что, а там кажется и до железного занавеса недалеко. Но я хочу знать правду. С открытыми глазами смотреть, даже если очень страшно. Поэтому написала напрямую тебе.

Елена. Ты видела видео бомбежек Киева и Харькова? Это все правда, можешь не сомневаться.

Анна. Украинские каналы я смотреть боюсь, я столько горя и слез не выдержу.

Елена. А как мы выдерживаем?..

Анна. Мужу пришла повестка, он очень удивился. Там написано типа что ЕСЛИ ЧТО вы должны бла бла. Он такой, ну ок, странно.

Елена. Ваши друзья и родные будут убивать наших и наоборот. И тогда ты сама ощутишь ненависть.

Анна. Не переживай, мой муж даже таракана убить не может.

Елена. Путин прикажет - сможет.

Ненависть

Коли чуєш гул снаряду, що летить у твій будинок, відчуваєш спочатку страх, а потім ненависть. Ненависть до того, хто це допустив. До всієї Росії, до всіх її мешканців без винятку.

Коли за вікном тихо, вмикається розум, і тоді вже можна раціонально мислити.

Поки ви не почуєте гул снаряду за своїм вікном, ви не зрозумієте, що таке справжня ненависть.

Любов, кохання

У мене є друг. Ну як друг, у нас складні стосунки. Він живе під Києвом, я у Херсоні. Ми не дуже часто бачимося. Раніше він писав мені щоранку:

- Як ти, мала? Все така ж гарна?

А тепер я пишу йому щоранку:

- Як у вас там? Стріляють? Ти ще живий?

Раніше ми домовлялися, що кожен сам по собі. Жодних зобов'язань, вільні стосунки. Тепер ми з ним обговорюємо, як разом житимемо після завершення війни.

- Ти працюватимеш, а я буду сидіти вдома і готувати їжу, - жартує він.

- Ще чого! Я буду лежати на дивані і читати. А вечорами переказувати тобі книжки.

8 березня він планував приїхати до Херсона. Але 24 лютого розпочалася війна, і тепер невідомо, чи зустрінемося ми колись. Я боюся, що одного разу він не візьме слухавку. Місце, де він зараз знаходиться, постійно обстрілюють.

Листування з українською подругою

Марина. Олено, як ти? Що у вас відбувається?

Олена. Нас сьогодні окупували, грабують місто. А ви там як?

Марина. Олено, обіймаю. Ми – Україна. По нас так стріляють.

Олена. Ви у бомбосховищі?

Марина. Ні. Я тікаю з котом до мами. Нас везуть волонтери. У сусідньому будинку вбило жінку, у мене більше немає вікон. Тепер тікаємо.

Олена. Може, і нам допоможуть виїхати. Куди тільки?

Марина. Я ще годину тому не планувала виїжджати. Тепер усе змінилося. Речей майже не взяла. Кіт волає. Олена, збери валізу. Не повторюй моїх помилок.

Олена. Ти в якому місті зараз?

Марина. У Рубіжному. 15 км від Северодонецька. Северодонецьк сильно обстрілюють. Моєї роботи більше немає. По моєму кварталі постійно прилітає. Я вже попрощалася з будинком. А як ви?

Олена. Ми окуповані. У місто з початку війни не завозять їжу та ліки. Нам загрожує голод, якщо так триватиме й надалі. Поки що доїдаємо те, що купили до війни. Владу не змінили, прапор український висить. Але меру дали низку вказівок, чого не можна робити мешканцям. Їздити на авто, виходити після 8-ї вечора, залишати місто.

Марина. У нас почали вбивати керівників територіальних громад. Моєї роботи більше немає. Хочу поїхати. Не знаю, куди подіти кота. Загалом, повністю розгублена. І не поїдеш так просто через обстріли. Але мені страшно. Після того, як снаряд впав за 20 метрів від мого будинку, мене досі трусить.

Олена. У нас сім'ю в авто розстріляли на виїзді з міста.

Марина. Хочу тікати, але мозок так за все чіпляється. Будинок, мама, кіт. Я вже мовчу про те, що мого хлопця мобілізують, само собою. Він тут залишиться та й у територіальну оборону сам хоче. Як на зло ми не розписані. Тягнули з літа, то ремонт, то подорожі, то багато роботи. Я й заміж не дуже хотіла офіційно, гадала, навіщо воно мені. А тепер ... Де я його потім шукатиму, якщо я йому не дружина? Але аби живий був. І сенсу мені самій тут сидіти, якщо мужиків позабирають. Квартира навряд чи вціліє. Тільки кіт... Олено, я не можу його на вулицю викинути...

Роздратування

Читаю пости тих, хто встиг виїхати. Вони тепер у Європі, в безпеці, і я за них дуже рада. Дивлюся їх сторіз: хто у Польщі, хто у Молдові, а хто й у Швеції. Розумію, що їм за кордоном тяжко. Але чомусь відчуваю роздратування. Це просто відчай від того, що залишилася у пастці.

Провина

Відчуваю провину, коли читаю про Харків та Маріуполь. Тому що ці міста дуже бомбардують. А наш Херсон постраждав не сильно: торговий центр, два житлові будинки, кілька шкіл. А ще ми відщепенці, бо всі воюють, а ми в окупації. Це провина солдата, якого взяли в полон.

Повідомлення друзів

1

З мамою немає зв'язку з ранку 2 березня. Вона у Маріуполі. Зв'язку немає. Війна є.

Все, що я змогла знайти станом на сьогодні: газу, світла, зв'язку та їжі ні в кого давно немає. Будинок розбомбили. Люди варять каші на багатті на подвір'ї. Я сподіваюся, що вона жива. Я вірю, що з нею все гаразд. Я чекаю. Чекати дуже важко. Я безсила, але я вірю.

2

Я сьогодні приповзла з полювання з трьома хлібами та двома пачками вівсянки Геркулесу. Сестра з татом і тіткою провели спецоперацію по яблуках і принесли додому пакет. Фруктів нема. А мені потрібні вітаміни. У черзі стояла під вибухами. Похер. Кілометр від мого будинку вони риють якийсь рів. 4 км до аеропорту, який бомбардують, і ми ночами це слухаємо. Сиджу цілий день в інтернеті, мабуть, як і всі. Незабаром пологи. Головне, щоб був доступ до пологового будинку та медикаменти. Щодня пишуть – приїжджай до нас із різних міст та країн. О! Знову знатно херакнуло... А куди приїжджати, якщо ми в окупації? Плішину собі проїла, що не поїхала. Не заради себе, а заради майбутнього малюка. З приводу закінчення цього налаштована песимістично. Так і живемо. Одним днем.

3

12-й день війни – ви як? У нас все добре, літають літаки, бахає, відморозив ноги в чергах за їжею та кормом для тварин. Запасів їжі ще днів на 5, потім ще пару днів будемо їсти мариновані огірки та запивати компотом. Вже немає жодних сил, намагаюся читати, але виходить не дуже, особливо коли тебе з книги вириває черговий вибух. Дуже сподіваюся на армію – всі вільні гроші перевів їм, щоб наблизити нашу перемогу.

Вибір

Від чого можна померти під час війни:

Якщо в вас влучить снаряд, то розірве на шматочки.

Якщо снаряд влучить у ваш будинок, ви можете померти під уламками.

При попаданні снаряда в будівлю може початися пожежа. Ви можете згоріти або задихнетесь від диму.

Ви можете бути розстріляною в автомобілі, намагаючись виїхати з міста.

Ви можете померти з голоду, сидячи у підвалі, тому що небезпечно вийти за продуктами.

Ви можете померти з голоду через блокаду, тому що до міста не завозять продукти.

Ви можете померти від зневоднення, якщо у місті не буде води.

Ви можете померти від хвороби, бо до міста не завозять ліків.

Час

Як тільки почалася війна, мені казали:

- Та вона триватиме кілька днів і все скінчиться.

Потім:

- Все вирішиться за 3-4 дні.

Потім:

- Все стане ясно за два тижні.

Два тижні минуло, і тепер я чую:

- Ця війна запланована на місяць.

Щось у мене погані передчуття.

Погода

Я сьогодні прокинулася вранці і почула кризу сон, як гримить грім. Подумала: буде дощ.

Потім прокинулася остаточно та зрозуміла, що це знову снаряди.

Частина 2. Евакуація

Розгубленість

- Тітонько, що ви так зі мною прощастесь, ніби назавжди? Ми ж через місяць зустрінемося! ЗСУ скоро нас відіб'є. Ви що, плачете?

- Матвію, поїхали зі мною!

- Нікуди я з України не поїду. Я на своїй землі. А ви їдьте, будете там у безпеці.

Куди я їду, навіщо, кому я там потрібна? Збираю речі як під гіпнозом. Що взяти з собою?

- Одяг не бери, його тут дають, - пише мені сестра з Європи. Візьми улюблені речі, це допомагає. Я хочу взяти улюблену подушечку, але вона не влізає в рюкзак.

Новини моїх друзів

1

«Це вже не наш Херсон, у якому ми жили. Атмосфера ніби в клітці, збираюся виїжджати.

Сьогодні все, що наживала все життя, склала в один пакетик. Я знаю, що мене там, куди б я не поїхала, накриє, і я там буду супер нещасна. Тут ще є зв'язок із минулим життям, а там доведеться усвідомити все, що сталося, і знайти в собі сили жити далі. Я цього дуже боюся, тому тягну з від'їздом».

2

«На блок-постах російські солдати дивляться телефони, сумки, машину, на узбіччях валяються розбиті легковики, є мінні поля. Мені довелося роздягатися, щоб вони подивилися, чи немає у мене націоналістичних татувань, адже я так схожий на нациста (ні). Пів села біля дороги дуже побите, немає стовпів, валяються дрти на дорозі. Віджали павербанк у мене, ну як віджали, попрохали, але якось забракло сміливості в мене відмовити п'яному солдату з автоматом, вибачте.

Проїжджаємо блок-пост, росіяни запитують у нас, куди.

- У Миколаїв.

- Не їдьте туди, за два дні ми зітремо його з лиця землі, - ніби дружньо радить нам один з орків.

Злість, безсилля, натягнуте спасибі за турботу про нас і тапок у підлогу зигзагом через мінне поле, яке вони для нас спорудили».

2

«Морально важко, я потім десь тиждень відходив. Але й зараз нормальним життя назвати не можна, постійно в телефоні, або новини моніторю, або чекаю дзвінка з окупованої території.

За родичів боюся, боюся, що триватиме це до Нового року, і що будинок наш у Херсоні росіяни пограбують. Приходили до батьків у центрі, приходили в наш будинок. Але це, напевно, найменше, що турбує.

Фактично в мене вкрали ціле життя. Це розуміння приходить, коли ти намагаєшся облаштуватися на новому місці. Наша стара кішка навіть на вулицю не виходить, тут їй усе не знайоме. Вона вже не хоче нового життя...»

Гіркота

Заходжу в кафе на заправці. Я хочу випити чаю в дорозі. Довелося виїжджати з Херсона через ворожу Росію, це перша зупинка.

Я бачу задоволених, веселих людей. Це росіяни. У них немає букви Z на лобі, немає рогів чи копит. Вони сидять за столиками, п'ють і сміються. На прилавках шоколадки, булочки, тістечка. Усе таке гарне, недороге.

А в цей час у моєму місті розторощенні вітрини, забиті двері магазинів. У цей час у моєму місті черги за хлібом. По спорожнілих вулицях їдуть танки і БТР. Чути звуки пострілів і вибухів. Мені хочеться заволати на цих людей. Адже це ЇХНЯ країна воює, це вони ВИННІ. Я відчуваю сльози на своїх очах. Виходжу з кафе, так і не випивши чаю.

Дереалізація

В Європі у мене від усього відчуття ляльковості. Немов я потрапила в іграшковий, несправжній світ. Занадто охайні, бруковані каменем вулиці, занадто маленькі й красиві будиночки. Я дивлюся на ці гарнесенькі будиночки з панорамними вікнами... І уявляю, як на них падають бомби, як розлітається скло. У Європі всі занадто розслаблені, занадто безтурботні. Мені хочеться якось їх розворушити, донести... Що ми не якісь особливі люди українці, яких можна бомбити. Таке може і з вами одного разу статися.

- Сьогодні в Київ знову прилетіли ракети, - кажу я.

- А в Києві ще залишилися жінки і діти? Я думала, там тільки солдати. Я більше не дивлюся новини, це занадто важко.

Сльози

До війни я майже ніколи не плакала. Я не плакала ні над книжками, ні над зворушливими фільмами. У моєму житті не було приводів для сліз.

- Ти найщасливіша людина з усіх, кого я знаю, - говорив мені мій друг Саша.

Уперше я заплакала, коли побачила обгорілий Торговий центр у своєму місті. У нього влучив снаряд. Пожежники хотіли його загасити, але їхнє авто розстріляли.

Відтоді у мене багато приводів для сліз. Я плачу, коли читаю новини. Я плачу, коли чую пісню «Справа в тому, що у мене немає дому». Я плачу від злості, коли бачу росіян, задоволених і ситих, в той час, коли їхня країна руйнує мою.

Я плачу, коли бачу жінок у красивих сукнях. Адже всі мої сукні залишилися в Херсоні. Я знаю, що це дуже безглуздий привід для сліз. Мій друг Саша, він меломан. Колекціонує платівки. «Вперше з кінця лютого я слухав музику і ридав, сидячі біля програвача, до кінця звукової доріжки. Легше не стало» – пише він.

Війна – це коли плачуть навіть чоловіки. Зараз це можна.

ПТСР

Я підхоплююся серед ночі від звуків вибухів, кидаюся до вікна. Невже й тут почалася війна? Росіяни й сюди добралися? Але ні, це лише салют. У когось свято. Я здригаюся, коли наді мною пролітає літак. За гул снаряда я приймаю гучний гуркіт мотоцикла.

Заходячи в новий будинок, я першим чином дивлюся, чи є в ньому стіни без вікон і дверей. Немає?... Ну а підвал хоча би є?..

З листування з російською подругою.

Анна. Я на самом деле вполне готова поверить, что «не всё так однозначно», что нацистские батальоны где-то там у вас действительно есть, и что люди Донбасса страдали 8 лет, об этом действительно есть убедительные свидетельства.

Елена: Да нет у нас никаких нацистских батальонов! А люди Донбасса 8 лет страдали от войны, которую развязала ВАША страна! И это все ОДНОЗНАЧНО!!!

Анна. Знаешь, я не очень разбираюсь в политике. У меня нет достаточно эрудиции для споров. Вы верите своему телевизору, а мы своему. Муж говорит, что когда все закончится, тогда разберемся. Но мы с ним, конечно же, против войны.

Елена. Если против, то почему вы никак не боретесь?!

Анна. Ну а как бороться?.. Этот режим создан таким образом, чтобы никто не мог идти наперекор царю. Тысячи людей вышли на митинги в первые дни войны, многие из них сидят в тюрьме до сих пор. Введены большие сроки за «распространение фейков».

Да, мы все виноваты в том, что только рассуждали о своём несогласии на кухне. Но мы жили свои жизни и хотели их жить. А положить жизнь за борьбу за справедливость – на это способны только герои. Я не герой.

Елена. Но ведь нужно же как-то все это остановить!

Анна. Я тоже очень хочу, чтобы всё это закончилось как можно скорее. Но в России полно ублюдков, готовых убивать всех за 200 тыс. рублей в месяц. Когда они кончатся, не знаю.

В любом случае мне очевидно, что дальше нас ждёт только тьма.

Елена. Мне кажется, единственное, что может сделать нормальный человек в этой ситу-

ації – это выехать. На всех, кто останется в России, будет кровь украинских людей. Беги.

Анна. Лично я никуда уезжать не планирую. У мужа тут работа, положение и стабильность. В другом месте все пришлось бы начинать сначала, не нужны мы нигде никому. Я понимаю тех, кто уезжает, потому что не может оставаться в стране, которая..... но с другой стороны, не понимаю, почему из-за дурости руководства я должна полностью перекраивать свою жизнь. Президенты приходят и уходят (ну ведь когда-то же они уходят??), а остается моя страна, моя семья.

Розчарування

Багато хто зараз каже, що розчарувався в людстві. Я розчарувалася в людстві давно - коли вперше дізналася про концтабори та Гулаг, ще в дитинстві. Тоді я зрозуміла: все, що колись відбувалося, може статися знову. Частіше чую питання: «Як таке може бути у 21 столітті?!». Та не важливо, яке століття. Люди на краще не змінюються. Науковий факт: мозок людей із плином часу не збільшився, а зменшився. Ми дурніші за печерних людей. Люди - це тупі голі мавпочки. З ядерною зброєю.

Злість

Я й не знала, що в мені стільки злості.

Я злюся:

- На росіян, тому що у них гниле нутро.

- На український уряд, який допустив війну.

- На європейців, які можуть усе зупинити, але бояться.

Я злюся на Макрона, на Шольца, на Зеленського, на господа Бога.

На тих, хто перейшов на українську мову, на тих, хто не перейшов. На тих, хто виїхав з країни й на тих, хто залишився. На тих, хто вірить у перемогу й на тих, хто зневірився. Я злюся навіть на себе, через своє безсилля.

Щоб не було безмежно боляче, я злюся.

Арифметика

У Маріуполі загинуло 22 тисячі мирних людей. Я ховаюся зараз від війни в ірландському місті Уексфорд. Населення Уексфорда 22 тисячі людей.

Уявіть на секунду, що ваше місто мертве. Уявіть, що загинули всі, кого ви знаєте.

Уявіть, що у вашому місті зруйновані всі будинки. До речі, а скільки людей живе у вашому місті? У моєму Херсоні жило 300 тисяч людей. Через війну його покинуло 250 тисяч. Вони жи-

вуть тепер усі в різних куточках світу, хто де.

Уявіть, що ви виїхали, і вам більше немає куди повернутися.

В Україні живе 44 мільйони людей. З країни виїхали 6 мільйонів. Решта живуть у стані війни.

Спустошення

Одного разу я перегорнула новини про обстріли і смерті. Одного разу я не стала дивитися на фото зруйнованих будинків.

Одного разу я побачила фото мертвої дитини і не заплакала. Одного разу я замість того, щоб читати новини, ввімкнула музику. Одного разу в мене знов виникло бажання подивитися серіал.

Одного разу мені захотілося назавжди забути про війну. Одного разу мені здалося, що я більше нічого не відчуваю.

Відчай

Мене тут весь час запитують:

- Як справи?

І я відповідаю:

- I'm fine, I'm good.

Я знаю, що тут так заведено, що треба посміхатися.

Але я не fine, і я зовсім не good.

Щоранку я дізнаюся про нові смерті та зруйновані будинки. Я відчуваю, що від мене щоразу теж немов відколюється шматочок.

Я вже не чекаю новину, що війна закінчилася, як чекала в перший місяць. Але все одно я чекаю, що ось ще місяць-другий - і все. Адже неможливо, щоб цей жах тривав довго. Але неможливе триває, триває і триває...

Віра

ЗСУ тепер у нас замість Бога. Вірю в ЗСУ, вірю в те, що добро переможе, вірю в нашу перемогу. Вірю в те, що Москва буде зруйнована, і що бункерний карлик зникне. Вірю в те, що Херсон буде звільнений, що всі мої друзі повернуться додому. Що одного разу там усе стане як раніше. Що ми знову зберемося у мого друга Сашка за грою в настолки. Будемо пити чай і слухати музику, все як завжди.

Саша скаже:

- Ти виграєш, ти ж вперта, я в тебе вірю.

- Просто я ненавиджу вмирати, - відповім йому я.

Кінець.

*Херсон - Вексфорд,
березень-червень 2022 року.*

Святково-обрядове різдвяне дійство «Три празники в гості»

07 січня 2024 року завершуючи цикл різдвяно-новорічних свят, відбулося святково-обрядове різдвяне дійство «Три празники в гості». Особлива атмосфера, позначена тривожним сьогоденням перетворилася в щире народне дійство, де звучали йорданські пісні, автентичні колядки і щедрівки, виконувалися і сучасні колядки, в авторських текстах відчувалася тематика воєнного часу, а ще «водили» козу, коня, ведмедя, «Маланку»...

У заході брали участь дорослі й дитячі колективи з Боратинської, Горохівської, Іваничівської, Камінь-Каширської, Ківерцівської, Колківської, Луцької, Любешівської, Маневицької, Павлівської, Підгайцівської, Сошичненської територіальних громад.

Святково-обрядове дійство це своєрідний творчий звіт, дослідження і збереження нашої

духовної спадщини. На заході, що відбувся в облмуздрамтеатрі, панувала атмосфера ширості, глядачі могли збадьоритися народною впевненістю і оптимізмом щодо майбутньої перемоги.

У фойє театру діяла мистецька виставка творчих робіт переможців конкурсу «Волинська різдвяна містерія». Відбувалася і благодійна акція «Перемогу наближаємо разом!», адже це і є конкретною підмогою нашим військовим на фронті. Бойовий дух піднімала щира народна колядка, а зібрані кошти від акції передані Благодійному фонду «Волинський спротив» та будуть використані на закупівлю запчастин для дронів військовим частинам ЗСУ.

Обласний етап Всеукраїнського конкурсу учнівської творчості «Об'єднаймося ж, брати мої!»

З метою популяризації творчої спадщини Т.Г. Шевченка, виявлення художніх здібностей та обдарувань, формування естетичних смаків серед учнівської молоді, оцінки рівня методичної і практичної роботи викладачів, обміну досвідом роботи **18 січня 2024 року** в Обласному науково-методичному центрі культури було проведено III (обласний) етап Всеукраїнського конкурсу учнівської творчості серед учнів мистецьких шкіл області «Об'єднаймося ж, брати мої!». У конкурсі брали участь 170 юних митців, які представили 175 творчих робіт у двох номінаціях: «Образотворче мистецтво», «Декоративно-прикладне мистецтво». Згідно рішення журі, 10 кращих робіт відібрані для участі в IV (заключному) етапі Всеукраїнського конкурсу учнівської творчості у місті Києві.

Конкурс засвідчив зростання художньої майстерності учнів мистецьких шкіл, які продемонстрували високий рівень умінь та навичок в образотворчій діяльності, художньо-практичну компетентність, почуття кольору, асоціативно-образне та просторове мислення, хороші творчі здібності.

**Переможці III (обласного) етапу
Всеукраїнського конкурсу учнівської
творчості «Об'єднаймося ж, брати мої!», які
виборили право взяти участь у IV (заключ-
ному) етапі конкурсу в місті Києві:**

Номінація «Образотворче мистецтво»

– Дмитрук Анастасія (викладач Ядчук-Богомазова Тетяна) – Луцька художня школа;

– Рибай Станіслав, Крутій Єлизавета (викладач Михалик Ярослава) – Володимирська дитяча художня школа імені Миколи Рокицького;

– Цаан Діана (викладач Киця Олена) – Нововолинська школа мистецтв;

– Юрчук Маріанна (викладач Михалик Ярослава) – Устилузька школа мистецтв.

Номінація

«Декоративно-прикладне мистецтво»

– Левчук Яна, Сахарук Євгенія (викладач Омельченко Тетяна) – Володимирська дитяча

художня школа імені Миколи Рокицького;

– Іщик Вікторія, Нізамієва Мілана (викладач Навроцька Алла);

Гах Валерія (викладач Булюк Марія) – Нововолинська школа мистецтв.

Дипломанти III (обласного) етапу Всеукраїнського конкурсу учнівської творчості «Об'єднаймося ж, брати мої!», присвяченого Шевченківським дням

Номінація «Образотворче мистецтво»

I категорія

I – Шевчук Валерія (Маневицька ШМ), Гочачко Олександра (Нововолинська ШМ);

II – Денисюк Маргарита (Прилісненська ШМ), Цісар Анна (Володимирська ДХШ), Фіщук Меланія (Володимирська ДХШ);

III – Денисюк Іларія (Луківська ШМ), Хомич Ілля (Маневицька ШМ).

II категорія

I – Фіц Софія (Маневицька ШМ), Войко Віолетта (Устилузька ШМ);

II – Хомич Тимофій (Маневицька ШМ), Бурмака Вероніка (Луцька ХШ), Хорошук Вікторія (Володимирська ДХШ);

III – Баландіна Анастасія (Володимирська ДХШ), Андрійчук Діана (Прилісненська ШМ), Ковальчук Злата (Княгининівська ШМ), Борадчук Катерина (Луцька ХШ), Мелешук Лаура (Луківська ШМ).

III категорія

I – Турчак Анна (Люблинецька ШМ), Кулеша Валерія (Володимирська ДХШ);

II – Лазарчук Вікторія (Ковельська ДХШ), Ковальчук Анна (Люблинецька ШМ), Оніщук Дарія (Володимирська ДХШ);

III – Новицька Яна (Луцька ХШ), Бегаль Анна (Ратнівська ДМШ), Цюпук Анна (Прилісненська ШМ), Хомік Камілла (Нововолинська ШМ).

IV категорія

I – Гладишева Анна (Володимирська ДХШ),

Зельга Дарина (Володимирська ДХШ), Просова Ірина (Володимирська ДХШ);

II – Кальчик Анна (Луцька ХШ), Савюк Інна (Володимирська ДХШ), Мельник Поліна (Володимирська ДХШ);

III – Балясевич Маргарита (Горохівська ШМ), Пасько Христина (Люблинецька ШМ), Кутова Кіра (Луцька ХШ), Яцина Дар'я (Володимирська ДХШ).

Номінація

«Декоративно-прикладне мистецтво»

I категорія

I – Савицька Софія (Нововолинська ШМ);

II – Піскуровська Злата (Нововолинська ШМ);

III – Жук Еліна (Нововолинська ШМ).

III категорія

I – Самолюк Тетяна (Устилузька ШМ), Дужич Наталія (Володимирська ДХШ);

II – Подзізей Ольга (Володимирська ДХШ), Шаль Веніамін (Нововолинська ШМ);

III – Бадран Ахмед-Карім (Нововолинська ШМ), Засадко Богдан (Володимирська ДХШ).

IV категорія

I – Мазепа Марта (Нововолинська ШМ);

II – Матвієнко Анна (Ковельська ДХШ), Левшун Ангеліна (Нововолинська ШМ);

III – Оніщук Діана (Ковельська ДХШ), Мисюк Евеліна (Нововолинська ШМ).

Онлайн-семінар «Імплементація Конвенції про охорону НКС»

22 лютого 2024 року відбувся онлайн-семінар «Імплементація Конвенції про охорону нематеріальної культурної спадщини 2003 року на національному рівні: підсумки та перспективи». Метою даного семінару є інформування Міністерства культури та інформаційної політики України про проведену роботу впродовж 2023 року та обговорення подальших планів діяльності на 2024 рік. До участі були запрошені зацікавлені організації та регіональні органи влади, які опікуються даними елементами, брали участь і фахівці Обласного науково-методичного центру культури.

З вітальним словом до учасників звернувся Ростислав Карандєєв – тимчасовий виконувач обов'язків Міністра культури та інформаційної політики України, К'яра Децці Бардескі – керівник Бюро ЮНЕСКО в Україні, Мар'яна Томин – директор Департаменту культурної спадщини, які акцентували увагу на важливості активізації роботи у сфері нематеріальної культурної спадщини. Спікерами на семінарі були представники Експертної ради: Анастасія Козяр, завідувач сектору нематеріальної культурної спадщини Департаменту культурної спадщини та Тетяна Слободянюк, головний спеціаліст сектору. Ними були підведені підсумки роботи за 2023 рік та визначено пріоритетні напрямки роботи на 2024 рік, а саме популяризація НКС національному та

міжнародному рівнях, розвиток освітніх програм на основі методології проєкту «Навчатися та вчитися за допомогою НКС», порядок моніторингу та ведення Національного переліку елементів нематеріальної культурної спадщини України, відповідно до нової редакції, роль недержавних організацій в охороні НКС.

На семінарі було продемонстровано роль недержавних організацій в охороні НКС, зокрема діяльність ГО «Алем», в охороні елемента НКС, включеного до Репрезентативного списку ЮНЕСКО, «Кримськотатарський орнамент Орьнек та знання про нього» (Есма Аджієва, голова ГО «Алем») та досвіди роботи громад Донецької та Луганської областей по охороні НКС у надзвичайних ситуаціях, інвентаризація на прикладі елемента «Обряд «Гоніння гадюк».

Про роль обласних центрів народної творчості/центрів культури в охороні НКС розказав директор Буковинського центру культури і мистецтва, в.о. голови Всеукраїнської ради директорів обласних центрів народної творчості при МКІП – Микола Шкрібляк.

Організатори семінару відповіли на численні запитання представників зацікавлених організацій та регіональних органів влади щодо майбутніх перспектив у пошуках, дослідженнях, охороні елементів НКС.

Обласний конкурс читців «Мій любий краю!»

У день народження геніальної землячки свій талант і любов до Лесиного слова продемонстрували 48 читців-декламаторів – переможців регіонального конкурсу майже з усіх територіальних громад Волині. Учасники конкурсу показали високий рівень та майстерність виконання, зросло сценічну культуру.

Відкрили обласний конкурс читців «Мій любий краю!» – Тетяна Дудар, заступник директора Департаменту, начальник управління культури Департаменту культури, молоді та спорту Волинської обласної державної адміністрації; Любов Рожнова, т.в.о. директора Об-

ласного науково-методичного центру культури. У виступах очільники галузі зазначили, що геній нашої землячки, поетки світового рівня розкрився насамперед у звучанні національної ідеї, безмежній любові до України й віри, що вона неодмінно буде вільною, а люд її щасливим. За це, сьогодні, стоять її нащадки – мужні сини та доньки свого народу. Кожному з конкурсантів – носіїв Лесиного поетичного дивовижу, побажали успішних виступів, а глядачу, якого було чимало у залі, насолодитися магією поетичного слова та сповна відчувати незборимий дух Лесиної поезії.

У хвилині мовчання всі присутні вшанували пам'ять Героїв України, що склали свої голови у російсько-українській війні.

Очолив журі конкурсу заслужений артист України, завідувач акторською трупю Волинського академічного обласного театру ляльок Петро Савош.

До складу журі, окрім Тетяни Дудар, Любові Рожнкової, були запрошені добре знані особистості у сфері культури, а саме: Лідія Марчук, голова циклової комісії сценічного мистецтва та Оксана Ольха – викладачі-методисти Волинського фахового коледжу культури і мистецтв імені Ігоря Стравінського Волинської обласної ради; Віталій Клімчук – заступник директора Обласного науково-методичного центру культури. Вперше у журі конкурсу брала участь Людмила Натанчук, заслужена артистка України, лауреатка Першої премії Всеукраїнського конкурсу читців імені Лесі Українки серед професіоналів, актриса Волинського академічного обласного українського музично-драматичного театру імені Тараса Шевченка.

Конкурс проводився у двох частинах. Учасники мали нагоду переглянути виставу «Як горобець розуму шукав» за казкою Лесі Українки «Біда навчить».

Переможці обласного конкурсу читців «Мій любий краю!», присвяченого 153-й річниці з дня народження Лесі Українки були нагороджені дипломами Департаменту культури, молоді та спорту Волинської обласної державної адміністрації, Обласного науково-методичного центру культури та відзначені спеціальними дипломами від журі конкурсу у відповідних номінаціях.

Переможці

Обласного конкурсу читців «Мій любий краю», присвяченого 153-й річниці від дня народження Лесі Українки

I категорія (6-10 років):

I місце – Микола Варцаб'юк (дитяча театральна студія, Волинський академічний обласний театр ляльок).

II місце – Денис Кусевич (Горохівський НД «Просвіта»), Артур Трикуш (Берестечківський центральний Будинок культури Центру культури та національної пам'яті Берестечківської міської ради).

III місце – Ніка Ковальчук (БК смт Рокині КЗ «Центр культури «Княгининок» Луцької міської ради), Марина Кравець (Центр культури та дозвілля Іваничівської селищної ради).

II категорія (11-14 років):

I місце – Тимур Задерей («Центр культури, дозвілля, спорту та туризму» Головинської селищної ради); Софія Клубук (Центр культури та дозвілля Любешівської селищної ради).

II місце – Софія Хомяк (Голобський будинок мистецтв), Ольга Сівак (Центр культури та дозвілля Зимнівської сільської ради), Ілона Германюк (БК с. Троянівка Маневицької селищної ради).

III місце – Захар Полішук (клуб с. Ягідне Оваднівської сільської ради); Ангеліна Пашук (БК с. Гораймівка Колківської селищної ради); Мар'яна Цьопич (БК с. Нові Червища Центру культури, дозвілля та спорту Прилісненської сільської ради).

III категорія (15-18 років):

I місце – Зоряна Яросевич (зразкова аматорська театральна студія «Бешкетники» КЗ «Палац культури міста Луцька»); Дарина Богдан (Волинський фаховий коледж культури і мистецтв імені Ігоря Стравінського Волинської обласної ради);

II місце – Софія Шемедюк (БК с. Боголюби КЗ «Центр культури «Княгининок» Луцької міської ради); Вікторія Суц (БК с. Карасин Сошичненської сільської ради); Анна Романюк (Центр культури, дозвілля та спорту Колодязненської сільської ради).

III місце – Яна Рудь (БК с. Городище Городищенської сільської ради); Аліса Самолук (БК села Шельвів Затурцівської сільської ради); Дарина Федчик (БК с. Воєгоща Центру культури та дозвілля Камінь-Каширської міської ради).

IV категорія (від 19):

I місце – Вікторія Тітчук (КЗ «Ковельський міський народний дім «Просвіта»).

II місце – Віліна Мельник (КЗ «Центр культури і дозвілля» Олицької селищної ради); Олена Шарко (КЗ «Центр культурних послуг Володимирської міської ради»); Олена Корецька (БК с. Замшани Забродівської сільської ради).

ради); Анна Козел (Любомльський міський будинок культури).

III місце – Світлана Матейчук (клуб с. Руда КЗ «Центр культури, мистецтва, естетичного виховання та спорту» Вишнівської сільської ради); Іванна Харковець (КЗ «Центр культурних послуг» Ратнівської селищної ради).

Спеціальні відзнаки конкурсу

У номінації «Творчий підхід у створенні сценічного образу»: – Вікторія Міхиринська (БК смт Торчин Торчинської селищної ради); Дарина Ковальова (Будинок культури-філія с. Навіз КЗ «Центр культурних послуг» Рожищенської міської ради); Людмила Держанович (БК села Новий Двір Турійської селищної ради).

У номінації «Популяризація творів Лесі Українки»: – Світлана Калахан (КЗ «Центр надання культурних послуг Мар'янівської селищної ради»); Ольга Матвієва (клуб-філія с. Зоря Устилузького будинку культури Устилузької міської ради).

Обласний дистанційний огляд-конкурс народно-інструментальної музики «Калинова сопілка»

28 лютого 2024 року в Обласному науково-методичному центрі культури відбувся обласний дистанційний огляд-конкурс народно-інструментальної музики «Калинова сопілка». У конкурсі брали участь 62 учасника, серед них 36 колективів та

окремі виконавці у номінаціях «Колективи зі званням «народний, зразковий аматорський», «Ансамблі мистецьких шкіл», «Солісти-інструменталісти» та інші. Члени журі конкурсу відзначили високий виконавський рівень конкурсу, який щороку зростає. Визначено переможців у кожній з номінацій.

Володарем Гран-прі конкурсу став – Ансамбль народної музики «Волинські візерунки» (КЗ «Княгининівська школа мистецтв»). Крім того, подякою за високу виконавську майстерність відзначений соліст-інструменталіст народного аматорського ансамблю народної музики «Калинова сопілка» Будинку культури імені М.П. Ковальова Михайло Гладков.

СПИСОК ПЕРЕМОЖЦІВ

Обласного дистанційного огляду-конкурсу народно-інструментальної музики «Калинова сопілка»

Номінація «Ансамблі зі званням «народний, зразковий аматорський»

I місце – народний аматорський ансамбль народної музики «Любомльські музики» (Любомльський міський будинок культури); народний аматорський ансамбль народної музики «Калинова сопілка» (Будинок культури імені М.П. Ковальова); народний аматорський ансамбль народної музики «Награш» (КЗ «Ковельський міський народний дім «Просвіта»).

II місце – народний аматорський ансамбль народної музики «Рідні наспіви» (Центр культури та дозвілля Камінь-Каширської міської ради).

III місце – народний аматорський інструментальний секстет «Тільки для тебе» (Нововолинський міський палац культури); народний аматорський ансамбль народної музики «Бужани» (Центр культури та дозвілля Іваничівської селищної ради).

Номінація «Ансамблі мистецьких шкіл» (дитячі)

I місце – ансамбль домристів (Камінь-Каширська дитяча школа мистецтв); дитячий ансамбль скрипалів (Горохівська музична школа Горохівської міської ради).

II місце – ансамбль народних інструментів (Камінь-Каширська дитяча школа мистецтв).

III місце – ансамбль бандуристів (Горохівська музична школа Горохівської міської ради); ансамбль сопілкарів «Дударик» (КЗ «Луцька музична школа № 3»); ансамбль духових інструментів (Володимирська дитяча музична школа).

Номінація «Ансамблі мистецьких шкіл» (дорослі):

I місце – ансамбль народної музики «Вуймівські музики» (Музична школа Локачинської селищної ради).

II місце – ансамбль викладачів «Камертон» (КЗ «Ковельська школа мистецтв»); ансамбль народної музики (Дитяча школа мистецтв Боратинської сільської ради); ансамбль викладачів (Голобська музична школа); інструментальний ансамбль «Інтермеццо» (Маневицька школа мистецтв).

III місце – ансамбль народної музики (Сенкевичівська мистецька школа Городищенської сільської ради); ансамбль викладачів (Люблинецька школа мистецтв); ансамбль викладачів (Любешівська дитяча музична школа); ансамбль народних інструментів (Шацька дитяча музична школа).

Номінація «Троїсті музики»

II місце – троїсті музики (Центр культури та дозвілля Маневицької селищної ради).

III місце – троїсті музики (клуб с. Яревище Дубечненської ТГ); ансамбль троїстих музик «Соколи» (Будинок культури с. Сошичне Сошичненської сільської ради).

Номінація «Оркестри мистецьких шкіл»

I місце – оркестр народних інструментів (Камінь-Каширська дитяча школа мистецтв).

II місце – оркестр народних інструментів (Володимирська дитяча музична школа).

III місце – оркестр народних інструментів (КЗ «Ковельська школа мистецтв»).

Номінація «Оркестри клубних закладів»

I місце – оркестр народних інструментів (КЗ «Ковельський міський народний дім «Промісвіт»).

Номінація «Солісти-інструменталісти мистецьких шкіл» (учні)

I місце – Мар'яна Нечай (Володимирська дитяча музична школа); Дмитро Данилюк (Ківерцівська дитяча музична школа).

II місце – Артем Алексійчук, Уляна Білітюк, Орест Франчук (Маневицька школа мистецтв); Валерія Гінчук (Ківерцівська дитяча музична школа); Павло Забродоцький (Володимирська дитяча музична школа).

III місце – Уляна Васковець, Олександр Марчук (Люблинецька школа мистецтв); Артемій Мендель (Камінь-Каширська дитяча школа мистецтв); Анна Шамук (Шацька дитяча музична школа); Божена Лозовик (Маневицька школа мистецтв).

Номінація «Солісти-інструменталісти мистецьких шкіл» (викладачі)

I місце – Володимир Мартинюк (Ківерцівська дитяча музична школа).

II місце – Іван Лахтюк (Ратнівська дитяча музична школа).

Подяками Обласного науково-методичного центру культури за участь в Огляді-конкурсі відзначені:

– народний аматорський ансамбль «Володимирські музики» (КЗ «Центр культурних послуг Володимирської міської ради»);

– ансамбль народної пісні «Розмай» (Володимирський педагогічний фаховий коледж імені Агатангела Кримського);

– інструментальний ансамбль, вокально-інструментальний ансамбль (Заболоттівська дитяча музична школа);

– ансамбль сопіларів (Ківерцівська дитяча музична школа);

– ансамбль скрипалів (Сенкевичівська мистецька школа Городищенської сільської ради);

– ансамбль «Дударик» (Голобська музична школа);

– Аріна Бабій, Анна Бандура, Анна Деркач, Ольга Клець, Ярослав Лозицький (Маневицька школа мистецтв);

– Арсен Ковтач, Олег Шинкаренко (Торчинська дитяча музична школа);

– Ілля Токовий (Володимирська дитяча музична школа);

– Тимофій Кучкарук (Музична школа Локачинської селищної ради);

– Юлія Татюк (КЗ «Рожищенська музична школа»);

– Ангеліна Мендель (Камінь-Каширська дитяча школа мистецтв);

– Софія Валігура (Ківерцівська дитяча музична школа).

Пам'яті Тараса Шевченка

У весняні, березневі дні, коли пробуджується життя і усвідомлення його цінності, Великий і мудрий Тарас збирає українців до гурту по всій країні. До пам'ятника Тарасові Шевченку в Луцьку **9 і 10 березня** зійшлося чимало людей.

З нагоди 210-ї річниці з дня народження Великого Українця – 9 березня відбувся культурно-мистецький захід «Нас гуртують думи Кобзаря!», на якому представники влади, учасники зібрання поклали квіти до підніжжя пам'ятника Тарасові Шевченку. За доброю традицією відбулась акція «Прийди зі своїм Кобзарем», в якій брало участь 119 осіб, переможці акції в 6-ти номінаціях були нагороджені Кобзарями сучасного видання. На благодійній акції «Перемагаємо з Тарасом Шевченком», було зібрано 3117 грн, які будуть передані на потреби Збройних Сил України. Кожному благодійнику дарувалися підготовлені організаторами заходу світлини художніх робіт учнів мистецьких шкіл області – переможців конкурсу «Об'єднаймося ж, брати мої!». Під час заходу звучали твори Тараса Шевченка – «Розрита могила» (Катерина Самуйліч), «Реве та стогне Дніпр широкий» (хоровий колектив) з Волинського фахового коледжу культури і мистецтв імені Ігоря

Стравінського Волинської обласної ради, нахненно прозвучав твір «Маленькій Мар'яні» у виконанні тріо бандуристок «Дивоструни» Волинського національного університету імені Лесі Українки, цікавою була літературно-музична композиція «Пророчі слова Кобзаря» у виконанні вихованців комунального закладу загальної середньої освіти «Луцький ліцей № 28 Луцької міської ради» з посиленою фізичною підготовкою.

10 березня, вшанувати пам'ять Т.Г. Шевченка в 163-ті роковини його смерті зібралися представники духовенства, влади, громадськості міста. Священнослужителями Православної Церкви України відслужено панахиду для Великого сина українського народу, учасниками заходу покладено квіти до пам'ятника Тарасові Шевченку.

Організатори заходів – Департамент культури, молоді та спорту Волинської обласної державної адміністрації, Обласний науково-методичний центр культури.

Атестація аматорських колективів Камінь-Каширської територіальної громади

15 березня 2024 року відбулась атестація аматорських колективів Камінь-Каширської територіальної громади.

Свої творчі програми представили аматорські колективи Центру культури і дозвілля:

- Народна аматорська академічна хорова капела «Колорит» (керівник Людмила Лесик);
- Народний аматорський хор ветеранів праці «Дзвони пам'яті» (керівник Лідія Сацик);
- Народний аматорський ансамбль народної пісні «Родовід» (керівник – заслужений працівник культури України Людмила Довгун);
- Народний аматорський вокальний ансамбль «Поліські веретена» (керівник Олена Комар);
- Народний аматорський чоловічий вокальний ансамбль «Жайвір» (керівник Валентин Козік);
- Народний аматорський ансамбль народної музики «Рідні наспіви» (керівник Дмитро Смолярчук);
- Народний аматорський духовий оркестр (керівник Едуард Богач);
- Народний аматорський ансамбль танцю «Веселка» (керівник Олег Павлович);

– Народна аматорська фотостудія «Полісся» (керівник Андрій Літвінчук).

Також свої програми представили:

- Народний аматорський фольклорний колектив «Приданки» БК с. Гута-Боровенська (керівник Русланна Приходько);
- Народний аматорський фольклорний колектив «Дубровойка» клубу с. Оленине (керівник Інна Босак);
- Народний аматорський фольклорний колектив «Криниця» БК с. Видерта (Керівник Валентина Зубач).

Атестаційна комісія відзначила високий художній рівень і виконавську майстерність, ансамблевість та сценічну культуру аматорських колективів, що дозволяє їй просити колегію управління культури, молоді та спорту Волинської обласної державної адміністрації підтвердити звання «народний» усім вищеназваним колективам.

Театральна майстерня

21 березня 2024 року У Волинському академічному обласному театрі ляльок відбувся семінар-практикум «Театральна майстерня» для керівників народних, зразкових аматорських театральних колективів клубних установ територіальних громад Волині.

Метою семінару-практикуму, організованого Департаментом культури, молоді та спорту Волинської обласної державної адміністрації та Обласним науково-методичним центром культури задля подальшого розвитку театрального мистецтва в області було надання методичної і практичної допомоги керівникам народних, зразкових аматорських театральних колективів та студій клубних установ територіальних громад, підвищення їх професійного рівня, збагачення репертуаром й обмін досвідом.

Тему пошуку творчих рішень у процесі творення сценічного образу: від роботи над аналізом тексту до втілення очікуваних результатів на сцені фахово розкрила Лідія Марчук – викладачка-методистка, голова циклової комісії сценічного мистецтва Волинського фахового коледжу культури і мистецтв імені І.Ф. Стравінського Волинської обласної ради. В контексті навчання було презентовано практичні постановки студентами II курсу спеціалізації «Видовищно-театралізовані заходи».

Вадим Хаїнський, в.о. директор Волинського академічного обласного театру ляльок, викладач коледжу культури і мистецтв, поділився досвідом з підготовчої роботи над виставою – від задуму до втілення, і, як засновник зразкової театральної студії «Бешкетники» Палацу культури міста Луцька у відеопрезентації привідкрив завісу творчого життя і діяльності дитячої студії.

Дуже цікавим, пізнавальним, суттєвим і корисним для всіх присутніх на семінарі-практикумі був виступ Руслани Порицької – засновниці, керівниці і режисерки Луцького незалежного театру «ГаРмИдЕр», викладачки акторської майстерності та риторики Волинського національного університету імені Лесі Українки. Тема «Сучасний театр в Україні: питання, виклики, відповідальність. Форми театру. Терапія театром» захопила слухачів ак-

туальністю і конкретними формами роботи на вимогу сьогодення. Пані Руслана поділилася власним досвідом пошуку можливостей і баченням місця театру в суспільстві, наголосила про важливість постійного творчого пошуку, навчання, удосконалення фахових навичок, порадила керівникам театральних колективів звертатись до книги Аугусто Боалю «Ігри для акторів і (не)акторів», яка є у вільному доступі ітернет мережі і кожен зможе використати цю працю в роботі.

Цінні рекомендації щодо пошуку репертуару керівникам аматорських театральних колективів у своєму виступі надав Віталій Клімчук – заступник директора Центру культури, наголосивши, що в культурно-просвітницькому часопису «Яровиця» ОНМЦК є постійна рубрика «Репертуар» і керівники аматорських театральних колективів завжди можуть нею послуговуватися.

Учасники «Театральної майстерні» мали цікаву зустріч з Петром Савошем – заслуженим артистом України, завідувачем акторською трупю Волинського академічного обласного театру ляльок, засновником і керівником зразкової аматорської театральної студії «Паросток».

Петро Павлович щиро поділився своїм досвідом роботи та власним розумінням важливості аматорського театрального мистецтва у культурному просторі краю.

Семінар-практикум «Театральна майстерня», у якому брали участь 22 творчих працівники з 12 територіальних громад Волині, відбувся на високому організаційному рівні. Збагатилися новим досвідом керівники як давно діючих народних аматорських театральних колективів з територіальних громад, так і новостворених.

Модератором «Тетральної майстерні» виступала т.в.о. директора Обласного науково-методичного центру культури Любов Рожнова, яка спрямувала роботу семінару у формат конструктивного діалогу. По його завершенню директорка наголосила, що в області відбувається чергова атестація театральних колективів на підтвердження звання «народний», «зразковий» та від організаторів «Театральної

майстерні» корифеям» жанру і найактивнішим із присутніх подарувала книги найвизначніших українських драматургів XVIII-XIX століття, твори яких стали класикою.

Книги отримали Ярослав Жулинський (Локачинська ТГ), Тетяна Зінчук (Любомльська ТГ), Андрій Корнейко, Лариса Лейбик (Берестечківська ТГ), Оксана Лойко (Ківерцівська ТГ), Микола Репецький (Копачівська ТГ), Галина Слатініна (Олицька ТГ), Алла Бойко

(Нововолинська ТГ) та Алла Скрипичук (місто Луцьк).

У переддень Міжнародного Дня театру Любов Рожнова побажала кожному керівникові аматорського театрального колективу успіхів у творчій діяльності, нових прем'єр і проєктів на благо рідної України.

Підсумки обласного конкурсу фортепіанного мистецтва «Золота нотка»

21 і 22 березня 2024 року у Волинському фаховому коледжі культури і мистецтв імені І.Ф. Стравінського Волинської обласної ради відбувся Обласний дистанційний конкурс фортепіанного мистецтва «Золота нотка». Виступи учасників прослуховувалися протягом двох днів, адже випробувати творчі сили в конкурсі та показати виконавський рівень виявили бажання 125 учнів мистецьких шкіл Волині. Конкурсанти продемонстрували високий рівень володіння інструментом, попрацювали над оновленням репертуару і приємно здивували вправним виконанням сучасних фортепіанних творів.

Вітаємо лауреатів та учасників конкурсу, дякуємо викладачам мистецьких шкіл області за підготовку учасників!

Список переможців Обласного дистанційного конкурсу фортепіанного мистецтва «Золота нотка» серед учнів мистецьких шкіл територіальних громад області

Гран-прі – Тереза Верзун-Ролінгер (КЗ «Луцька музична школа № 1 імені Фридерика Шопена»).

I категорія

I місце – Кароліна Марчук (КЗ «Луцька музична школа № 3»).

II місце – Гліб Гундарь, Марія Соловейчук (КЗ «Луцька музична школа № 1 імені Фридерика Шопена»); – Аліна Сех (Ковельська школа мистецтв).

III місце – Діана Кондрашук, Соломія Мазуренко (КЗ «Луцька музична школа № 1 імені Фридерика Шопена»); Яна Музичко (КЗ «Луцька музична школа № 2»); Софія Бражнікова (Володимирська дитяча музична школа); Лук'ян Халамейда (Ківерцівська дитяча музична школа); Ярослав Хлуд (Ковельська школа мистецтв).

II категорія

I місце – Ян Кришталь (КЗ «Луцька музична школа № 3»).

II місце – Олександр Тітов (КЗ «Луцька музична школа № 1 імені Фридерика Шопена»); Наталія Лисковець (Ковельська школа мистецтв).

III місце – Тимофій Бакаєвич (КЗ «Луцька музична школа № 1 імені Фридерика Шопена»); Емма Левценюк (КЗ «Луцька музична школа № 3»); Анастасія Мень (Нововолинська

школа мистецтв); Анна Антонюк (Володимирська дитяча музична школа); Софія Тищук (Ковельська школа мистецтв); Яна Гриценя (Цуманська дитяча музична школа).

III категорія

I місце – Роман Борецько (КЗ «Луцька музична школа № 1 імені Фридерика Шопена»); Уляна Климець (КЗ «Луцька музична школа № 2»).

II місце – Валерія Саква (КЗ «Луцька музична школа № 3»); Самуїл Біро (КЗ «Іваничівська дитяча музична школа»); Адріан Невірко (Ковельська школа мистецтв).

III місце – Юлія Телешова (КЗ «Луцька музична школа № 1 імені Фридерика Шопена»); Наталія Войтович, Ірина Коляда (КЗ «Луцька

музична школа № 2»); Анна Ковальчук (Люблинецька школа мистецтв); Вероніка Ніщот (КЗ «Рожищенська музична школа»); Віталіна Цибульська (Володимирська дитяча музична школа).

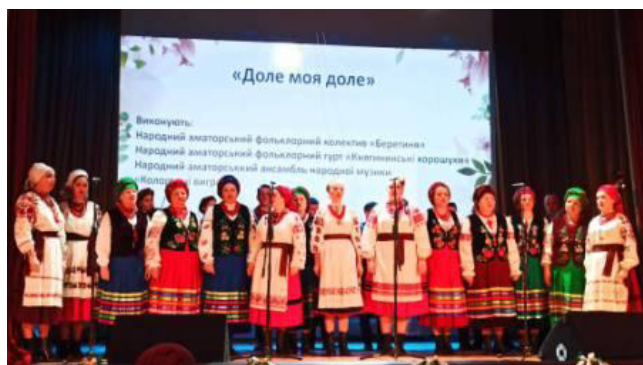
Організатори: Департамент культури, молоді та спорту Волинської обласної державної адміністрації, Обласний науково-методичний центр культури, Волинський фаховий коледж культури і мистецтв імені І.Ф. Стравінського Волинської обласної ради.

Атестація аматорських колективів КЗ «Центр культури «Княгининок» Луцької міської ТГ

24 березня 2024 року відбулась атестація аматорських колективів КЗ «Центр культури «Княгининок» Луцької міської територіальної громади. Свої творчі програми представили:

- Народний аматорський фольклорний колектив «Княгининські хорошухи» (керівник Вікторія Мельничук);
- Народний аматорський фольклорний колектив «Берегиня» (керівник Алла Блашук);
- Народний аматорський ансамбль народної музики «Колоритні виграти» (керівник Володимир Царенко).

Атестаційна комісія відзначила високий художній рівень і виконавську майстерність, ансамблевість та сценічну культуру аматорських колективів, актуальний, цікавий і оновлений репертуар, високий професіоналізм керівників, що дозволяє їй просити колегию управління культури Департаменту культури, молоді та спорту Волинської обласної державної адміністрації підтвердити звання «народний» усім вищеназваним колективам.

Клубні заклади як простір для культурно-просвітницької та дозвілєвої діяльності. Підвищення професійної компетентності, нові пріоритети та вимоги

29 березня 2024 року, з метою підвищення рівня, удосконалення кваліфікації та обміну досвідом організаційно-методичного керівництва клубними установами, відбувся обласний дистанційний семінар керівників клубних закладів територіальних громад на тему: «Клубні заклади як простір для культурно-просвітницької та дозвілєвої діяльності. Підвищення професійної компетентності, нові пріоритети та вимоги».

Відкрила семінар т.в.о. директора Обласного науково-методичного центру культури Любов Рожнова, тема її виступу торкалася основних напрямків діяльності клубних закладів області, ресурси і послуги Центрів культурних послуг, як простір для культурно-просвітницької та дозвілєвої діяльності.

Тему «Клубні установи – центри національно-патріотичного виховання територіальних громад. Медійно-інформаційна грамотність: клубна складова» розкрила провідний методист Обласного науково-методичного центру культури Юлія Приймачук.

Олена Мартинович, завідувачка відділу аматорського мистецтва та народної творчості Обласного науково-методичного центру

культури, розповіла про організацію обласних культурно-мистецьких заходів та роботу з керівниками аматорських колективів щодо підготовки та проведення чергової атестації на підтвердження звання «народний», «зразковий».

Роль територіальних громад у дослідженні та охороні нематеріальної культурної спадщини, ведення реєстру НКС на сайті ОНМЦК, інвентаризацію, моніторинг елементів НКС та презентацію «Виготовлення ниток з льону та спосіб фарбування у природних барвниках» Рівненської ТГ» представила Наталія Грабарчук – провідний методист Обласного науково-методичного центру культури.

Учасники семінару мали можливість ознайомитися з цікавим досвідом роботи клубних установ Іваничівської селищної та Боратинської сільської рад у напрямках культурно-просвітницької та дозвілєвої діяльності. Роботу своїх закладів культури презентувала в.о. начальника відділу культури та молодіжної політики Боратинської сільської ради Оксана Кравчук та поділилася досвідом директор Центру культури та дозвілля Іваничівської селищної ради Лариса Недбайло.

Засідання обласної комісії з НКС

9 квітня 2024 року в Обласному науково-методичному центрі культури відбулося чергове засідання обласної комісії з формування переліку елементів нематеріальної культурної спадщини Волинської області. Членами комісії було розглянуто пакет документів 5 елементів НКС:

1. «Партесний спів: забута українська традиція» (ОНМЦК);
2. Виготовлення полотна з льону в селі Острів'я Шацької ТГ;
3. Традиція приготування хліба з чорнушкою в Шацькій ТГ;
4. Традиція приготування світязького пончика в Шацькій ТГ;
5. Виготовлення ниток з льону та спосіб

фарбування у природних барвниках в Рівненській ТГ. Учасникам засідання було представлено презентацію до якої увійшли фото та відеоматеріали підготовлені носіями елементів НКС.

В ході обговорення було запропоновано доопрацювати матеріали та облікові картки деяких елементів НКС.

За результатами роботи комісії було ухвалено внести запропоновані елементи нематеріальної культурної спадщини до Обласного реєстру.

Обласний дистанційний конкурс солістів-вокалістів серед учнів мистецьких шкіл територіальних громад

09 квітня 2024 року у Волинському фаховому коледжі культури і мистецтв імені І. Ф. Стравінського Волинської обласної ради відбувся Обласний дистанційний конкурс солістів-вокалістів серед учнів мистецьких шкіл територіальних громад області. У конкурсі брали участь 130 учасників з 21 мистецького закладу Волині. Учні змагалися у трьох номінаціях: «Народний спів», «Академічний спів», «Естрадно-джазовий спів». Суддівську колегію конкурсу очолив Василь Мойсіюк – голова циклової комісії хорошого диригування та співу Волинського фахового коледжу культури і мистецтв імені І.Ф. Стравінського Волинської обласної ради, професор, заслужений діяч мистецтв України.

Члени журі прослухали виступи конкурсанти, відмітили високий рівень підготовки учасників і роботу викладачів над оновленням репертуару, визначили кращих у кожній номінації.

Список переможців

Обласного дистанційного конкурсу солістів-вокалістів серед учнів мистецьких шкіл територіальних громад області

Номінація «Народний спів»

II категорія

I місце – Анна Івашук (Шацька дитяча музична школа).

III місце – Вікторія Пех (Шацька дитяча музична школа).

III категорія

I місце – Богдана Хоцевич (КЗ «Княгининівська школа мистецтв»).

Номінація «Академічний спів»

I категорія

I місце – Тетяна Лук'янова (КЗ «Луцька музична школа № 1 імені Фридерика Шопена»);

– Антоніна Штунда (Нововолинська школа мистецтв).

II місце – Микола Данилюк (КЗ «Луцька музична школа № 1 імені Фридерика Шопена»);

– Діана Романюк (КЗ «Школа мистецтв» Луцької селищної ради);

– Ніколь Борисюк (Торчинська дитяча музична школа);

– Яна Кренц (Нововолинська школа мистецтв).

III місце – Анна Ткачук (КЗ «Луцька музична школа № 1 імені Фридерика Шопена»);

– Олександр Юхимюк (Музична школа Локачинської селищної ради).

II категорія

I місце – Михайло Мандзій, Ангеліна Мордись (КЗ «Луцька музична школа № 1 імені Фридерика Шопена»);

– Денис Кусевич (Горохівська музична школа).

II місце – Дарія Касянчук (КЗ «Луцька музична школа № 1 імені Фридерика Шопена»);

– Назар Федік (Камінь-Каширська дитяча школа мистецтв).

III місце – Дмитро Старостін (КЗ «Луцька музична школа № 1 імені Фридерика Шопена»);

– Єлісавета Демчук (КЗ «Луцька музична школа № 2»);

– Артем Дорофеев, Олександр Пащук (Камінь-Каширська дитяча школа мистецтв);

– Дарина Рекунович (Володимирська дитяча музична школа);

– Соломія Крась (КЗ «Іваничівська дитяча музична школа»).

III категорія

I місце – Марта Третьак (Горохівська музична школа);

– Олександра Франчук (Нововолинська школа мистецтв).

II місце – Марія Рубчук, Назарій Бережний (Нововолинська школа мистецтв).

III місце – Іван Мицько (Камінь-Каширська дитяча школа мистецтв);

– Марія Стецюк (КЗ «Луцька музична школа № 3»);

– Марія Музика (КЗ «Іваничівська дитяча музична школа»);

– Вікторія Войтюк (КЗ «Турійська музична школа»).

IV категорія

I місце – Валерія Остропольська, Софія Шудренко (Нововолинська школа мистецтв).

II місце – Ярина Сак, Елла Шевченко (Нововолинська школа мистецтв).

III місце – Олена Корольчук (КЗ «Луцька музична школа № 1 імені Фридерика Шопена).

III місце – Дует у складі Іларії та Юлії Гринюк, дует у складі Вероніки Яцик та Соломії Бондарук (КЗ «Княгининівська школа мистецтв»).

Номінація «Естрадно-джазовий спів»**I категорія**

I місце – Домініка Волинець (КЗ «Луцька музична школа № 2»);

– Андрій Столярчук (КЗ «Школа мистецтв» Луківської селищної ради).

II місце – Арсен Пилипчук (Маневицька школа мистецтв);

– Христина Дружко (Горохівська музична школа);

– Соломія Верчук (Шацька дитяча музична школа).

III місце – Олеся Троць, Марта Кудерська (Нововолинська школа мистецтв).

II категорія

I місце – Варвара Панасюк (КЗ «Луцька музична школа № 1 імені Фридерика Шопена);

– Владислава Волинець (КЗ «Луцька музична школа № 2»);

– Аліна Вербицька (Нововолинська школа мистецтв).

II місце – Кіра Сергієнко (Ковельська школа мистецтв);

– Злата Михалевич (КЗ «Княгининівська школа мистецтв»);

– Інна Шумік (Люблинецька школа мистецтв).

III місце – Микола Редько (КЗ «Луцька музична школа № 3»);

– Аделіна Ланцова (Нововолинська школа мистецтв);

– Анастасія Шудрук (Люблинецька школа мистецтв).

III категорія

I місце – Ольга Стефанишина (КЗ «Луцька музична школа № 1 імені Фридерика Шопена);

– Софія Гловацька (КЗ «Луцька музична школа № 3»).

II місце – Вероніка Назарчук (КЗ «Луцька музична школа № 3»);

– Уляна Дударчук (Шацька дитяча музична школа).

III місце – Соломія Калішук (КЗ «Школа мистецтв» Луківської селищної ради);

– Марія Куцевич (Устилузька дитяча школа мистецтв - музей-садиба Ігоря Стравінського Устилузької міської ради);

– Владислава Помяновська (КЗ «Луцька музична школа № 3»).

IV категорія

I місце – Елла Шевченко (Нововолинська школа мистецтв).

II місце – Валерія Здробилко (КЗ «Турійська музична школа»);

– Дарина Киричук (Устилузька дитяча школа мистецтв - музей-садиба Ігоря Стравінського Устилузької міської ради);

– Олександра Батюк (КЗ «Луцька музична школа № 3»).

III місце – Олександра Романюк (Горохівська музична школа);

– Христина Самолук (КЗ «Луцька музична школа № 3»).

Організатори: Департамент культури, молоді та спорту Волинської обласної державної адміністрації, Обласний науково-методичний центр культури, Волинський фаховий коледж культури і мистецтв імені І.Ф. Стравінського Волинської обласної ради.

Обласний конкурс виконавців на духових та ударних інструментах

12 квітня 2024 року у Волинському фаховому коледжі культури і мистецтв імені І. Ф. Стравінського Волинської обласної ради відбувся 10-й Обласний конкурс виконавців на духових та ударних інструментів імені Анатолія Тиможинського серед учнів мистецьких шкіл територіальних громад області. У конкурсі брали участь 67 учасників з 20 мистецьких шкіл Волинської області. Учні змагалися у трьох номінаціях: мідні духові інструменти (36 учасників), дерев'яні духові інструменти (27 учасників), ударні інструменти (4 учасники). Яскраве відкриття конкурсу забезпечили студентські колективи коледжу у виконанні яких прозвучала цікава концертна програма. Члени журі відмітили високий рівень підготовки конкурсантів і визначили найкращих у кожній номінації.

Список переможців

Обласного конкурсу виконавців на духових та ударних інструментах імені Анатолія Тиможинського серед учнів мистецьких шкіл територіальних громад області

Номінація «Дерев'яні духові інструменти» Флейта

I місце – Дана Ліновиченко (КЗ «Луцька музична школа № 2»).

II місце – Вероніка Сірук, Петро-Бенедикт Кришталь (КЗ «Луцька музична школа № 2»).

III місце – Вікторія Савюк (Володимирська дитяча музична школа);

– Анна Волинчук (Ковельська школа мистецтв);

– Марія Стецюк КЗ «Луцька музична школа № 3»).

Гобой

I місце – Микола Кубай (КЗ «Луцька музична школа № 3»).

II місце – Володимир Водько (КЗ «Луцька музична школа № 2»).

III місце – Тимофій Чох (Ковельська школа мистецтв).

Кларнет

I місце – Вадим Винарський (Ківерцівська дитяча музична школа).

II місце – Єва Латковська (Любомльська дитяча музична школа).

III місце – Оксана Франчук (Маневицька школа мистецтв);

– Назар Ковальчук (Нововолинська школа мистецтв).

Саксофон

I місце – Вікторія Зламанюк (Любомльська дитяча музична школа).

II місце – Ілля Стаднік (Ковельська школа мистецтв); – Марія Чишій (Володимирська дитяча музична школа).

III місце – Арсен Олійник (КЗ «Луцька музична школа № 1 імені Фридерика Шопена»);

– Владислав Зубач (Камінь-Каширська дитяча школа мистецтв).

Номінація «Мідні духові інструменти» Труба

I місце – Орест Франчук (Маневицька школа мистецтв);

II місце – Тимофій Бандура (Ківерцівська дитяча музична школа);

– Дмитро Москвич (КЗ «Княгининівська школа мистецтв»).

III місце – Макар Шишко (КЗ «Луцька музична школа № 3»);

– Давид Матвіюк (Ратнівська дитяча музична школа);

– Михайло Войтичук (КЗ «Рожищенська музична школа»);

– Антон Подюченко (Ківерцівська дитяча музична школа).

Валторна

I місце – Матвій Бойчук (Ковельська школа мистецтв).

III місце – Матвій Гембік (КЗ «Луцька музична школа № 1 імені Фридерика Шопена»).

Тромбон

II місце – Даниїл Бойко (Ківерцівська дитяча музична школа);

– Мар'ян Дідун (Володимирська дитяча музична школа).

III місце – Владислав Федорчук, Назар Тарасюк (КЗ «Луцька музична школа № 3»);

– Леонід Перевозник (Дитяча школа мистецтв Боратинської сільської ради).

Тенор-баритон

I місце – Арсен Євчук (КЗ «Княгининівська школа мистецтв»).

II місце – Роман Литвинчук (Володимирська дитяча музична школа);

– Роман Кликоцюк (Любомльська дитяча музична школа).

III місце – Тимофій Бойчук (Ковельська школа мистецтв);

– Олексій Чеб (Олицька дитяча музична школа).

Туба

II місце – Артем Казновський (КЗ «Княгининівська школа мистецтв»).

III місце – Ілля Марцинішин (Любомльська дитяча музична школа);

– Михайло Бідзюра (Дитяча школа мистецтв Боратинської сільської ради).

Номінація «Ударні інструменти»

Ксилофон

I місце – Тихон Хай (КЗ «Луцька музична школа № 3»).

II місце – Денис Бабій (КЗ «Луцька музична школа № 2»);

– Руслан Кавас (Ковельська школа мистецтв).

III місце – Сергій Положевець (Любомльська дитяча музична школа).

Організатори конкурсу: Департамент культури, молоді та спорту Волинської обласної державної адміністрації, Обласний науково-методичний центр культури, Волинський фаховий коледж культури і мистецтв імені І.Ф. Стравінського Волинської обласної ради.

Відбірко́вий конкурс XVII Всеукраїнського фестивалю «Червона рута»

20 квітня 2024 року у Волинському академічному обласному українському музично-драматичному театрі імені Тараса Шевченка відбувся відбірко́вий конкурс XVII Всеукраїнського фестивалю сучасної пісні та популярної музики «Червона рута».

У конкурсі взяли участь 50 виконавців (102 особи) – це талановиті молоді співаки, музиканти, які в майбутньому будуть формувати якісну українську музичну культуру краю. Окрім волинських виконавців у творчому змаганні брали участь солісти та гурти з Хмельницької, Рівненської, Львівської, Житомирської областей, міст Дніпра та Києва.

Відомому барду Миколі Більшевичу з міста Ковеля, дирекція фестивалю «Червона рута» дозволила брати участь у конкурсі дистанційно, тому що на даний час він є бійцем ЗСУ і знаходиться на передовій. Суддівська рада визначила для нього спеціальну номінацію «Спеціальний гість фіналу 2025 року».

Щира вдячність за спонсорську підтримку: найбільшій мережі кав'ярень в місті Луцьку «Віденська кава» та приватним підприємцям Тарасові і Ользі Козак.

Організатори обласного відбору – Департамент культури, молоді та спорту Волинської обласної державної адміністрації, Обласний науково-методичний центр культури.

Переможці:

У жанрі українського автентичного фольклору:

1. Народний фольклорний колектив «Калиновий цвіт» (Луцький ліцей №18)

2. Тріо (Луцький ліцей №18)

У жанрі популярна музика:

1. Солтисьяк Вероніка (м. Ковель)
2. Савчук Христина (м. Луцьк)
3. Рокицька Софія (сmt Іваничі)
4. Кліш Михайло (м. Луцьк)
5. Лесик Сергій (м. Ківерці)
6. Свирид Юлія (м. Луцьк)
7. Берук Софія (м. Київ)

У жанрі сучасна танцювальна музика:

1. Панасюк Святослав (м. Луцьк)

У жанрі акустична музика:

1. Білас Володимир (м. Львів)
2. Собуцька Юлія (м. Ківерці)

У жанрі рок-музика:

1. Гурт «Панацея» (сmt Млинів, Рівненська область)
2. Гурт «Dark and light» (м. Луцьк).

Резервісти:

У жанрі популярна музика:

1. Вакуліч Вікторія (с. Прилісне)
2. Тітчук Вікторія (м. Ковель)
3. Гордієнко Анастасія (м. Луцьк)
4. Левчук Ігор (м. Луцьк)
5. Тимець Анастасія (м. Луцьк).

У жанрі акустична музика:

1. Ткач Анна (м. Луцьк).

У жанрі рок-музика:

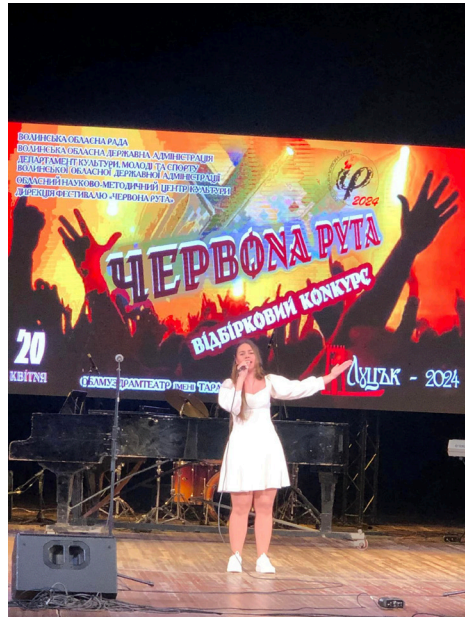
1. Гурт «Fireflies» (м. Звягель, Житомирська область)
2. Гурт «Фарта» (сmt Цумань)
3. Гурт «Hateless» (м. Луцьк)

Спеціальний гість фіналу 2025 року у

жанрі акустична музика:

Більшевич Микола (м. Ковель).

Атестація зразкової аматорської театральної студії «Паросток» Будинку культури с. Боголюби

24 квітня 2024 року відбулась атестація зразкової аматорської театральної студії «Паросток» будинку культури с. Боголюби КЗ «Центр культури «Княгининок» Луцької міської територіальної громади (керівник – заслужений артист України Петро Савош).

Атестаційна комісія переглянувши виставу Володимира Читая «Заздрість» з циклу казок «Правдиві історії Чарівного лісу» відзначи-

ла цікавий і актуальний репертуар, професіоналізм і майстерність режисури, злагоджену акторську гру, активну участь в мистецькому житті громади, що дозволяє їй просити колегію Департаменту культури, молоді та спорту Волинської обласної державної адміністрації підтвердити театральній студії «Паросток» звання «зразковий».

Обласний конкурсу писанки «Великоднє диво»

26 квітня 2024 року в Обласному науково-методичному центрі культури відбувся обласний конкурс писанки «Великоднє диво», в якому брали участь учні мистецьких шкіл, працівники клубних установ області та студенти вищих навчальних закладів (мистецької освіти).

На конкурсі було представлено 335 творчих робіт, з них у номінації «Образотворче мистецтво» – 115, «Писанкарство» – 116 та «Декоративно-прикладне мистецтво» – 104. Згідно рішення журі, 193 роботи нагороджено дипломами I, II, III ступеня, всі інші учасники, окрім тих чий роботи не відповідають вимогам конкурсу, відзначені подяками.

СПИСОК ПЕРЕМОЖЦІВ

обласного конкурсу писанки «Великоднє диво» серед учнів мистецьких шкіл, працівників клубних установ області, студентів вищих навчальних закладів (мистецької освіти)

Номінація «Образотворче мистецтво»

I категорія:

I місце – Нікітич Мілана (Княгининівська ШМ), Цісар Іванна (Володимирська ДХШ імені Миколи Рокицького);

II місце – Зінкевич Ілля (Княгининівська ШМ), Кущенко Єлизавета (Маневицька ШМ), Чак Анна (Ковельська ДХШ імені Андроника Лазарчука);

III місце – Кльок Філофея (Прилісненська ШМ), Глеба Дарина (Нововолинська ШМ), Масюк Мар'яна (Маневицька ШМ), Полякова Злата (Центр культури та дозвілля Іваничівської селищної ради).

II категорія:

I місце – Собуцька Анастасія (Княгининівська ШМ), Воробей Марія (Княгининівська ШМ);

II місце – Хілько Інна (Володимирська ДХШ імені Миколи Рокицького), Шелест Оксана (Устилузька ДШМ музей-садиба Ігоря Стравінського), Кирильчук Ангеліна (Володимирська ДХШ імені Миколи Рокицького), Фидрик Єлизавета (Княгининівська ШМ);

III місце – Клімчук Серафима (Маневицька ШМ), Воробей Ангеліна (Ковельська ДХШ імені Андроника Лазарчука).

III категорія:

I місце – Адамчук Мар'яна (Устилузька ДШМ музей-садиба Ігоря Стравінського), Гнатюк Марія (Княгининівська ШМ);

II місце – Кін Анна (Княгининівська ШМ), Гуль Олександра (Княгининівська ШМ), Грицевич Уляна (Ковельська ДХШ імені Андроника Лазарчука), Тимейчук Анна (Нововолинська ШМ);

III місце – Хомик Василина (Устилузька ДШМ музей-садиба Ігоря Стравінського), Самолук Тетяна (Устилузька ДШМ музей-садиба Ігоря Стравінського), Клець Вероніка (Прилісненська ШМ).

IV категорія:

I місце – Кобук Катерина (Ковельська ДХШ імені Андроника Лазарчука), Ганіч Іванна (Ратнівська ДМШ), Самусь Мар'яна (Володимирська ДХШ імені Миколи Рокицького);

II місце – Мороз Софія (Ратнівська ДМШ), Левчук Яна (Володимирська ДХШ імені Миколи Рокицького), Зінкевич Олександра (Княгининівська ШМ), Ковальчук Марія (Ратнівська ДМШ);

III місце – Шафарчук Уляна (Ковельська ДХШ імені Андроника Лазарчука), Савчук Дарина (клуб с. Усичі Торчинська ТГ), Романюк Катерина (Ратнівська ДМШ), Чергава Валерія (Ковельська ДХШ імені Андроника Лазарчука).

VI категорія:

I місце – Островська Людмила (БК селища Колки Колківська ТГ);

II місце – Фесенко Ніна (БК с. Буяни, Торчинська ТГ).

Номінація

«Декоративно-прикладне мистецтво»

I категорія:

I місце – Кудерська Марта (Нововолинська ШМ), Зінчук Дарина (Нововолинська ШМ), Грицюк Ангеліна (Володимирська ДХШ імені Миколи Рокицького);

II місце – Чернишова Злата (Володимирська ДХШ імені Миколи Рокицького);

III місце – Гочачко Олександра (Нововолинська ШМ), Семенюк Аліна (Центр культури та дозвілля Іваничівської селищної ради), Шадловський Ілля (БК с. Городище, Городищенська ТГ).

II категорія:

I місце – Бобко Анастасія (Устилузька ДШМ музей-садиба Ігоря Стравінського), Літвінчук Анна (Нововолинська ШМ);

II місце – Гончик Валерія (Устилузька ДШМ музей-садиба Ігоря Стравінського), Кошлата Вероніка (Устилузька ДШМ музей-садиба Ігоря Стравінського);

III місце – Дубровська Заріна (Прилісненська ШМ), Мотузюк Микола (Устилузька ДШМ музей-садиба Ігоря Стравінського), Дячук Анна (Володимирська ДХШ імені Миколи Рокицького).

III категорія:

I місце – Сачук Яна (Володимирська ДХШ імені Миколи Рокицького), Чапко Софія (Ковельська ДХШ імені Андроника Лазарчука), Ярошук Ганна (Нововолинська ШМ);

II місце – Борисюк Кіра (Ковельська ДХШ імені Андроника Лазарчука), Титюк Юлія (Ковельська ДХШ імені Андроника Лазарчука), Крутий Єлизавета (Володимирська ДХШ імені Миколи Рокицького);

III місце – Голік Анастасія (Ковельська ДХШ імені Андроника Лазарчука), Древаль Анна (Володимирська ДХШ імені Миколи Рокицького), Шаль Веніамін (Нововолинська ШМ).

IV категорія:

I місце – Терновецька Євгенія (Володимирська ДХШ імені Миколи Рокицького), Савюк Інна (Володимирська ДХШ імені Миколи Рокицького), Мисюк Евеліна (Нововолинська ШМ);

II місце – Гук Ярослава (Устилузька ДШМ музей-садиба Ігоря Стравінського), Скробака Катерина (Володимирська ДХШ імені Миколи Рокицького), Зельга Дарина (Володимирська ДХШ імені Миколи Рокицького); **III місце** – Левшун Ангеліна (Нововолинська ШМ), Оліщук Василь (Ковельська ДХШ імені Андроника Лазарчука), Клець Іванна (БК с. Будки, Маневицька ТГ).

V категорія:

I місце – Гончар Олена (ВНУ імені Лесі Українки), Силивонюк Валентина (ВНУ імені Лесі Українки);

II місце – Смаль Оксана (ВНУ імені Лесі Українки), Куцик Юлія (ВНУ імені Лесі Українки);

III місце – Завірюха Дарина (ВНУ імені Лесі Українки), Тішіна Марія (Шацький БК), Майброда Сніжана (Локачинський БК).

VI категорія:

III місце – Будько Ольга (клуб с. Усичі, Торчинська ТГ).

Номінація «Писанкарство»

I категорія:

I місце – Пельц Софія (Володимирська ДХШ імені Миколи Рокицького), Белелей Назарій (Луківська ШМ);

II місце – Лопатюк Анастасія (БК с. Холопичі, Затурцівська ТГ), Кічула Варвара (Нововолинська ШМ), Кузьмич Катерина (Ратнівська ДМШ), Похила Майя (БК с. Холопичі, Затурцівська ТГ);

III місце – Вашерук Крістіна (ЦКДСТ Головинська ТГ), Качмар Соломія (Нововолинська ШМ), Абрамович Злата (Княгининівська ШМ), Григоренко Кароліна (Нововолинська ШМ), Жук Вероніка (Нововолинська ШМ), Глеба Дарина (Нововолинська ШМ), Стрижачук Дамір (Нововолинська ШМ), Тур Марія (БК с. Холопичі, Затурцівська ТГ), Хмелевська Уляна (БК с. Холопичі, Затурцівська ТГ), Лопатюк Соломія (БК с. Холопичі, Затурцівська ТГ), Поліщук Юлія (БК с. Холопичі, Затурцівська ТГ), Мартиняк Кіра (БК с. Холопичі, Затурцівська ТГ), Савчук Дарина (БК с. Холопичі, Затурцівська ТГ), колективна робота: Душейко Юрій та Яремій (БК с. Холопичі, Затурцівська ТГ).

II категорія:

I місце – Лешко Соломія (Нововолинська ШМ), Руськіх Юлія (Нововолинська ШМ), Зібчук Єлизавета (Нововолинська ШМ);

II місце – Рибай Дарина (Володимирська ДХШ імені Миколи Рокицького), Омельченко Евеліна (Нововолинська ШМ);

III місце – Пюрко Софія (Устилузька ДШМ музей-садиба Ігоря Стравінського), Щур Анастасія (Княгининівська ШМ), Гаєва Крістіна (Нововолинська ШМ), Ніверська Єлизавета (Нововолинська ШМ), Семенюк Яна (Нововолинська ШМ), Власюк Діана (Прилісненська ШМ), Пасічна Анастасія (Прилісненська ШМ), Галянт Злата (БК с. Холопичі, Затурцівська ТГ), Коновалова Яна (Луківська ШМ), Гаврилюк Христина (Ратнівська ДМШ).

III категорія:

I місце – Фурманюк Богдан (Нововолинська ШМ), Кугай Дарина (Устилузька ДШМ музей-садиба Ігоря Стравінського), Лазарчук Вікторія (Ковельська ДХШ імені Андроника Лазарчука);

II місце – Гнатюк Марія (Княгининівська ШМ), Морозова Анна (Нововолинська ШМ), Белелей Юлія (Луківська ШМ), Ваньо Єлизавета (БК с. Копачівка, Копачівська ТГ);

III місце – Лист Ангеліна (Нововолинська ШМ), Ярошук Ганна (Нововолинська ШМ), Кушнір Євгенія (Нововолинська ШМ), Гуль Надія (Нововолинська ШМ), Кін Анна (Княгининівська ШМ), Козак Аліса (Луківська ШМ), Петруха Анна (Нововолинська ШМ), Киричук Ірина (Нововолинська ШМ), Пилипчук Анастасія (Нововолинська ШМ), Кісельова Яна (Нововолинська ШМ), Садовець Юлія (Нововолинська ШМ), Клімчук Алевтина (Маневицька ШМ), Мартиненко Ірина (Ратнівська ДМШ), Бегаль Анна (Ратнівська ДМШ).

IV категорія:

I місце – Сокалюк Артем (ВФККіМ імені І.Ф. Стравінського Волинської обласної ради), Руда Софія (Володимирська ДХШ імені Миколи Рокицького), Калісь Софія (Володимирський педагогічний фаховий коледж імені Агатангела Кримського), Просова Ірина (Володимирська ДХШ імені Миколи Рокицького), Мартинюк Вікторія (Володимирський педагогічний фаховий коледж імені Агатангела Кримського);

II місце – Столярук Ольга (Володимирський педагогічний фаховий коледж імені Агатангела Кримського), Гладішева Анна (Володимирська ДХШ імені Миколи Рокицького), Оніщук Дарія (Володимирська ДХШ імені Миколи Рокицького), Маслянова Богдана (Володимирський педагогічний фаховий коледж імені Агатангела Кримського), Сахарук Софія (Ковельська ДХШ імені Андроника Лазарчука), Літвінчук Олександра (Нововолинська ШМ);

III місце – Семенюк Софія (Володимирська ДХШ імені Миколи Рокицького), Попович Анна (Горохівська МШ), Шешко Вероніка (Горохівська МШ), Марцинюк Ангеліна (ВФККіМ імені І.Ф. Стравінського Волинської обласної ради), Кропива Марина (ВФККіМ імені І.Ф. Стравінського Волинської обласної ради), Кловак Вікторія (Нововолинська ШМ), Лещук Анна (Нововолинська ШМ), Гах Валерія (Нововолинська ШМ), Тітчук Анна (Ковельська ДХШ імені Андроника Лазарчука), Грицюк Софія (Камінь-Каширська ДШМ), Гавришко Валерія (Володимирський педагогічний фаховий коледж імені Агатангела Кримського), Гавришко Вікторія (Володимирський педагогічний фаховий коледж імені Агатангела Кримського), Нивчик Ангеліна (Володимирський педагогічний фаховий коледж імені Агатангела Кримського), Сюмак Іванна (Володимирський педагогічний

фаховий коледж імені Агатангела Кримського), Мілінчук Оксана (Володимирський педагогічний фаховий коледж імені Агатангела Кримського), Бондар Анна (БК с. Бережанка Городищенська ТГ), Сидорук Іванна (Ратнівська ДМШ), Ващук Іванна (Ратнівська ДМШ).

V категорія:

I місце – Лисюк Алла (ВНУ імені Лесі Українки), Семененко Ірина (ВНУ імені Лесі Українки), Барчук Олена (БК с. Холопичі, Затурцівська ТГ), Гончар Олена (ВНУ імені Лесі Українки), Пятачук Іванна (ВНУ імені Лесі Українки);

II місце – Кузнецова Тетяна (ВНУ імені Лесі Українки), Петрина Ольга (ВНУ імені Лесі Українки), Петрина Дарія (ВФККіМ імені І.Ф. Стравінського Волинської обласної ради), Климок Тетяна (БК с. Бужанка, Поромівська ТГ), Бонда Вероніка (ВНУ імені Лесі Українки);

III місце – Гладич Дарина (ВНУ імені Лесі Українки), Волянчук Ангеліна (ВНУ імені Лесі Українки), Концевич Ізабелла (ВНУ імені Лесі Українки), Проневич Дарія (ВНУ імені Лесі Українки), Савчук Вікторія (ВНУ імені Лесі Українки), Бунда Вікторія (Володимирський педагогічний фаховий коледж імені Агатангела Кримського), Кисиличак Дарина (Володимирський педагогічний фаховий коледж імені Агатангела Кримського), Корнійчук Ангеліна (Володимирський педагогічний фаховий коледж імені Агатангела Кримського), Пихтін Богдан (Володимирський педагогічний фаховий коледж імені Агатангела Кримського), Чак Ангеліна (Володимирський педагогічний фаховий коледж імені Агатангела Кримського), Болібрех Христина (Володимирський педагогічний фаховий коледж імені Агатангела Кримського), Тарасюк Ольга (Володимирський педагогічний фаховий коледж імені Агатангела Кримського).

VI категорія:

I місце – Киця Олена (Нововолинська ШМ), Глушкова Лариса (клуб с. Ростань, Шацька ТГ);

II місце – Матеюк Людмила (клуб-філія с. Носачевичі, Рожищенська ТГ), Рейхерт Любов (клуб с. Квітневе, Доросинівська ТГ), Франчук Любов (клуб-філія с. Амбуків Устилузького будинку культури);

III місце – Піддубна Людмила (Центр культури і дозвілля Маневицької селищної ради), Соромотіна Людмила (БК с. Уляники, Копачівської ТГ).

Обласне мистецьке свято «Мамина колискова»

10 травня 2024 року, в КЗ «Палац культури міста Луцька» відбулося традиційне обласне мистецьке свято «Мамина колискова», присвячене Всеукраїнському Дню Матері.

Присутніх привітали зі святом – народний депутат України Ірина Констанкевич, заступниця Луцького міського голови Ірина Чебелюк та начальник відділу культури і мистецтв управління культури Департаменту культури, молоді та спорту Волинської обласної державної адміністрації Оксана Ольга.

Мистецька програма була наповнена щемливими творами про матір, адже тема материнства нерозривно пов'язана з війною, з боротьбою за свободу і незалежність нашої держави, з теплом і затишком рідного дому та родини. Звучали колискові пісні, твори присвячені матерям у виконанні знаних на Волині аматорських й професійних колективів і солістів.

Перед початком дійства відбулася мистець-

ка акція «Словом обійми дитину» за участі відомих волинських письменників Надії Гуменюк, Ніни Горик, Євгенії Назарук, виставка старовинних рушників зі світлиці Обласного науково-методичного центру культури та вишиті картини української тематики матері-героїні Катерини Хомяк. Цікавою була виставка дитячої літератури Волинської обласної бібліотеки для дітей.

Висловлюємо щиру вдячність ФОП міста Луцька Мирославі Кузьміч за листівки до українських народних колискових, які отримали всі, хто брав участь у акції «Допоможемо разом ЗСУ», а також артистам та глядачам!

Організатори – Департамент культури, молоді та спорту Волинської обласної державної адміністрації, Обласний науково-методичний центр культури, Департамент культури Луцької міської ради, КЗ «Палац культури міста Луцька».

День пам'яті жертв політичних репресій

17 травня 2024 року в Жидичинському ліцеї № 31 фахівці Обласного науково-методичного центру культури, спільно з вихованцями ліцею, провели просвітницький захід, приурочений Дню пам'яті жертв політичних репресій, який в Україні відзначається 19 травня.

У ході заходу старшокласники ліцею, яких було понад сотні, затамувавши подих, переглянули фільм «Не роззброєні», створений творчим колективом Центру разом з ГО «Волинське обласне ветеранське товариство політичних в'язнів і репресованих», де зібрані і записані спогади репресованих волинських родин, яких радянська влада примусово вивезла у найдаальші куточки росії, Казахстану, Далекого Сходу. Йшлося і про історію відомої своїми патріотичними традиціями не лише в Жидичині родину Подригуль, про яку у фільмі роз-

повідала заслужена вчителька України Олеся Ковальчук. Це по особливому зворушило всіх присутніх.

Перед юними українцями виступили – заступниця директорки Обласного науково-методичного центру культури Олена Мартинович та провідний методист Ніна Фурділо.

Спільне виконання пісні «Ой у лузі червона калина» стало гарним завершальним акордом заходу.

Вдячні за сприяння у проведенні просвітницького заходу директоркові ліцею Богданові Мозолюку, заступниці директора з навчально-виховної роботи Людмилі Кондратюк та педагогині-організаторці Надії Табак.

**Чотирнадцятий обласний
дистанційний фестиваль-конкурс «Ти не згасла, зоре ясна»
імені заслуженого артиста України Олександра Самохваленка**

19 травня 2024 року в Обласному науково-методичному центрі культури відбувся Чотирнадцятий обласний дистанційний фестиваль-конкурс «Ти не згасла, зоре ясна» імені заслуженого артиста України Олександра Самохваленка.

Організатори – департамент культури, молоді та спорту Волинської обласної державної адміністрації, Обласний науково-методичний центр культури та Волинське обласне ветеранське громадсько-культурне товариство «Холмщина».

Конкурс оцінювали фахівці в галузі культури і мистецтва. Журі очолила доцент кафедри теорії музики Львівської національної музичної академії імені Миколи Лисенка Галина Бернацька – донька Олександра Самохваленка.

Проведення фестивалю-конкурсу сприяє підтримці талановитих виконавців серед нащадків депортованих українців з українських етнічних земель на території Польщі, пошуку, відродження і популяризації вокально-хорового, музичного, хореографічного, театрального, образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва.

Лауреатами конкурсу (I, II, III місця) у відповідних номінаціях стали:

Номінація

«Музичні виконавці, авторський твір»

I місце – Камерний ансамбль Луцької МШ № 1 імені Фридерика Шопена (керівник Оксана Тумакова, концертмейстер Галина Мельничук).

II місце – Єва Гандзюк, учениця Луцької МШ № 1 імені Фридерика Шопена (викладач Галина Мельничук); – Ольга Зеленська, учениця КЗ «Княгининівська школа мистецтв» (викладач Наталія Маркевич).

III місце – Анастасія Вацик, учениця Луцької МШ № 1 імені Фридерика Шопена (викладач Галина Мельничук); – Дует у складі Анни Омелюк та Маргарити Березинської, учениці КЗ «Княгининівська школа мистецтв» (викладач Наталія Маркевич).

Номінація «солісти-вокалісти»

II місце – Діана Томчук, учениця Луцької МШ № 1 імені Фридерика Шопена (викладач Тамара Артюшевська, концертмейстер Ольга Козирська).

III місце – Михайло Горбачов, учень Луцької МШ № 1 імені Фридерика Шопена (ви-

кладач Тамара Артюшевська, концертмейстер Ольга Козирська); – Катерина Гаврилюк, учениця Луцької МШ № 1 імені Фридерика Шопена (викладач Тамара Артюшевська, концертмейстер Ольга Козирська).

Номінація

«Вокальні ансамблі та хорові колективи»

Серед вокальних ансамблів:

I місце – Дует у складі Ольги Стефанишиної та Софії Ярошук, учениці Луцької МШ № 1 імені Фридерика Шопена (викладач Наталія Гончарук).

II місце – Ансамбль «Народні співанки» Володимирської дитячої музичної школи (керівник Наталія Дуда). – Вокальний ансамбль «Гармонія» Заболоттівського МБК Заболоттівської ТГ (керівник Ольга Головій).

III місце – Дует у складі Нелі Гнатюк та Марти Євчук, учениці КЗ «Рожищенська музична школа» (керівник Олена Яромчук); – Фольклорний колектив «Пісенне джерело» Центру культури, дозвілля та спорту Цуманської селищної ради (керівник Людмила Панасюк); – Народний аматорський вокальний ансамбль «Рідні люди» БК с. Копачівка, Копачівської ТГ (керівник Петро Сітовський).

Серед хорових колективів:

II місце – Хор «Серпанок» Володимирської дитячої музичної школи (керівник Наталія Дуда).

III місце – Народна аматорська хорова капела «Дзвони Холмщини» БК Вересневе КЗ «Палац культури міста Луцька» (керівник Мирослава Новакович).

Номінація

**«Читці, театральне мистецтво,
авторський твір»**

I місце – Єлизавета Ваньо, читець БК с. Копачівка Копачівської сільської ради (керівник Тетяна Панас); – Оксана Квасова, читець БК с. Копачівка, Копачівської ТГ (керівник Тетяна Панас).

II місце – Соломія Стасюк, читець клубу с. Кременець, Копачівської ТГ (керівник Микола Репецький); – Людмила Поліщук, м. Луцьк.

III місце – Софія Цух, читець БК с. Копачівка, Копачівської ТГ (керівник Тетяна Панас); – Аріна Терешкевич, читець БК с. Копачівка, Копачівської ТГ (керівник Тетяна Панас).

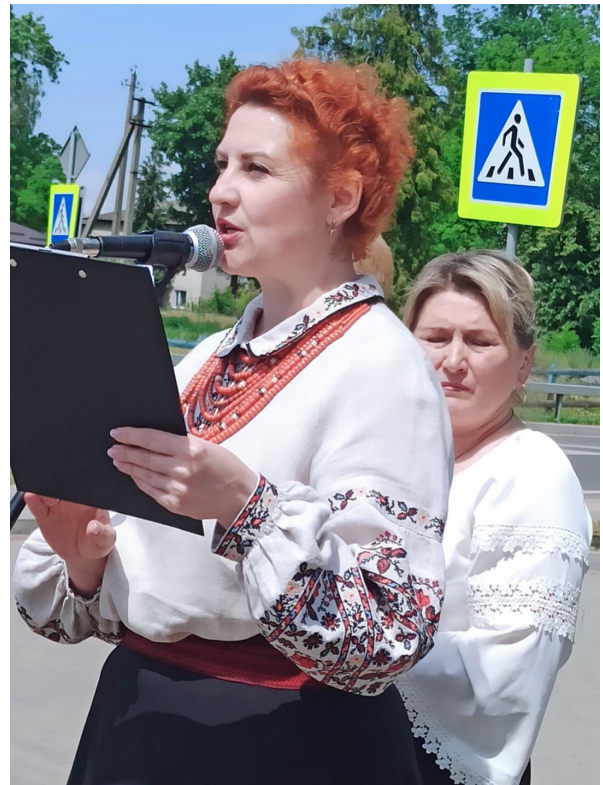
Колківська республіка – предтеча української незалежності

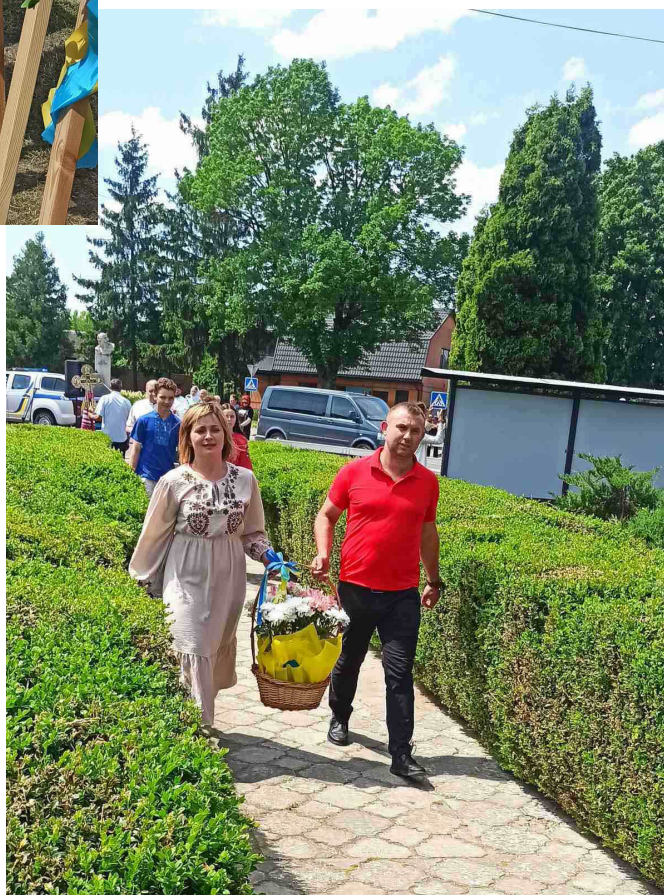
23 травня 2024 року в селищі Колки відбувся тематичний захід «Колківська республіка – предтеча української незалежності», присвячений 81-й річниці створення Колківської повстанської республіки.

Пам'ять про Колківську республіку і її самовідданих борців за втілення української мрії – мати вільну, соборну, незалежну Україну, ожила у їхніх нащадках, які сьогодні боронять українську землю. Присутні у хвилині мовчання вшанували пам'ять героїв, що віддали своє життя за свободу та незалежність України. Священнослужителями Свято-Миколаївського храму відслужено панахиду за загиблими воїнами. Учасники заходу поклали квіти до пам'ятного знаку «Борцям за волю України».

Зі словами пошани та вдячності звернулася до учасників секретар Колківської селищної ради Наталія Рейкіна. Тематично-патріотичну програму заходу, наповнену енергією та силою непереможного українського духу показали аматорські колективи Колківської та Маневицької територіальних громад.

Організатори: Обласний науково-методичний центр культури за підтримки Департаменту культури, молоді та спорту Волинської обласної державної адміністрації, Колківська селищна рада.

Атестація аматорських колективів Павлівської ТГ

24 травня 2024 року відбулась атестація аматорських колективів Павлівської територіальної громади. Свої творчі програми представили:

– народний аматорський фольклорно-етнографічний колектив «Берегиня» будинку культури с. Жашковичі (керівник Наталія Мельничук);

– народний аматорський вокальний ансамбль «Вінок з барвінку» клубу с. Радовичі (керівник Зоя Гурська).

Атестаційна комісія відзначила високий художній рівень і виконавську майстерність, ансамблевість та сценічну культуру аматорських колективів, актуальний, цікавий і оновлений репертуар, що дозволяє просити колегію управління культури Департаменту культури, молоді та спорту Волинської обласної державної адміністрації підтвердити звання «народний» вищеназваним колективам.

*Матеріали рубрики підготували:
Олена Мартинович, Ніна Фурдило,
Вікторія Скороход, Наталія Грабарчук*